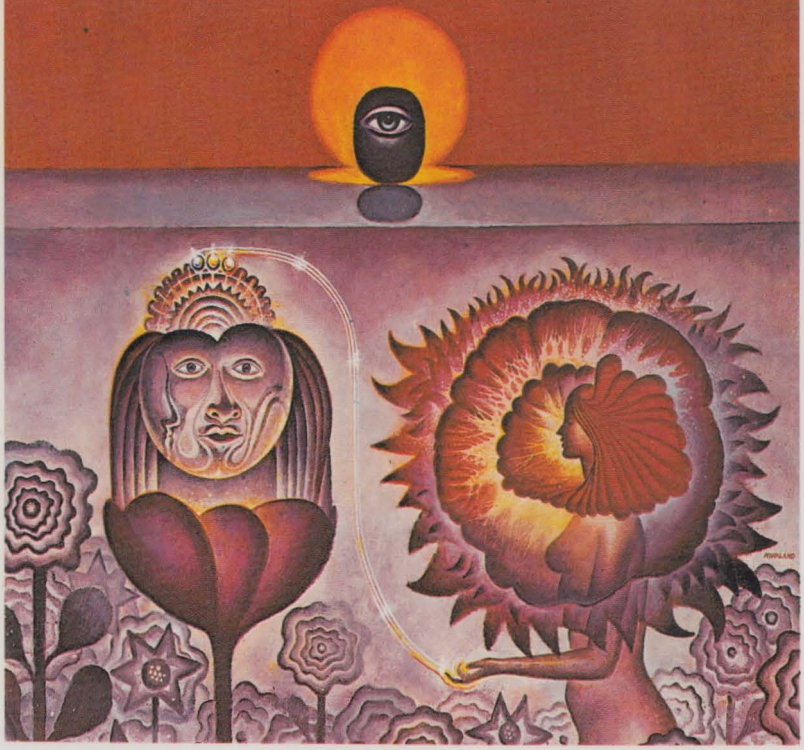
İMGE kitabevi

JAMES JOYCE

SANATÇININ MEKTUPLARI

İmge Kitabevi Yayınları: 32
Edebiyat Dizisi: 3

●

Ekim 1991

●

İmge Kitabevi
Yayıncılık Pazarlama San. ve Tic. Ltd. Şti.
Konur Sokak, No: 3 Kızılay/ANKARA
Tel: 118 19 42- 125 65 32

●

Dizgi: Atölye Seven
Baskı: Özkan Matbaacılık-ANKARA

JAMES JOYCE

SANATÇININ MEKTUPLARI

Türkçesi:
Kudret EMİROĞLU

İMGE
kitabevi

Richard Ellmann'ın
ilk baskısı 1957 yılında yapılan
Selected Joyce Letters
adlı yapıtının 1976 Viking Press Inc. (440 syf.)
baskısından Kudret Emiroğlu tarafından
seçilip çevrilen, Türkçe'deki ilk baskısı
1983'te Düşün Yayınevi'nce *James Joyce'un Mektupları*
adıyla yayınlanmış, genişletilmiş ikinci baskısı
İmge Kitabevi'nce Ekim 1991'de gerçekleştirilmiştir.

24 Nisan 1916 Paskalya sabahı, *İrlanda Cumhuriyeti Kardeşlik Örgütü* lideri *Patrick Pearse**, annesine şöyle diyordu:

— Benim ve arkadaşlarımın vurulacağı, yok olacağı gün geliyor.

Annesi öteki oğlu *William*'ı* sorduğu zaman,

— *Willie* mi? O da öbürleri gibi vurulacaktır. Hepimiz öleceğiz... diyordu.

Aynı sabah, *İrlanda Sosyalist Cumhuriyeti Partisi* kurucularından *James O'Connolly*, İrlanda Nakliye ve Genel İş Sendikasının Merkezinden ayrılırken, *William O'Brien*'e, "katledilmeye gidiyoruz" der. *O'Brien*'in "Başarı şansımız hiç yok mu?" sorusuna yanıtı şudur: "Kesinlikle yok".

Öyle de olur. *İrlanda Paskalya Ayaklanması*, İngilizlerin, ilgisiz kişileri de öldürmeleri ile, 1000 ölü, yangın ve idamlarla bastırılır.

●

James Joyce, 2 Şubat 1882'de doğdu. *John Stanislaus Joyce* (1849-1931) ve *Mary Jane Murray Joyce*'un (1859-1903) beşi yaşıyan on çocuğunun en büyüğüydü. *John Joyce*, siyasal etkiyle 1880'den 1892'ye kadar çalıştığı Vergi Toplama Dairesinin sağladığı gelirle, oğlu *James*

(*) Patrick Pears ve William Pears için 23 Ekim 1922 tarihli, Joyce'un teyzesine yazdığı mektubun dip notuna bakınız.

Joyce'u en iyi katolik okulu *Clongewes College*'de okuttu. Mali durumu bozulunca, *James Joyce, Belverede College*'e devam etti ve 1902'de *Dublin University College* sanat bölümünden mezun oldu.

Cizvit hocaları *James Joyce*'da dinsizlik işaretleri görseler de, O, okulun en iyi öğrencilerinden biriydi. 6 Ekim 1892'de İrlanda Milliyetçi Partisinin lideri *Charles Stewart Parnell* öldüğünde, 9 yaşındaki *James Joyce*, 'Et Tu, Healy,' şiirini yazmış ve şiir Dublin'de dağıtılmıştı. *Joyce*, daha sonra *Dublinliler* adlı öykü kitabına temel olacak *Siluetler*'i, *Oda Müziği* adlı şiir kitabına temel olacak *Duygular*'ı, bu yıllarda yazmaya başlamıştı. Arkadaşları İrlanda sorununu, ahlak ve sosyalizm konularını tartışırken, *Joyce*, kendisini sanatçı olarak tanımlamıştı. *W.B. Yeats*'in *Kontes Cathleen* adlı oyununu protesto etmek için imza toplandığında, imza vermeyen tek öğrenci *James Joyce*'du.

1900'de, İrlanda'da ahlak tartışmasına konu olan *İbsen*'le ilgili bir makalesi ve 1901'de, *W. B. Yeats, George Moore, Edward Martyn*'in, İrlandalı edebiyat yaratmak amacıyla kurdukları *İrlanda Edebiyat Tiyatrosu*'nu, İrlanda'yı Avrupalı değil 'acaip' yapmaya çalıştıkları için eleştiren makalesi yayınlandı: *Ayaktakımlığının Günü*. *Joyce*, önce *George Russell*, onun çevresinde *Yeats, Lady Gregory*, gibi yazarlarla tanıştı. *Parlak Bir Karar, Düş Malzemesi, Parlak ve Karanlık, Tecelliler* gibi oyun, şiir, düzyazı ve düzyazı-şiirlerini yazıyordu.

James Joyce, tıp öğrenimi görmek için Paris'e gitmeye karar verdi. Yazları, İngilizce dersler vererek ve ailesinin katkıları ile geçinecekti. 1 Aralık 1902'de gittiği Paris'den, ailesinin Ona ve Onun yurduna duyduğu özlemle, yılbaşında geri döndü. 23 Ocak 1903'de Paris'e tekrar gitti ve Paris'ten annesinin hastalığı nedeniyle 10 Nisanda çağrılınca Dublin'e gelerek, annesi 13 Ağustos 1903'de kanserden öldükten sonra da dönmedi. Tıp öğre-

niminden vazgeçmişti. Şiir, roman, öykü yazmak ve estetik kuramını oluşturmak istiyordu.

Sınıf arkadaşı *Oliver St. John Gogarty* ile anlaşarak, 1804'de Fransa'ya karşı İngiltere ve İrlanda kıyılarında yaptırılan 74 kuleden biri olan Kingstown Sandycove' daki Martello kulesine yerleşmeye karar verdi. Joyce otobiyografik romanı *Stephen Hero*'yu yazacak, Gogarty de, şiir ve ve konuşmalarla özgürlük incilini kaleme alacaktı. Martello Kulesi, Delfi Tapınağından sonra dünyanın Yeni Hellenizm merkezi olacaktı. Gogarty Ağustos'da kuleye taşındı. Evişlerini yükümlenerek orada kalacak olan Joyce 9 Eylülde Gogarty'e katıldı. Fakat Gogarty Joyce'un bütün yazarlarla alay ettiğini görüyor ve ona patron, evsahibi veya romanı için malzeme olmak istemiyordu. Kulede birlikte kaldıkları *Samuel Cherevix Trench*'in kabusunda gördüğü pantere ateş ettiği bir gece, ondan sonra silahı alan Gogarty, 'onu bana bırak' diyerek ateş etmeye başladı. Joyce hemen giyinip çıktı, kuleyi terketti.

Ocak 1904'de *Sanatçının Portresi*'ni yazdı. *Joyce, Sanatçının Portresi*'nde, otobiyografisini ve sanat anlayışını anlatıyordu. Yeni yayınlanmaya başlanan *Dana* dergisi, *Joyce*'un yazısını basmayı reddetti. *Dana* ve *Irish Homestead*'de öykü ve şiirleri yayınlamaya başladıysa da, bir zaman sonra reddedilmeye başlanmıştı. *Irish Homestead*, ikinci öyküden sonra, okurlarının, öykülerin basılmamasını istedikleri bildirdi.

İrlanda toplumunda karşılaştığı baskıların, yoksulluğun, İngiltere'ye karşı bağımsızlık savaşının, aile, din, ülkeyle ilgili baskıların aşırı boyutlarda günah duygusu yaratmasının, bireyin özgür davranmasını, bireysel gelişimini ve sanatcı olmasını engellediğini düşünen *Joyce*, 8 Ekim 1904'de İrlanda'yı terketti.

●

19. yüzyılın objektif materyalist görüşü, 20. yüzyılda

yerini subjektif materyalist gerçekcilik görüşüne bıraktı. *Darwin, Einstein, Freud, Pavlov, Marx'ın*, madde, insan ve toplumla ilgili bilimsel çalışmaları, çok daha fazla, gelenekleri ve inançları sarsan bir bilgi birikimi yaratmıştı. 19. yüzyılın ilerleme, gelişme ile topluma mutluluk vaadeden çerçevesi, liberalizmin ortadan kalkması, toplumsal devrimler, siyasette "Avrupa sistemi"nin yıkılmaya başlaması ile dağılmıştı. Bilgi birikimiyle toplumsal ilişkiler arasındaki çelişkilerin çözümü, "yazar"ı, "anlamak" ve "anlaşılmak" sorunu ile karşı karşıya getiriyordu. 20. yüzyılda, değişen yaşam biçimi, bilimsel ve siyasal değişimlerle, değişen bir sanat anlayışı ortaya çıktı.

İnsan-doğa ilişkisinde izlenime verilen önem, aklın kavradığı somut bir evrene yöneldi. Nesnelerin özünü kavramak, görünüm değil, düşünceye ağırlık vermekle olanaklı olacaktı. Sanat, doğanın ve nesnelerin anlatımı değil, sanatçının meydana getirdiği kendine özgü bir varlık olarak anlaşılmalıydı. Doğanın taklidinin sanatı bozduğu düşüncesiyle, sanatın doğanın deformasyonunu ve salt kuramsal bir doğayı savunan anlayış doğdu. Sanat, çeşitli ögelerin oluşturduğu bir yapısal düzen ise, sanatın ilişki kurduğu gerçek görgül bir varlık söz konusu olmamalıydı. Sanat doğa orantılarına karşı sanat orantılarını kurmalı ve bireysel ayrılıkların reddiyle insanı sanatın içine sokmayı amaçlarken duygusallıktan ve soyut madde kavrayışından ayrılmalıydı. Sanat ve yaşamın bir ve aynı olmasına çalışılmalıydı.

Ve 1922'lerde Sovyet ressam Malewisch, ekonomik sistemle var olan dünya tümden değişeceğine göre, doğadan, nesneden ve duygusal dünyanın üstünden, sürekli deney ve çaba isteyen insanın, pratik realizmin dünyasına karşı savaşarak, hayvan-insanın sanatına karşı, ontolojik gerçeğin idesiz ve içeriksiz sanatını yapmaya çalışıyordu.

20. yüzyılda, gelişen iletişime, gazete vb. nin yarattığı ortama, ticari kitapların oluşumuna karşılık, kültürel homojenleşmenin mutlaklığı söz konusu olmamaktadır. Her sanat türünün kendi toplumsal tabanı, kültürel çokculuk da söz konusu değildir. Altkültürlerin tamamı, gerçek yaşam kesiminde egemen olan kültürün davranış kalıplarını benimsememek zorundadırlar ve homojenleştirme, toplumun kendini yeniden üretmesinde, bir noktadan sonra, sisteme çelişkili olarak ortaya çıkacaktır. Kendini değişik nitelikli kesimlerle karşı karşıya bulan yazar, aşacağı bilgi duvarının kalınlaşması karşısında, değişik bir metin ortaya koyacaktır.

Yazarın yeni konumu ile, edebiyat, anlattığına yorumunu katmadan, zaman dizinsel süreci izlemeden ve birden çok kişiyi kahraman edinerek, doğrudan kahramanın izleniminin aktarıldığı, Bilinçakışı yöntemini kullanmaya başlıyordu. *James Joyce*'la birlikte, *T. Hardy, J. Conrad, D. H. Lawrence, V. Woolf, E. M. Forster*, yenilikçi İngiliz romanının, *Bilinçakışı* yönteminin, 20 yüzyılın başında öncüleri oldular.

Estetik kuramcısı Lukacs, burjuva ideolojisinin savunma durumuna gelmesiyle, burjuva gerçekçiliğinin bunalıma girdiğini, kişilik gücünün, insiyatifin ve bağımsızlığın burjuva dünyasının yaşamından her gün biraz daha kaybolması ile edebiyatta gerçekçilik, doğallık ve biçimin parçalanışı olarak açıklamaktadır durumu.

"Bütün öteki alanlarda olduğu gibi, kapitalist üretimin gelişiminden değil, fakat aynı zamanda onun gelişim noksanından çekiyoruz... modern güçlüklerle yanyana eski ve antikalaşmış üretim yöntemlerinin beraberlerindeki günü geçmiş toplumsal ve politik koşullarla birlikte hâlâ yaşayışından doğan eskinin malı bir çok güçlüklerin baskısı altındayız, yalnızca yaşayandan değil, aynı zamanda ölüden de çekiyoruz." an-

layışından yola çıkan *Lukacs*, yazarın bugünkü toplumsal yaşamı betimleme uzmanlığı yapan bir edebi anlatım uzmanına, bir virtüöze dönüştüğünü düşünür.

Lukacs'ın, gerçekçilik kalıtının, edebiyatın artistik üstünlüğü ve popülerliğinin temeli olan gerçekçiliğin örneği olarak gördüğü *Gorki* şöyle demektedir:

"Gerçekçiliğimizdeki bazı şeyler, yani oldukça ender ve olumlu şeyler, tamamen olduğu gibi betimlenmeli, başka türlü değil. İdeal insani duyguların böyle ender belirtilerinin herhangi bir güzel dogma hatırına bir sanatçı tarafından keyfi olarak çarpıtılmasına hâlâ razı olamıyorum."

Sanatın yalnızca tarihe hizmet eden değer taşıdığını, yazarın toplumsal gerçekleri edebi gerçeklere dönüştürüp, eleştirmenin görevinin de bunları gerçek yaşamdaki haline dönüştürmek olduğunu savunan *Plekhanov*'un görüşünü paylaşan, yeni topluma yeni sanat için *"Proletkult"* yazarlar örgütlenmesini *"proleter ideolojinin laboratuvarı"* olarak karşılayan *Bogdanov*, geçmiş sanatın yok edilmesi gereğini *"Rafael'i yakın"* sloganıyla özetleyen *Mayakovsky*, dünya kültürü Rönesanstan beri gerilemekte olduğuna göre, dünya edebiyatında burjuvazinin rolünü çok abartılmış bulan *Gorki*, sonuçta *Radek*'in şu soru ve yanıtıyla karşı karşıya kalmaktadırlar:

"James Joyce mu, toplumcu gerçekçilik mi, Joyce, kurtların kaynaştığı pislik yığınıdır."

●

Nora Barnacle'la Zürih'de öğretmenlik yapmak için yola çıkan *Joyce*, orada öğretmenlik olmadığını öğrendi ve bir süre bu gün Yugoslavya'da bulunan Pola'da öğretmenlik yaptıktan sonra, Trieste'de Berlitz Okulunda öğretmenliğe başladı. Temmuz 1905'de oğlu *Giorgio* doğdu. Ekimde kardeşi Stanislaus'u da Trieste'ye getirtti.

1906 Temmuzunda Roma'da bir bankada çalışmaya

başlayan *Joyce, Sanatçının Portresi*'ni *Stephen Hero* adıyla romanlaştırdı. *George Russell*'ın önerisiyle *Irish Homestead* için yazmaya başladığı *Dublinliler* adlı öykü kitabını bitirdi. *Joyce, Dublinliler*'de çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve günlük yaşam olarak bölümlediği Dublin yaşamından kesitler vererek İrlanda'nın ahlak tarihini yazmayı amaçlamıştı. *Dublinliler*'i bastırmak için yayıncı *Grant Richards*'la anlaştıysa da, kitap basılmadı. Yayıncılar öykülere itiraz ediyorlardı.

Oda Müziği (şiirler)nin basılması *Joyce* için fazla değişiklik yaratmadı. Şubat 1907'de Trieste'ye ve eski işine döndü. Temmuzda kızı *Lucia Anna* doğdu.

Stephen Hero'yu, *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi* biçiminde tekrar yazmaya başladı. *Joyce*, otobiyografisiyle birlikte, sanat anlayışını ve "katolik, milliyetçi, sosyalist" olarak tanımlanmaya çalışılan İrlanda'da yalnızlığını ve İrlanda'yı terkedişini bu romanında anlattı.

1909'da Dublin'e gitti. Eski sınıf arkadaşlarından *Vincent Cosgrave*'in *Nora* ile ilişkisi olduğu yalanı *Joyce*'u çok sarstı. Babasına parasal yük olan kızkardeşi *Eva* ile birlikte Trieste'ye döndü. *Eva*'nın önerisiyle, Dublin'de devamlı film getiren bir şirket olmamasından yararlanarak Dublin'e Trieste'den film sağlamak amacıyla tekrar Dublin'e gitti. *George Roberts*'le *Dublinliler*'in basılması için anlaşarak bu kez kızkardeşi *Eileen*'le döndü. Fakat film şirketi çalışmadı. 1912'de ailesini özleyen karısının peşinden Dublin'e gitti, *George Roberts*'le yaptığı görüşmeden bir sonuç alamadan, üstelik *Dublinliler*'in basıma hazır provalarının yakılmasını önleyemeyerek Trieste'ye dönmek zorunda kaldı. *Joyce*, bundan sonra İrlanda'ya hiç gitmedi.

1913 Kasımında *Sürgünler*'i (oyun) yazmaya başladı. *Joyce*'un *Yeast* ve *Erza Pound* ile tanışıklığı ona olanaklar sağladı. *Egoist* dergisinde Şubat 1914'den Eylül 1915'e

kadar *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi* tefrika edildi. Ve yazımından 9 yıl sonra, Haziran 1914'de *Dublinliler* basıldı. Joyce, 1906'da Dublinliler'e ekliyeceği öykü olarak tasarladığı *Ulysses*'i 1915 Martında yazmaya başladı.

Joyce, Ulysses romanında, *Odysseus*'dan esinlenerek, bir gün içinde modern yaşamı, İsrail ve İrlanda uygarlıklarından hareketle, hristiyan-katolik dünyasını, her çağda aynı kalan yaşamı, eski-yeni İngilizceyi, çağrışımları kullanarak, bütünün semantik şeması olarak kendi tekniğini yaratacak biçimde anlatmayı amaçlıyordu.

Birinci Dünya Savaşının başlaması ve kardeşi *Stanislaus*'un gözaltına alınmasından sonra *Joyce*, 1915 Haziranında Zürih'e yerleşti. Karısının bir akrabasının, *Kraliyet Edebiyat Fonu*'nun ve *Harriet Shaw Weaver*'in yardımlarıyla geçindi. Bayan *Weaver*, *Joyce*'un kitaplarının basılması için de çalıştı. 1907'de başlayıp 1915 Eylülünde tamamladığı *Sanatçının Genç Bir adam Olarak Portresi*, 1916'da basıldı. 1918'de *Sürgünler* basıldı ve 1919'da Almanya'da oynandı. *Joyce*, Zürih'de, *İngiliz Oyuncuları Tiyatrosu*'nu kurdu.

Savaşın bitmesiyle *Joyce*, Trieste'ye döndü. Fakat savaş sonrası Trieste, *Joyce* için elverişli ortam sağlamıyordu. *Ulysses*'in de basımını sağlamak amacıyla Paris'e gitti. Burada *Pound*'un çevresiyle ilişki kurdu. *Sürgünler* sahnelendi, kitapları basıldı, çevrildi, hakkında eleştiriler yayınlandı. Fakat *Ulysses*'i bastırmak mümkün olmuyordu. *Ulysses*'in baskısını yapmayı Amerikalı *Sylvia Beach* üstlendi. Nisan 1912'de Paris'deki kitabevinde, aynı caddedeki kitapçı *Adrienna Monnier* ile birlikte *Ulysses* için kampanya başlattılar. Tanınmış yazar-eleştirmen-çevirmen *Valery Larboud* Aralık 1912'de bir konferans ile kampanyaya katıldı. Kitap için siparişler gelmeye başladı. *Ulysses*, Şubat 1922'de, Paris'de

1000 adet basıldı. Ekim 1922'de Londra'da 2000 adet basıldı, 500'üne New York posta yetkililerince el konuldu. Ocak 1923'de Londra'da 500 adet üçüncü baskısının 499'una Gümrük yetkililerince el konuldu. Roman, Ocak 1924'de Paris'te tekrar basıldı.

Nisan 1922'de, *Ulysses*'i okumaya istekli olmayan *Nora*, çocuklarıyla birlikte, *Joyce*'un itirazına rağmen İrlanda'ya gitti, içsavaşın içine düştüler. *Joyce, Nora*'dan esinlenerek, Nisan 1923'de *Finnegans Wake*'i yazmaya başladı.

Finnegans Wake bir geceyi anlatıyordu. *Joyce*, düşte hep aynı yaşı taşıyan bilincin, gece yaşamının dilini, Hint-Ari dillerin yapısından yararlanarak, çağrışımlara sınır tanımayarak, kişi ve olayların devreden yinelenmesini, yaşamı ve yaşamdan farklı olmayan edebiyatı, standartlaşmış yaşama karşı çıkarak, lirik ve alaycı bir biçimde gerçekleştirmek istiyordu.

1924-1930 yıllarında *Finnegans Wake*'in bölümleri dergilerde yayınlandı. *Finnegans Wake*, birçoklarınca kötü karşılandı. *Joyce*'un edebi yeteneğini harcadığı, anlaşılmazlığı ve çıldırdığı söylendi. *Pound* ve *Lewis* ile arası açıldı, bir çokları ondan uzaklaştılar. *Joyce*, 1927'de son şiirlerini *Poems Penyeach* adıyla yayınladı. Edebi yeteneğinin doruğunda olduğunu ve dilini amacına göre kullandığını kanıtlıyordu. Çevresinde yeni bir arkadaş grubu oluştu. *Ford Madox Ford, T.S. Eliot, Adrienna Mannier, Ernest Walsh, Eugene* ve *Maria Jolas*, dergilerinde *Finnegans Wake*'in bölümlerini, *Joyce* hakkında makaleler yayınladılar. 1929'da Joyce için arkadaşları bir kitap yayınladılar.

Joyce, 1929'dan 1931'e kadar, kendi yaşamı ile özdeşleştirerek, çok iyi sesine rağmen, başkalarınca tutulduğu için hak ettiği yere gelemediğine inandığı, İrlandalı-Fransız opera sanatçısı *John Sullivan*'ı tanıtmak için çalıştı. 1931 yılı *Joyce* için aile sorunlarının ağır

bastığı bir yıl oldu. *Nora Barnacle*'la resmen evlendi. Aynı yıl oğlu evlendi ve babasının ölümünün yarattığı acısını torunu *Stephen*'in doğumu hafifletti. Fakat 1932'de kızı *Lucia*'nın şizofreni olduğu anlaşıldı. *Joyce*'u çok etkileyen bu hastalıktan sonra geriyi *Helen* de akli dengesini yitirdi. *Joyce*, torununun sorumluluğunu üzerine aldı. Her zamanki geceli gündüzlü çalışma temposu ile *Finnegans Wake*'i 1938'de bitirdi.

Finnegans Wake 1939'da basıldı. Oğlu karısından ayrılmış, torun *Bayan Jolas*'ın okuluna verilmişti. İkinci Dünya Savaşının başlaması ile okul *Saint-Gérard-le-Pey*'a taşındı. *Joyce*'lar da torunlarının peşinden gittiler. Paris'in düşmesinden sonra, bir çok sürgün, *Samuel Beckett*, *Paul* ve *Lucy Leon* dahil, kasabaya geldilerse de Fransa'da kalmak uygun görülmüyordu. Bayan *Jolas*'ın da Fransa'yı terketmesinden sonra, *Joyce*, İsviçre'ye gitmeye karar verdi. İsviçre yetkililerince ilk başvurusu kabul edilmeyen *Joyce*, 17 Aralık 1940'da, gözlerinden onbir kez ameliyat olmuş ve hasta olarak, Zürih'e geldi. *Joyce*'un mide ağrılarının, bir kaç yıl önce Paris'de konulan teşhisdeki gibi sinirsel olduğu sanılıyodu. *Joyce*, 10 Ocakta, morfinle dindirilemeyen ağrılarla hastaneye kaldırıldı. Ülserden ameliyat edildiyse de kurtarılamadı. 13 Ocak 1941'de öldü.

●

Toplum içinde sanatçının yeni ilişkileriyle, yeni edebiyatın iki işlevi vardır:

Yenilikçi edebiyat, çağdaş gerçekliği, yaşantıyı, duyguları dile getiren bir gerçekçilik anlayışıyla liberal bir işlev yüklenir. Sanatçı, insancıl yaklaşımıyla, topluma karşı eleştiri görevini yerine getirir.

Sanatçı, tüm sanat değerlerini yok ederek, kendi içinde bütünselliği olan, ancak okunmasında okurun da çabasıyla anlam kazanan estetik bir bütün, yetkin bir yapıt sunmakla görevlidir.

Kuramla uygulama arasındaki uyum, gerçekçilik, sanatın kendi yasalarına bağlı olarak, günlük yaşamdan ayrışarak, soyutlanarak, onun üretimine girebilmesinde yatar. Gerçekle günlük yaşam arasındaki farklılaşma (ideoloji) toplumsal ilişkiler çözülmedikçe, bilim, sanat ve siyasette, insan bilincinde, etkisini gösterecektir. Bilinç, bu farklılaşmanın anlaşılması; edebiyat eleştirisi, yapıtın soyutlamadaki olumlama ve ayrıştırma değerini, günlük yaşama ilişkin nesnelleşme birikimini açığa çıkarmaktır. *"Günlük yaşamdan bilim ve sanata ve bunun tersine sürekli bir akışın zorunluluğu, her üç yaşam alanının ilerleyebilmesinin koşulunu oluşturur."*

●

İngilizler, ayaklanmayı haber almışlardı. İrlanda'ya silah getiren Alman gemisi batırıldı, silah sağlamakla görevli *Casement;* karaya ayak bastığı yerde, 21 Nisan'da tutuklandı. 60-100 lider, 23 Nisan günü tutuklandılar. Kardeşlik Örgütünün liderlerinden *Mac Neill,* ayaklanmanın iptalini istedi ve isteği gazetelerde çıktı!

İrlanda'nın bağımsızlık savaşı, yazar *Sean O'Faoline'e* "geçmişimizin kalıntılarının çoğu harabeler, şarkılarımızın çoğu acı ve isyan türküleridir" dedirtecek kadar uzun ve yenilgilerle dolu olmuştu. İspanyol, Fransız ya da Alman desteği aranarak, Britanya İmparatorluğu'na karşı verilen savaşta, İrlandalıların, I. Dünya Savaşı'nı, katolik, milliyetçi ya da sosyalist, bağımsız İrlanda'nın kuruluşu için, yalnız İrlandalıların, İngiltere için değil, İrlanda için savaşarak, bir fırsat olarak değerlendirmelerini gerektiriyordu.

İnsanları kesin ölüme getiren İrlanda toplumsal yapısında, İrlandalılığı ve katolikliği yaşayan *Joyce'un,* 'kişiliğini geliştirme' ve "sanatçı", insan ile sanatçıyı, gerçek ile yapıtını çakıştıran anlayışı, *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi'nden, Finnegans Wake'e* olan

üretimi, insanlığın "felsefe" ile "yaşam biçimi"nin çakıştırılmasına giden yolunda, 20. yüzyılın, yükselen "yaşam standartları"nda, ve "yaşayandan ve ölüden çektiren" niteliksizliğinde, değerlendirilmelidir.

●

Plekhanov, Paskalya Ayaklanmasını zararlı bir hareket olarak anlar. *Lenin*, Paskalya Ayaklanması için, *"toplumsal devrimin, küçük burjuvazinin bir kesiminin devrimci patlamaları ve yarı proleter kitlelerin, toprak ağalarının, kilisenin, kralların, başka ulusların ve unsurların baskılarına karşı çıkmaları olmadan gerçekleşebileceğini hayal etmenin, toplumsal devrimi reddetmek olduğu"*nu yazar.

HENRİK IBSEN'e [1]

Mart 1901
8 Royal Terrace, Fairfield, Dublin

Efendim, size 73. yaşgününüzde selamlarımı sunmak ve bütün ülkelerdeki iyi dilek sunucularınız arasına sesimi katmak için yazıyorum. Son oyununuzun (Biz Ölüler Uyandığımızda) yayınından kısa bir zaman sonra İngiliz dergilerinden birinde (The Forthnightly Review)[2] bir değerlendirmemin çıktığını anımsayabilirsiniz. Yazımı gördüğünüzü biliyorum, çünkü kısa bir zaman sonra William Archer[3] bana, sizden bir kaç gün önce aldığı bir mektupta "James Joyce'un iyiliksever ve eğer dil bilgim yeterli olsaydı teşekkür etmek istediğim değerlendirmesini The Forthnightly Review'da okudum, daha doğrusu heceledim" diye yazdığınızı bildirdi. (Sizin diliniz hakkında benim bilgim fazla değil fakat gördüğünüz gibi ne demek istediğimi görebileceğinize güvenim var) Size, bildirinizle ne kadar coşkulandığımı anlatamam. Ben genç, çok genç biriyim ve belki duyguların böyle oyunlarından söz etmem sizi güldürecek. Fakat eminim kendi yaşınızdan geriye, benim gibi üniversite zamanlarınıza dönerseniz ve size, sizin benim için olduğunuz gibi, değer verdiğiniz birinden bir sözcük gelse, duygularımın ne olduğunu anlarsınız. Yalnızca bir şeye pişmanım, olgunlaşmamış ve aceleci makalemin sizin övgünüzde daha değerli ve iyisi olabilecekken karşınıza çıkması. Yazıda kasıtlı bir aptallık yok ama gerçekten

(1) Henrik Ibsen (1828-1906) Norveçli romancı, oyun yazarı. Danimarka'ya bağlı İsveç'de şiirleriyle halkı ayaklanmaya kışkırttı. Yılda iki oyun yazdığı tiyatrosunda açık sevişme yanlısı görülerek hakarete uğradı. Ülkesini terkederek önce Venedik sonra Roma'ya yerleşti. Eserleri bütün Avrupa'da oynandı. On yıl sonra ülkesine dönerek Oslo'da öldü.

(2) Joyce'un İbsen'le ilgili makalesi The Forthnightly Review dergisinin 1 Nisan 1990 tarihli sayısında çıktı.

(3) William Archer (1856-1924), Ibsen'in İngilizce'ye çevirmeni.

daha fazlasını da söyleyemem. Çalışmalarınızın bir delikanlının insafına kalması sizi tedirgin edebilir ama eminim sıcakkafalılığı, duygusuzluk ve "kültürlü" paradokslara yeğlersiniz.

Daha ne diyeyim. Sizin bilinmeyen ya da az ve bulanık bilinen adınızı kolejde cüretle andım. Dram tarihinde hak ettiğiniz yeri sizin için savundum. Bana göre, sizdeki büyük etkinliği, kişisel olmayan gücü, küçük iddialarınızı, alayınızı, tekniğinizi ve orkestra uyumunuzu gösterdim, bunlarda önderlik ettim. Beni bir kahraman kutsayıcısı sanmayın, öyle değilim. Ve sizin hakkınızda tartışılan toplantılarda konuştuğumda gereksiz ağızkalabalığıyla dikkatleri çekmedim.

Fakat biz en değerli şeyleri kendimize saklarız. Onlara, beni size neyin bu kadar bağladığını anlatmadım. Onlara, sizin bulanık yaşamınızı sezmenin benim için nasıl övünç olduğunu, sizin savaşlarınızın bana nasıl ilham verdiğini (açık maddi savaşlar değil, fakat alnın gerisinde verilip kazanılan savaşlar) sizin, yaşamın gizleriyle güreşmekteki kararlılığınızın bana yüreklilik verdiğini ve sizin halkın sanat anlayışına, çevreye ve törelere mutlak aldırmazlığınızla kendi kahramanlığınızın ışığında yürüdüğünüzü söylemedim. Şimdi size yazıyorum. Dünyada işiniz bitiyor ve sessizliğe yakınsınız. Sizin için karanlıklar geliyor. Birçokları bir çok şey hakkında bilmeden yazarlar. Siz (gidebileceğiniz kadar gitmekle birlikte, son oyununuz, ayakta dikilen John Gabriel Borkman'ın Ruhsal Gerçeği'nin sonuna kadar ve onun yanındayım) yalnızca yolu açtınız, eminim daha yüksek ve kutsal aydınlık ileridedir.

Konuştuğunuz genç kuşaktan biri olarak size selam veriyorum, fakat alçakgönüllülükle değil, çünkü ben bulanığım siz parlaksınız; üzüntüyle değil, çünkü siz yaslısınız ben gencim; küstahça değil, duygusallıkla değil fakat neşeyle, umutla ve sevgiyle, size selam veriyorum. Saygılarımla.

James Joyce

*LADY GREGORY'e**

(Kasım 1902)
7 S. Peter's Terrace, Cabpa, Dublin

Sayın Lady Gregory; buradaki tıp öğrenimini bırakıyorum; sizi bir tarihçeyle biraz sıkacağım. Kraliyet Üniversitesi edebiyat bölümünden mezun olduktan sonra burda tıp okumayı planlamıştım. Ama okul yöneticileri beni öğrenimden yoksun bırakmaya kararlılar; nerdeyse, kalbimden geçtiği gibi konuşabileceğim rahat bir konum sağlamamı engellemeyi istediklerini söyleyeceğim. İçtenlikle, okul harcını ödeyecek durumda değilim. Yeteneksizlik iddiasıyla, benim ineklememi öğrenimimi, sınavlara girmemi engelliyorlar, oysa benim geçtiğim sınavları veremeyenlere bunları sağladılar ve sağlıyorlar. Tıp diploması almak istiyorum çünkü çalışmalarımı bundan sonra güvenle geliştirebilirim. Kendimi ortaya koymak istiyorum –küçük veya büyük olabilirim– çünkü biliyorum ki insan olarak kilisemin nefret etmeyeceği hiç bir sapkınlık veya felsefe yoktur. Dolayısıyla Paris'e gidiyorum. Paris Üniversitesi'nde tıp öğrenimi görmek ve İngilizce öğreterek geçimini sağlamak niyetindeyim. Bir başka ülkeye tek başına ve arkadaşsız gidiyorum –Montmartre yakınlarında bir yerde yaşayan birini biliyorum ama onu hiç görmedim– ve size, bana herhangi biçimde yardım edip edemeyeceğinizi öğrenmek için yazıyorum. Paris'te başıma neler gelecek bilmiyorum ama durumum burda olduğundan daha kötü olamaz. Dublin'den 1 Aralık Pazartesi günü gece gemisiyle ayrılıyorum, aynı gece trenim Victoria is-

(*) Lady Gregory (Augusta Persse), Joyce'un Yeats aracılığıyla tanıştığı İrlandalı yazar. Gregory (1852-1932) İrlanda efsanelerinin çevirilerini yapmış, halk kültürüne dayalı oyunlar yazmış, bireyci İrlanda milliyetçilerinin tiyatrosu Abbey'in kuruluş ve yönetiminde önemli rolü olmuştur. Türkçe'de *Kulaktan Kulağa*, *Ay Doğarken* adlı oyunları yayımlanmıştır.

tasyonundan Newhaven'e kalkıyor. Fakat umutsuz değilim çünkü yürüdüğüm yolda başarısız olsam da bu başarısızlığın pek anlamı yok. Kendimi dünya güçlerine karşı sınayacağım. Ruhdaki inanç dışında her şey değişkendir ve bu inanç herşeyi değiştirir, kararsızlığı ışıkla doldurur. Ve yurdumdan inançsız biri gibi sürülüyormuş görülsem de henüz benimki gibi inancı olan birine rastlamadım. Saygılarımla.

James Joyce

DUBLİN'e AİLESİNE

6 Aralık 1902
Grand Hotel Corneille, Paris

Herkese merhaba; Bay Yeats[1] Londra'ya, The Speaker'ın editörünü[2] görmeye gitti fakat adam hastaydı; ben de hergün mektup bekliyorum; Academy'nin editörünü de görecekti. Bayan Gonne'a da yazdı[3]. Gonne'un bir mektubunu da yolluyorum. Beni Arthur Symons'la da[4] tanıştırdı; benden The Speaker'a, Symons'un bir kitabıyla – Francesca da Rimini'nin çevirisi[5]– ilgili tanıtma yazısı yazmamı istiyor. Onunla kahvaltı ettim, öğle ve akşam yemeği yedim, bindiğimiz arabaların ve otobüslerin paralarını da o ödedi. Yazılarımı Express'e bir veya iki gün önce gönderdim. hafta başında Express'e bakmayı unutmayın. Tıp dersleriyle ilgili kesin bilgi aldım. Öncelikle

(1) W.B. Yeats (1865-1939) İngilizce yazılmış İrlanda edebiyatını yaratmak için çalışan İrlandalı şair. 8 Kasım 1916 tarihli mektuba yazınız.
(2) Richard Barry O'Brien (1847-1918), İrlandalı dava vekili ve yazar. 1899'da yayımladığı Charles Stewart Parnell'in yaşamıyla ilgili kitabıyla tanınır.
(3) Maud Gonne (1866-1953), Yeats'in ilk aşk şiirlerini yazdığı İrlandalı milliyetçi.
(4) Arthur Symons (1865-1945) İngiliz şair ve eleştirmen. 1894-95'te Yeats'le birlikte kalmışlardı.
(5) Symons'un Gabriele D'Annunzio'dan Francesca da Rimini (1901) çevirisi Londra'da 1902'de yayımlandı.

Fransız diploması sahibi olmak gerekiyor fakat yabancı diploması olanlar Milli Eğitim Bakanlığınca bundan muaf tutulabiliyorlar. Bakanlığa yazdım ve bu sabah uğradım, bana bir kaç güne kadar muafiyet belgesinin elime geçebileceğini söylediler. Sonra Sorbon'da Fen Bilimleri Fakültesi sekreterine gittim; bana, fizik, kimya ve biyoloji (bir yıllık derslerin tamamı) derslerine girebilmem için geçici bir kart verdi. Dersler için ücret alınmıyor; dersler sabah 9'da başlayıp bir iki saat devam ediyor. Laboratuvar dersleri öğleden sonra 1.30'da başlayıp iki üç saat sürüyor. Yazılı sınav yok! Bütün sınavlar sözlü ve bir çeyrek saat kadar sürüyor. Sertifika sınavım gelecek Temmuz'da olacak. Bakanlığa son başvuru tarihi 1 Aralık olduğu için aslında geç kaldım ama yabancı olduğumdan başvurum kabul edilecek sanıyorum. Yani bu günden Yılbaşına kadar çalışacak on beş gün kadar zamanım var. Çalar saat aldım (4 frank), sabah zamanında kalkmak için çünkü okul uzak. Şimdi yıkandım (7.1/2); sıcak. 3 d'ye kahvaltı yapabiliyorum, de jeuner (çorba, et, tatlı, kahve); 8 d veya 9 d. Akşam yemeği (çorba, balık, et ve sebze, tatlı, kahve) 1 s. Ama gün boyu sürekli kahve içmek zorundayım. Burada kahve gündüzleri sütsüz ama şekerli içiliyor. Bu da benim zevkime uygun çünkü hava sert, bazan sıfırın altında 7-9 dereceye düşüyor. Rüzgar da çok şiddetli ama ne sis ne yağmur var. Stannie'e Abby sk.'gındaki Eason'lara gitmesini söyle, sipariş edip parasını ödediğim kağıdı bana göndersinler. Eğer nakliye ödenmişse gönderirler, yol telaşıyla bunu unuttum. Henüz bazıları dışında ders notlarımı tamamlayamadım, hafta boyunca uğraşacağım. Önlük, kolluk ve ameliyat kutusunu eğer Pazartesi çalışmaya başlayacaksam hemen almam gerekiyor. Param Perşembeye kadar Lloyd'dan Paris'e gelmiş olmayacak. Gene de birşeyler yapacağım. Gelecek hafta yıllığı 7 veya 8 £'e oda arayacağım. Üç aylığı 35 s/-, 1 Ocaktan itibaren kirala-

nırsa, benim otelde bir ayım 3 Ocak'da bitiyor ve sanırım dersler tekrar 4 Ocakda başlayacak. Burada harika Norman mobilyası var; aynalıklı kapıları olan ahşap pres. Sizin gardrobun iki katı büyüklüğündekiler 5 £. Şu andaki odama bunlardan alamıyorum ama dersler nedeniyle Paris'e tam yerleşince bir tane muhakkak alacağım. Benim hakkımda kimseye 'sağ olun, teşekkür ederiz' dışında bir şey söylemeyin. Stannie'e bana St. Stephen'in[1] Aralık sayısını göndermesini ve Unicorn Press'e yazmasını, kitaplarıma da dikkat etmesini söyleyin.

Jim

LADY GREGORY'e

21 Aralık 1902
Hotel Corneille, Paris

Sayın Lady Gregory, mektubunuz bana iletildi fakat yılbaşı için Dublin'e gideceğimden ve yarın gece Paris'i terkedeceğimden başka size verecek kesin haberim yok. Arkadaşınız Bay Longworth[2] benden iki kitap için tanıtım yazısı istedi. Yazdım, yazılar on beş gün önce çıktı, fakat henüz para almadım. Tıp çalışmalarımın seyri şimdilik parlak görünmüyor. Bay Yeats yılbaşından sonra bir gün The Speaker'ın editörünü görecek. Academy'nin editörüne benim şiirleri önerdi fakat editör 'gerçekten iyi şiir' sayfası istiyormuş. Kayda değer bir haber olduğunda size söyleyeceğimden emin olun. Ah evet, burada bir adama öğretmenlik yapıyorum ve bana on beş günde bir 10 fr. veriyor. Paris beni çok eğlendiriyor ve Fransız edebiyatında niçin şiir bulunmadığını artık

(1) Dublin University College öğrenci dergisi.
(2) Ernest Victor Longworth (1874-1935), Dublin'de Daily Express dergisinin editörü.

anlıyorum; Fransız yaşamında şiir yaratmak olanaksız. 'Kibar' Fransızcaya bir yakınlık duymuyorum. Almanların onları yenmesine memnun oldum, umarım bir daha yenerler. Fakat Fransızların yokluğundan Allah korusun dünya böyle aşçıları ve dans ustalarını yitirmesin. Ama;

Es war ein Konig in Thule
Gar treu bis an das Grab[1]

küçük yuvarlak Mösyö Loubet'den[2] başlayarak bütün bir hayvanat bahçesi bunu üretemezdi çünkü Tanrı'nın krallığı gözlemle ortaya çıkmadı. Saygılarımla.

James A. Joyce

JOHN STANISLAUS JOYCE'a postakartı

21 Ocak 1903[3]
Londra

Altı penilik ve haftalık yeni bir yayım için (eğer çalışmam onları tatmin ederse muhabir olmam önerisiyle) Paris'den edebiyat ve tiyatro notları yazmak üzere işe alındım. Ama ilk sayı Marta kadar çıkmayacak. Oysa benim ilk yazıları mümkün olan en kısa sürede göndermeye başlamam gerekiyor; ödemeleri de çok yüksek (1000 sözcük başına £ 2-2-0 veya Academy'nin iki katı). Academy'nin editörünü de gördüm ve makalemi

(1) 'Thule'de bir kral vardı/mezara bile sadıktı', Goethe'nin Faust'undan.
(2) Emile François Loubet (1838-1929), 1899-1906 yılları arasında Fransa Cumhurbaşkanı.
(3) Yılbaşını ailesiyle Dublin'de geçirdikten sonra, Joyce Paris'e dönmeden önce iki gün Londra'da kaldı.

bıraktım, buna göre dergisi için uygun olup olmadığımı söyleyecek[1]. Bu gece geç vakte kadar Bay Tuohy'i göremedim[2]. Irish Times almaya devam edin ve beni olaylardan haberdar edin. O'Hara'nın[3] tam olarak ne dediğini de yazın. Courtney'e[4] de yazdım, ondan ve eğer Londra'daysa Archer'den sabaha mektup bekliyorum.

Jim

BAYAN JOHN STANISLAUS JOYCE'a

25 Ocak 1903
Grand Hotel Corneille, Paris

Sevgili Anne, daha önce yazmadım, çünkü beklediğim paket hâlâ (pazartesi sabahı) gelmedi. Şu kitabın eleştirisini[5] de Express'e yolladım, Stannie'ye dikkat etmesini söyle. Yeni gazetenin adı 'Men and Women' ve yayıncı bana Spectator ile Tatler arası bir şey olarak tanımladı, onun için, görürsen, bu gazetelerden kendine al. Haftalık, 6 pence. Stannie'ye bana bir an önce (böylece perşembe gecesi elime geçebilir) benim Wagner'in[6] opera-

---

(1) Academy'nin editörü C. Lewis Hind (1862-1927) Joyce'un makalesini kabul etmedi. Joyce'un küçümseyici tutumundan sonra Yeats de davasını bırakmaması yolunda onu azarlayınca, Academy'de yazma şansı kalmadı..

(2) Babasının Londra'dan arkadaşı.

(3) Mathew O'Hara Joyce'un babasının arkadaşı ve Irish Times muhabiri; Joyce'un makalesi 7 Nisan 1903'de herhalde bu ilişkiyle yayımlandı.

(4) William Leonard Courtney (1850-1928) İngiliz gazeteci, yazar, Fortnightly Review'ın editörü.

(5) Joyce'un Stephen Gwynn'in "İrlanda'da dün ve bugün -İrlanda Sorunları için Denemeler" adlı kitabının eleştirisi 24 Ocak 1903 tarihli Daily Express'de çıktı.

(6) Wilhelm Richard Wagner (1813-1883) Alman opera bestecisi, yazar, eleştirmen. Alman halk masallarının kahramanlarını konu edinerek Avrupa krallarını kızdırdı, İsviçre'ye yerleşmek zorunda kaldı. Ancak daha sonra Naziler tarafından da kullanılacak olan Sosyal Darvinizm ve üstün insan görüşleri ile 1850'den sonra her yerde rağbet gördü..

ları kopyasını, eğer yapabilirse Grant Allen'in[1] Paris'i ile birlikte göndermesini söyle. Bu arada, La Femme en Gris'in[2] 100. sayfasında geciktirilmemesi gereken, iki kitap için rehin senedi var. Korkarım geciktirdim. Umarım Stannie iyileşmiştir ve siz dediklerimi yapıyorsunuzdur. Liberal Klüb'de Archer'a rastladım, fakat konuşmamız uzun sürdüyse de pek bir şeye benzemedi. Lady Gregory'e rastladım ve treni kaçırdım. Bu da O'Connell'i[3] görmem için zaman yarattı. Speaker anladığım kadarıyla iyi fakat zayıf bir gazete. Academy de öyle ama belki onlara bir şeyler gönderirim. Kendimi gazetelerde bir açıklama olmadan göstermek istiyorum. Evde sorunların üstüne gitmeyi unutma, Charlie'nin sınav (baharda bir gün) için hazırlanmasını demek istiyorum ve Stannie, umarım bana yazacaksınız ve yazarsanız, bizi ilgilendiren şeylerden de yazacaksınız. Babama Irish Times ile arasının nasıl olduğunu duymayı beklediğimi söyle.

Jim

Pakette cevap gerektiren bir şey çıkar düşüncesiyle mektubu bu güne kadar (salı) geciktirdim.

BAYAN JOHN STANISLAUS JOYCE'a

8 Mart 1903 Pazar 2.30
(Paris)

Çekini bozduramadım. Gaze[4] hakkında yazdıklarından hiç bir şey anlamadım. Bir mektup yalnız üç dakikada yazılınca çok akıllıca olmuyor. Her ne ise, Gaze ka-

(1) Grand Allen (1848-1899) Paris (Londra, 1900) adlı romanın yazarı.
(2) La Femme en Gris (1895) Frau Sorge'nin romanı.
(3) Ross O'Connell, Joyce'un baba tarafından akrabası.
(4) Gaze: Dublin seyahat acentesi.

palı. O yüzden gelecek yemeğim yarın (pazartesi) 11'de olacak. Son yemeğim geçen gece (cumartesi) 7'deydi. Böylece bir 40 saat daha orucum. Hayır oruç değil, çünkü bir penilik kuru etmek yedim. Sondan bir önceki yemeğim ondan 20 saat önceydi. 20+40=60 saate iki yemek kötü değil sanırım. Büyük perhiz adetim ne de olsa beni zayıflattı, odama çıkacağım ve yatma zamanına kadar orada oturacağım. Çekin bana salı sabahına kadar yeter, yarın çok aç olacağıma göre. Douce şimdiden parasını ödedi, başka nasıl yaşıyorum sanıyorsun, gelen tek para öğrencim Auverginot'dan 5 frank.

Jim

BAYAN JOHN STANISLAUS JOYCE'a postakartı

10 Nisan 1903
(Paris)

Sevgili Anne, lütfen yazabilirsen bir an önce bana yaz ve neyin yanlış olduğunu söyle.

Jim

OLIVER ST. JOHN GOGARTY'e [1]

3 Haziran 1904
60 Shelbourne Road, Dublin

Sevgili Gogarty, çantayı geri yolluyorum. Hâlâ yaşıyorum. İşte daha mantıklı bir öneri. Cuma günü bir

(1) Gogarty (1878-1957) Joyce'un sınıf arkadaşı, 1922-34 döneminde İrlanda Senatosu üyesi olan doktor ve yazar. Ulysses'de Molligan tipi.

bahçede şarkı söylüyorum, eğer verebileceğin hoş bir elbisen veya kriket gömleğin varsa, onu veya onları gönder. Kingstow Pavilion'la anlaşmaya çalışıyorum. Ordan kimseyi tanıyor musun? Temmuz ve Ağustos için düşüncem şu –Dolmetsch'e[1] benim için bir lut yaptırtmak ve Falmouth'dan Margate'e eski İngiliz şarkıları söyleyerek kıyı boyu güney İngiltere'yi dolaşmak. Oxford'dan ne zaman ayrılıyorsun? Keşke ayrıldığını görebilsem. Saplantını anlamıyorum. 'Oda Müziği' süitin başlığı. Umarım Jenny bir iki gün içinde ayrılıyordur. Elveda ve hoşçakal demek için arayacağım. Mektubu beni kızdırmadı. Ötekiler kızdırdı. Böbürlenebilesin diye birini gönderiyorum. Ellwood[2] nerdeyse iyileşti. Annie Langton'la randevum var. Yoksa onu unuttun mu? Bildirecek bir haber yok. Sayın İfratlıklar[3] ve Öküzlükler[4] gelişmeye devam ediyor. Majestelerinin Müfridi[5] şimdi engelle karşılaşmadan yürüyor. Mac Auliffe, Greenwood Pim'in yanına CPI'de işe giriyor, selamlarımı iletmemi istedi. Sana saygılarımla yok. Haydi elveda, Tutarsız.

Stephen Daedalus

(1) Arnold Dolmetsch (1858-1940) eski müzik ve müzik aletleri uzmanı.
(2) John Rudolf Elwood, Joyce'un arkadaşı ve Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi'ndeki Temple tipi.
(3) Sinn Feinciler. 6 Kasım 1906 tarihli mektuba bakınız.
(4) Kaba köylüler veya belki de Stanislaus Joyce'un önerdiği gibi papazlar.
(5) John Francis Byrne (1879-1960), Joyce'un sınıf arkadaşı. Daha sonra ABD'nde gazeteci oldu. Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi'nde Cranly. Joyce Byrne'ın, gene okul arkadaşlarından ve Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi ile Ulysses'deki Lynch tipine modellik eden Vincent Cosgrave'den (1878?1920'lerin sonları) ayrıldığını anlatıyor.

NORA BARNACLE'a [1]

15 Haziran 1904
60 Shelbourne Road

Kör olabilirim. Uzun bir zaman kızıl-kahverengi bir saça baktım ve sen olmadığına karar verdim. Eve oldukça mahzun gittim. Bir randevu vermek isterdim ama sana uygun olmayabilir. Umarım sen bana verecek kadar iyi olursun, eğer beni unutmadıysan!

James Joyce

CONSTANTINE PETER CURRAN'a [2]

(Temmuz 1904 başları)
The Rain, Cuma

Sevgili Curran: Muhteşem! Binlerce feodal teşekkür. Berbat bölümü bitirdim –102 sayfa– ve şimdi kitap Russell (A.E.)'de. Bir hafta içinde bölümü sana göndereceğim. Bir gazete için bir dizi epicleti[3] –10 tane– yazıyorum. Birini yazdım. Birçoklarının şehir dediği kanama veya felcin ruhuna ihanet etmek için diziye Dublinliler adını verdim. Bütün limericklerimin[4] lüks baskısını hemen ara. Daha daha sonra.

S.D.

---

(1) Nora Barnacle: (1884-1951) Galway'li bir irincinin kızı olan Nora Barnacle ailesiyle geçinemeyerek Dublin'de bir otelde çalışmaya başlamış, Haziran 1904'de Joyce'la tanışmıştı. 14 Haziran'daki randevusuna gelmeyen Nora, 16'sındaki buluşmadan sonra Joyce'la yaşamını birleştirecektir.
(2) C.P. Curran (1883-1972) Joyce'un sınıf arkadaşı.
(3) Epiclesis (dua) sözcüğünden türetme.
(4) Limerick: bir, iki ve beşinci mısraları aynı, üç ve dördüncü mısraları aynı kafiyeli nükleli şiir türü.

NORA BARNACLE'a

3 Ağustos 1904
60 Shelbourne Road

Sevgili Nora bu gece 8.30'da dışarı çıkmana izin verecekler mi? Çıkacağını umarım çünkü bugün öyle dert girdabına kapıldım ki senin kollarında herşeyi unutmak istiyorum. Kutsal Papa Onuncu Pius'un bana bahşettiği havari güçlerinin erdemi sayesinde, vermekten memnun olacağım papalık kutsamasını almak için eteksiz gelmene izin veriyorum.

Acılar içindeki Yahudin
Vincenzo Vannutelli[1]
(kardinal diyakozu)

NORA BARNACLE'a

15 Ağustos 1904
60 Shelbourne Road

Canım Nora, şimdi saat biri vurdu. On bir buçukta geldim, o zamandan beri aptal gibi rahat bir sandalyede oturuyorum. Hiç bir şey yapamadım. Senin sesinden başka hiçbir şey duymuyorum. Beni canım diye çağırmanı işiten bir aptal gibiyim. Bugün iki kişiyi soğukça terkederek kırdım. Senin sesini duymak isterdim, onların değil.

Sen yanımdayken kibirli, kuşkucu yanımı bir yana bırakıyorum. Şimdi başını omuzumda duyumsamak istedim. Sanırım yatmaya gideceğim.

(1) Vincenzo Vannutelli (1836-1930) Katolik Kilesisinin tanınmış kardinallerinden, 1903'de papalık seçimini az farkla kaybetmişti.

Yarım saattir bu şeyi yazıyorm. Bana bir şeyler yazacak mısın? Umarım yazarsın. Nasıl imza atmalıyım? Kendime neyin imzasını atacağımı bilmiyorum.

NORA BARNACLE'a

29 Ağustos 1904
60 Shelbourne Road

Canım Nora, hiç iştahım olmadan gece yarısı yemeğimi şimdi bitirdim. Yemeğin yarısındayken farkettim ki parmaklarımla yiyorum. Geçen geceki gibi kendimi hasta hissettim. Çok sıkıntılıyım. Bu kötü kalemi ve berbat kağıdı bağışla.

Söylediklerimle bu gece sana acı vermiş olabilirim fakat kafamdakileri bilmen iyidir. Zihnim mevcut toplumsal düzeni ve hıristiyanlığı tamamen reddediyor; yuva, tanınmış değerler, yaşam biçimleri ve dini kurumlar. Ev fikrini nasıl sevebilirim? Evim basitçe benim de miras aldığım savurgan geleneklerle yıkılmış orta sınıf işiydi. Annem yavaşça öldürülmüştü, sanırım babamın yanlış davranışlarıyla, yıllar süren dertlerle ve benim alaycı, içten davranışlarımla. Tabutunda yatarken yüzüne baktığımı anladım ve onu kurban eden sisteme kahrettim. Ailede 17 kişiydik. Kız ve erkek kardeşlerim benim için hiçtir. Yalnız bir kardeşim beni anlayabilir.

Altı yıl önce katolik kilisesini hınçlı bir nefretle terkettim. Tabiatımın şevkiyle benim için orada kalmanın olanaksızlığını anladım. Öğrenciyken gizli bir savaş verdim ve onun bana sunduğu olanakları reddettim. Böyle yapmakla kendimi dilenci yaptım fakat onurumu korudum. Şimdi yazdıklarım, söylediklerim ve yaptıklarımla açık savaş veriyorum. Serseri olmadıkça toplumsal düzene uyamam. Üç kez tıp öğrenimine başladım,

bir kez hukuk, bir kez müzik. Bir hafta önce, geçici aktör olarak uzaklara gitmeye hazırlanıyordu n. Planı uygulamak için enerji bulamadım, çünkü sen beni dirseğimden çekiyordun. Yaşamımın zorlukları inanılmazdır ama ben onları küçümsüyorum.

Bu gece sen içeri girdikten sonra Crafton St.'e doğru dolaştım, uzun zaman sokak lambasına dayanıp sigara içtim. Sokak, gençliğimden akıntılar döktüğüm bir yaşamla doluydu. Orada dikilirken yıllar önce Paris'deyken yazdığım bir kaç cümleyi anımsadım, şu cümleler: "Kendileri için yakılmış bir yerde, boş zamanları olan insanlar gibi, ikili, üçlü, bulvar yaşamının ortasından geçiyorlar. Hamur ahçısındalar, gevezelik ediyorlar, küçük pasta parçaların kırıyorlar ya da bir kahve kapısında sessizce oturmuşlar veya zanilerin sesi gibi yumuşak giysileriyle araçlardan iniyorlar. Parfüm içinde havadan geçiyorlar. Parfüm içinde gövdelerinin sıcak nemli kokusu var."

Bunları kendime tekrarlarken bu yaşamın eğer tercih edersem hâlâ beni beklediğini biliyorum. Belki bir kez bana verdiği zehiri veremez fakat vardır ve ben şimdi çok daha kurnaz ve kontrolluyum. Güvenliydi, hiç soru sormazdı, benden yaşamın bazı anları dışında bir şey istemezdi, geri kalanı serbest bırakır ve karşılığında eğlence sözü verirdi. Bütün bunları düşündüm ve pişman olmadan reddettim. Benim için yararsızdı, istediklerimi bana veremezdi.

Sanırım, sana mektupta yazdığım bazı bölümleri yanlış anladın ve o gecenin anımsanması seni tedirgin ediyormuş gibi, davranışında belirli bir utangaçlık ayırmsadım. Oysa ben bunu bir çeşit ayin kabul ediyorum ve anımsamak beni şaşkın bir neşe ile dolduruyor. Belki birden senden niye bu kadar onur duyduğumu kafamdakileri fazlasıyla bilmediğin için anlayamayacaksın. Fakat aynı zamanda beni sonuçta üzüntü ve alçaklık duy-

gusuyla bırakan bir ayindi. Üzüntü, çünkü seni normal dışı, bu ayini bir uzlaşma olarak gören melankolik bir duygusallıkta gördüm; alçaklık, çünkü senin gözünde varolan toplumumuzun düzeninde aşağıda olduğumu anladım.

Bu gece seninle alaycı konuşuyorum, ama senden değil dünyadan söz ediyorum. Ben, milletin alçaklığının, köleliğinin düşmanıyım, senin değil. Bütün gizliliğimin altındaki basitliği görebiliyor musun? Hepimiz maske takarız. Birlikte olduğumuzu bilen bazı kimseler sık sık senden aşağılayıcı sözlerle konuşuyorlar. Onları sakince dinliyorum. Cevap vermeyi, küçüklük görüyorum, fakat en küçük sözleri yüreğimi, fırtınadaki kuş gibi örseliyor.

Şimdi gözlerindeki son bakışı, yorgun bir aldırmazlık, anımsayarak yatağa girmek benim için çok zor, senin önceki geceki eziyetini anımsayarak. Hiç bir insan senin durduğun gibi benim ruhuma yakın durmadı ve öyle anlaşılıyor; sen benim sözlerimi acı bir kabalıkla karşılayabildiğine göre ("şimdi neyin konuştuğunu biliyorum" dedin). Gençken kendimi serbestçe verdiğim bir arkadaş[1] vardı, bir bakıma sana verdiğimden fazla, bir bakıma az; İrlandalıydı, bu demektir ki benim için yanlıştı.

Söylemek istediklerimin bir çeyreğini bile söyleyemedim, ama bu lanet kalemle yazmak çok büyük iş. Bu mektup hakkında ne düşüneceğini bilemiyorum. Lütfen bana yaz, olur mu? İnan bana, canım Nora, seninle onur duyuyorum, fakat okşanma bekliyorum. Beni gene acılı bir kuşku içinde bıraktın.

J.A.J.

(1) John Francis Byrne.

NORA BARNACLE'a

(1 Eylül 1904 civarı)
7 S. Peter's Terrace, Cabra, Dublin

Tatlım, bu sabah keyfim öyle yerinde ki senin hoşuna gitse de gitmese de sana yazmakta ısrarlıyım. Geçen gece kızkardeşime senden bahsetmem dışında daha başka haberim yok. O da çok eğlenceliydi. Müzik çalışmamı isteyen Palmieri'yi[1] görmeye yarım saate kadar dışarı çıkıyorum, senin pencerenden geçeceğim. Orda mısın merak ediyorum. Ordaysan da seni görebileek miyim merak ediyorum. Herhalde göremeyeceğim.

Ne güzel bir sabah! Şu kafatası neyse ki geçen gece bana eziyet etmedi. Tanrı ve ölü den nasılda nefret ediyorum! Nora'yı ne kadar seviyorum. Bu sözler seni elbette allak bullak etti, seni dindar yaratık seni!

Bu sabah yazdığım bir öyküyü bitirmek için erken kalktım. Bir sayfa yazdıktan sonra sana mektup yazmamın daha iyi olacağına karar verdim. Bu arada senin Pazartesileri sevmediğini biliyorum, benden alacağın mektup seni neşelendirebilir. Mutlu oldum mu rastladığım herkese bunu söylemek için çılgın bir istek duyuyorum fakat, vermekten hoşlandığın cıvıl cıvıl öpücüklerden birini verirsen daha da mutlu olabilirim. Öpüşlerin bana ötüşen kanaryaları anımsatıyor.

Bu sabah o korkunç acıları duymuyorsundur umarım. Dışarı çık, şu Sigerson'u gör ve ona reçete yazdır. Büyük teyzemin[2] aptallıktan öldüğünü duyunca üzüleceksin. Lütfen şu ana kadar senden on üç mektup almış olduğumu anımsa.

---

(1) Benedetto Palmieri (1863-1918?) Dublin'deki en iyi ses öğretmeniydi. Aslen Napolili olan Palmieri 1900'den 1914'e kadar Dublin Müzik Akademisi'nde öğretmenlik yaptı. Joyce'a, on yıllık konserlerinden pay alma karşılığında üç yıl öğretmenlik yapmayı önerdi fakat Joyce kabul etmedi.

(2) Joyce'un Ölüler öyküsündeki Miss Morkan tipine modellik eden annesinin tayzesi Mrs Callanan olmalı.

Bayan Murhy'de kalıp ona eziyet etmeyi ihmal etme –ona komple bir süvari takımı armağan etsen iyi olur sanırım.[1] Neden o lanet şeyleri giyiyorsun? Beni hiç Guinness'in arabalarıyla, şatafatlı paltoyla dolanırken gördün mü? Kendini onlardan biri mi yapmak istiyorsun?

Ama öyle inatçısın ki konuşmanın yararı yok. Sana sevgili kardeşim Stannie'den sözetmeliyim. Masada yarı giyinik kitap okuyor ve sessizce kendi kendine konuşuyor. 'Allah belasını versin' –kitabın yazarı– 'Bu kitabın iyi olduğunu hangi namussuz söyledi? Man kafalı salak'. 'Dünyadaki en aptal ulus İngilizler mi acaba?', 'İngiliz salaklarının belasını' vb, vb.

Elveda canım, basit kafalım, telaşlı, derin sesli, uykulu, sabırsız Noram. Yüzbinlerce öpücük.

Jim

JAMES S STARKEY'e [2]

15 Eylül 1904
7 S. Peter's Terrace, Cabra, Dublin

Sevgili Starkey sandığım yarın (Cumartesi) 9-12 arası Kule'de gerekli olacak.[3] Lütfen bir çift kara çizme, bir çift kahverengi çizme, bir mavi terekli kep, bir siyah kumaştan kep, bir siyah keçe şapka, bir yağmurluk ve girişte sağındaki rafta rulo halinde duran şiir müsveddelerimi içine koy. Ayrıca ev sahibinin sandığımdan romanımın 12. bölümünü çıkarmamış olmasına da dikkat

(1) İngilizce dragoon ağır süvari ve halka işkence etmek, zor ve şiddete başvurarak boyun eğdirmek anlamlarına geliyor.
(2) James S Starkey (1879-1958) Seamas O'Sullivan adıyla yazan Dublin dergisinin kurucusu ve editörü İrlandalı şair.
(3) Joyce, Gogarty ile yerleştiği Martollo Kulesinden büyük ihtimalle 15 Eylül 1904'de ayrılmak zorunda kalmıştı. Sözünü ettiği şiirler Oda Müziği, roman Shephen Hero'dur.

et. Kule'ye bana gelen mektup varsa lütfen adresime gönderilmelerini de sağla. Lütfen sandığı iple bağla, kilidi yok. Saygılarımla.

Jas A Joyce

NORA BARNACLE'a

19 Eylül 1904
103 North Strand Road Fairview[1]

Carissima senden ayrıldıktan sonra, seninkiler zengin mi sorumla rahatsızlığın arasındaki bağıntıyı fark ettim. Oysa amacım, benimle yaşamakla evde alışmış olduğun rahatlıktan ne kadar yoksun kalacağını anlamaktı. Uzunca bir süre düşündükten sonra öteki soruna çözüm buldum –şu, okulda mı okul dışında mı yaşamamın daha iyi olacağı konusundaki kararsızlığın. Dün gece çok, çok kötü uyudum, dört kez uyandım. Seni niçin sevmediğimi soruyorsun ama senden çok hoşlandığımdan emin olmalısın ve eğer bir kişiye bütünüyle sahip olmak isteği, bu kişiye derin bir hayranlık ve saygı beslemek, o kişinin mutluluğunu her bakımdan güven altına almaya çalışmak sevgiyse, o zaman benim sana karşı duygularım da bir tür sevgidir. Sana ruhunun benim için dünyanın en güzel ve basit ruhu olduğunu söylemeliyim. Belki bu konuda çok bilinçli olmam nedeniyle, sana baktığımda sana olan sevgim veya duygularım şiddetinin çoğunu yitiriyor.

Ailenden sana karşı bir harekete ilişkin en küçük sezginde hemen otelden ayrılıp bana telgraf çekerek (bu adrese) seni nerede görebileceğimi bildirmeni söylemek

(1) Joyce Mortello Kulesinden ayrıldıktan sonra, baba evine dönmeden önce, birkaç gün dayısı William (1858-1912) ve yengesi Josephine Murray'ın (1862-1924) evinde kaldı.

istiyorum. Elbette ailen sen istiyorsan gitmeni engelleyemez fakat tatsızlık yaratabilirler. Bugün babamla buluşmam gerekiyor, herhalde İrlanda'dan ayrılana kadar onun evinde kalacağım. Dolayısıyla yazarsan oraya yaz. Adres 7 S. Peter's Terrace, Cabra, Dublin. Şimdilik elveda canım Nora, yarın akşama kadar.

Jim

GEORGE RUSSELL'a [1]

4 Ekim 1904
7 S. Peter's Terrace, Cabra, Dublin

Sevgili Bay Russell, sizi son görüşümden sonra, hafta sonuna İsviçre'ye gitmemi isteyen bir telgraf aldım. Tahmin edebileceğiniz gibi paraya çok sıkışığım. Eminim siz bana yardım edebilecek durumdaysanız edersiniz. Bay Norman'a[2] üçüncü öyküm Yarıştan Sonra'yı bugün verdim, yarın paramı ödeyeceğini sanıyorum. Ama İsviçre'ye en ucuz gidiş bile oldukça pahalı. Bu nedenle sizden tekrar yardım istiyorum. Saygılarımla.

Jas A Joyce

GEORGE ROBERTS'a [3]

5 Ekim 1904
7 S. Peter's Terrace, Cabra, Dublin

Sevgili Roberts, cumartesi günü İsviçre Zürih'e git-

(1) George William Russell (1867-1936) İrlandalı mistik şair.
(2) Harry Felix Norman (1868-1947) 1899'dan 1905'e kadar Irish Homestead editörü.
(3) George Roberts 1904'de Dublin'e gelerek George Russell çevresindeki genç yazarlardan biri oldu.

memi söyleyen bir başka telgraf aldım. En ucuz tarife: 3.150 £.

3.150 £
2
7.100 £

1 £ için seninle Ryan'ı[1] sayıyorum. Sonuncu olacağı için pek fazla ilgilenmez sanırım. Cuma günü, erkenden, bunun için sana güvenebilir miyim? Lütfen cevap ver. Uğrayabilirim.

JAMES S. STARKIE'ye [2]

(8 Ekim 1904)
Dublin

Sevgili Starkie, bu gece gidiyorum. 20 dakika sonra geleceğim. Bana para veremediğine göre şunu yap:

1 diş fırçası ve macun

1 tırnak makası

1 çift siyah bot ve nasıl olursa olsun palto ve verebileceğin bir yeleği paket yap.

Bunlar çok yararlı olacak. Eğer burada olmazsan beni 10'u 7 geçe paketle Devy Byrne'de bul. Hiç ayakkabım yok.

J.A.J.

GEORGE ROBERTS'e

(8 Ekim 1904)
Dublin

Sevgili Roberts, Allah için 10/—'ı hamala ver veya beni 9'da North Wall'da bul.

J.A.J.

(1) Frederick Ryan (1874-1913) Dana dergisinin editörlerinden.
(2) Starkey'in babasının eczanesi vardı.

STANISLAUS JOYCE'a

11 Ekim 1904
Gesthaus, Lagerstrasse[1]
Zürih, İsviçre

Sevgili Stannie, bu sabah sapasağlam geldik herhalde bu adreste kalacağız. Henüz Berlitz Okuluna gitmedim, yarım saat içinde gidiyorum. Douce İspanya'da tatildeydi fakat Riviére[2] çok nazikti (soixante francs), benden 3.30'da geri dönüp Zürih'in en zengin bankerinin oğluyla görüşmemi istedi. Ama Nora doğal olarak, ben gidince, yalnızlık çekiyor. Ayrıca ayakkabısı vuruyor.[3] Dolayısıyla görüşmeyi sonraya bıraktım. Buraya yaz ve bütün haberleri ayrıntılarıyla bildir. Devan[4] daha sonra gemiye geldi ve bizi birlikte yakaladı yani belki de şimdi herkes haberi almıştır. Nora Paris'ten annesine neşeli ve belirsiz bir kart attı. Dublin gazetelerinde reklam oldu mu? Bana bir şey geldiyse buraya gönder. Paris'te Carran ve Murnaghan'a[5] rastladım ama herhangi bir atılganlık yapmaktan gerçekten korktum.[6] Bugünden Cumartesiye kadar bana para gelirse buraya yolla. Anahtarı Riviére'e gönderirsin umarım. Symons'u görmek istedim ama olmadı.

Jim

B.A. belgemi ve kaydımı yolla.

---

(1) Gerçekte 16 Reitergasse, Joyce yanlış yapmış.
(2) Dr. Joseph Riviére (1859-1946), Paris Institut Physicothérapique kurucusu, Joyce'la tanışıklığı 1902'den.
(3) Aybaşı için örtmece.
(4) Thomas Devin (1868-1937) Joyce'un babasının arkadaşı. Belediyedeki anlaşmazlığı sonucu Temizlik İşlerine sürülmüştü. Ulysses'de burdaki göreviyle anılır.
(5) James Murnaghan (1881), Joyce'un Dublin University College'den arkadaşı, daha sonra Yargıtay üyesi.
(6) Joyce Nora Barnacle'la birlikte kaçtığının bilinmesini istemiyor.

Yırtılacak bölüm[1]

Şehrin caddelerinde dolaş ama daha önce yolunan arkadaşlara uğrama, Cumartesiden önce 1 £ bul ve o gün muhakkak elime geçmesini sağla. Babaya bir şey deme. Finalement, elle n'est pas encore vierge; elle est touchée.[2]

Jim

NORA BARNACLE JOYCE'a [3]

(Aralık 1904)
Caffé Miramar, Pola, Avusturya

Sevgili Nora Allah aşkına bu gece bizi mutsuz edecek bir şey yapma. Bir sorun varsa lütfen söyle. Zaten titremeye başladım, biraz sonra da bana eskisi gibi bakmazsan kahvede aşağı yukarı koşturmaya başlayacağım. Bu gece yapabileceğin hiç bir şey beni rahatsız etmeyecek. Hiç bir şeyin beni mutsuz etmesine izin vermeyeceğim. Eve gittiğimizde seni yüzlerce kez öpeceğim. Şu herif mi seni rahatsız etti yoksa ben mi seni sınırlayarak kızdırdım?

STANISLAUS JOYCE'a

28 Aralık 1904
Via Giulia 2, II, Pola, Avusturya

Sevgili Stannie Irish Homestead'ın yılbaşı sayısını öykümün bulunduğu sayı ile gönder. Bu hafta sonuna kadar sana XII, XIII, XIV. bölümleri gönderiyorum. Şimdi

(1) Mektubun bu bölümü, kalanının aileye gösterilebilmesi için Stanislaus Joyce tarafından yırtılıyor.
(2) "Sonuç olarak, şu anda bakire değil, el değmiş."
(3) Joyce bu notu Nora'ya masanın altından vermiş olacak.

XV. bölümdeyim ve Mildred Lawson'un İtalyancasına başladım[1]. Bu bölümler hakında bana hemen yazmanı istiyorum. Eğer istersen bunları Cosgrave veya Curran'a verebilirsin ama başka hiç kimseye verme. Josephine Teyzeye okuyabilirsin. Yarın ona yazacağımı söyle.

Belki benden böyle basit mektuplar almak seni şaşırtıyor ama anlatacak çok şeyim yok. Hava acı soğuk, sobamız yok. Çoğunlukla kahvelerde yazıyorum. Okulun sekreteri Fraulein Globocnik'in[2] piyanosu var, bazı akşamlar bizi davet ediyor. Melankolik küçük çiftcinsiyetli bana karşı çok hassas. Nerdeyse bende kadınları çeken bir şey olduğuna inanacağım. Şu andakinden daha çok para ve özgürlük arzuluyorum bu nedenle de roman ve çeviri üzerinde çalışıyorum.

Keyifsiz olduğumu farkediyorsundur. Bunu pek de ifade etmiyorsun. Yeni ilişkim beni biraz ağırbaşlı yaptı ve eski nutuklardan uzaklaştırdı. Ya içmiyorum ya da içersem çok az içiyorum. Çok az sigara içiyorum ve çok seyrek şarkı söylüyorum. Kolay telaşa kapılıyorum. Nora bende aziz yüzü olduğunu söylüyor. Bense kendimde düşkün yüzü görüyorum. Ama artık öyle değilim, en azından öyle olmadığımı düşünüyorum.

Bir gece şiddetli mide krampı geçirdim, Nora 'Allahım Jim'in ağrısını geçir' diye dua etti. Başka bir gece bioskopa[3] gittik. İhanete uğrayan Gratchen'in bir dizi resmi vardı. Üçüncü, sonuncu sahnede Lothario Gretchen'i ırmağa atıyor ve kaçıyor. Kalabalık peşine düşüyor. Nora 'Aman! Polis! Yakalayın!' diye bağırdı.

Bir kaç defa kavga ettik, gülünç işler. Nora aşkın tuzu biberidir diyor; ben çok çocuksuymuşum. Benim çok iyi karakterim olduğunu söylüyor. Bana basit kafalı Jim diyor. Complimenti, signor!

---

(1) George Moore'un Celibates: Three Short Stories (Londra 1895) kitabından ilk öykü.
(2) Amalija Globocnik, Joyce'un Pola daha sonra Trieste'de arkadaşı.
(3) Bioskop: Yirminci yüzyıl başlarının sinema oynatma makinası.

Evimiz sağlıksız, yeni bir yer arıyorum. Nora sanırım hamile, olabildiğince sağlıklı yaşamasına çalışıyorum. Çocuğum, eğer olursa, elbette vaftiz olmayacak ama ona soyadımı vereceğim. Bu konuda henüz konuşmaktan hoşlanmıyorum.

Görünüşüm fazla değişmedi. Biraz daha kaba, yeni kahverengi elbiseler, ince bıyık, gevşek kırmızı kravat, Sesim çalışmamaktan, aşırı sigaradan ve kronik soğuk algınlığından kötüledi. Kelebek gözlük almak için gelecek ay doktora gideceğim, görüşüm ağlanacak durumda.

Esin anları kayda geçecek çoklukta değil. Artık şarkı yazacağıma inanmıyorum. Geçen yılın İngiliz dergilerini tarayıp D'Annunzio'nun Figlia di Jorio'suyla[1] ilgili makale var mı bir bak. Eğe yoksa ben yazabilirim. Bu haftaki 'Speaker' kartıma yanıtını bekliyorum. Duke St. den sandığımın anahtarını alabilirsen al çünkü gönderdiğin anahtar elime geçmedi. Bende bulunmasını istediğim şu eski Speaker sayısını da kaybettim.

Bu mektup seni memnun etmiş olmalı; uzun yaz; şimdi eve gidiyorum. Geç oldu, soğukta uzun bir yolum var.

Caffè Miramar

Jim
Nora Joyce

Kusura bakma doğal olmadılar[2]
Yeni Yıl için iyi dilekler

Nora XXXXX
XXXXX

(1) İtalyan yazar Gabriel D'Annunzio'nun (1863-1938) La Liglia di Iorio, Tragedia pastorale adlı eseri (Milano, 1904).
(2) X ile belirtilen öpücükler anlatılıyor.

STANISLAUS JOYCE'a

12 Temmuz 1905
Via S. Nicolo 30, II Trieste, Avusturya

Sevgi Stannie, yarın sana Dublinliler'in 5. öyküsü Pansiyon'u gönderiyorum. Bunu bir İngiliz ya da Amerikan gazetesine vermelisin. Bende bir kopyası var. 6. öyküyü de yazdım, Suretler ve eğer cumartesiye kadar kopyasını çıkarabilirsem göndereceğim. İstediğim, yıl sonuna kadar Dublinliler'i tamamlamak ve arkasından bir kitap, Taşralılar! Bu öykülerden olağanüstü hoşnutum. Pansiyon'da beş sözcüklük hoş bir bölüm var, onu bul! John Lane şiirlerimi reddetti, ben de onları Elkin Mathews'e teklif ettim. Gelecek hafta veya daha sonra öyle mektup sağanağına tutulacaksın ki, bu mektup birincisi!

Geçen cumartesi gönderdiğim, ciddi bir sorun üstüne konuşmak için buraya, Trieste'ye[1] gelip gelemeyeceğini sorduğum kartı şimdiye kadar almışsındır sanırım. O zamandan beri düşündüm ki senin için buraya gelmek zor olacak, o nedenle sorunları mektupla tartışacağım. Bütün yazdıklarımın sadece sana ve Josephine Teyzeye[2] ait olduğunu bil ve sizlerin cevabınızı merakla bekleyeceğimi düşün. Dokuz ay önce İrlanda'yı terkettiğimde, koşulları anımsarsın. Yaşamımda yaptığım bütün şeyler gibi bu da bir denemeydi. Gerçeği söylemek gerekirse bu deneyin başarısızlığa uğradığını söyleyemem. (Bu dokuz ay içinde bir çocuğum olduğunu, romanımın 500 sayfasını, öykülerimden üçünü yazdığımı, Almanca ve Danca'yı oldukça iyi öğrendiğimi, bunların yanında işimin –bana göre– dayanılmaz görevlerini yerine getirdiğimi ve iki terziyi dolandırdığımı düşünürsek.) Bunların yanısıra şimdi Dublin'de olduğundan çok daha iyi yazdığıma

(1) Trieste, Birinci Dünya Savaşından önce Avusturya'ya aitti.
(2) Josephine Teyze, Joyce'un dayısının karısı Josephine Murray.

inanıyorum. 23. bölümdeki Stepan'ın Emma Clery'e aşık olduğu bölüm bence harikulade yazılmıştır. Bunlara, yaşamımı sürdürecek kadar yiyip içtiğimi, bardak ve saat edindiğimi ve sonunda dişlerime baktırdığımı ekle. Zamanımı harcadığımı düşünmüyorum ve öyle yapmış olsaydım bile açıklamak üzere olduğum şeyleri etkilemez.

Her şeyden önce, Trieste'nin şimdiye kadar bulunduğum en kaba yer olduğunu söylemeliyim. Halkın medeniyetsizliğini anlatmak olanaksız. Kızlar, kadınlar, Nora'ya karşı öyle kabalar ki, sokağa çıkmaya korkuyor. Nora Trieste dilinden 30 sözcük biliyor (ona Fransızca öğretmeye çalıştım ve başaramadım) ve ne zaman dışarı çıksa ona arkadaşlık etmek zorunda kalıyorum. En basit bir şeyi makul bir fiyata alabilmek için sık sık bir öğleden sonramı harcıyorum. Sana şunu da söylemeliyim ki, herhangi bir şekilde dikkatleri çekmeye başlar başlamaz pansiyonumuza dönüyoruz. Bu, okulun yanındaki eve taşınıp, bu harika kurumun gözkamaştırıcı çekiciliğinin evsahibi üstündeki şaşırtıcı etkisinden cesaretle yararlanma planını keşfedene kadar üç kez oldu. Bu hile şimdiye kadar başarıya ulaştı fakat hâlâ kapı dışarı edilme tehlikesiyle her an karşı karşıyayız. Okulun müdürü, ikinci müdür (vejeteryan ve Alman) her ikisi de evli ama çocukları yok. Müdür Nora'yı görünce benim tam bir çılgın olduğumu düşündüğünü söyledi. İkinci müdür de dehşete düştü. Almanca, kendi parasıyla, İlkbahar Çiçekleri kitapçığını yayınlamış, bir şiiri şöyle başlıyor:

İçmekte hiçbir zaman geri kalmadım.

Bir başkası (bu koşullarda açık bir imgeleme başarısı) şöyle başlıyor:

Ah, annenin yüreği için olabilir mi
daha hoş şiir
çocuğu bir çok çabadan sonra
ilk sözcüğünü söylediğinde

Bunlardan, devam edebilmek için, ne kadar ilginç bir çevrede soluduğumu göreceksiniz. Nora hemen hemen daima şikayetçi. Hamur işi İtalyan yemeklerini çok az yiyebiliyor, fakat ne yerse yesin göğsüne acı veriyor. Bira içiyor ama çok azı bile onu hasta ediyor. Pola'da kışın soğuktan çok çekti. Şimdi (100 F veya daha fazla olabiliyor) neredeyse bütün gün perişan, halsiz bir şekilde yatıyor. Trieste halkı giyimde büyük stilist. İskelede iyi giysilerle gösteriş yapabilmek için genellikle açlık çekerler. Nora çarpık gövdesiyle (öhhö yanlış mı) ve kısa dört parçalı eteği, kulaklarının üstünde yapılmış saçıyla, hep dirseklerle dürtülüp gösteriliyor ve alay ediliyor. Son zamanlarda bir kat (bu da iki veya üç oda, bir mutfak) kiralamayı düşünüyorum. Fakat emlakçının biri, çocuğunuz varsa Trieste'de ev kiralamanın çok zor olduğunu söyledi. Burda, yatak odasında mutfak eşyamız var, fakat onları hiç kullanmıyoruz. Çünkü Nora başkasının mutfağında pişirmeyi sevmiyor. Biz de öğle yemeklerini dışarıda yiyoruz. Sonuçta müdürden ve öteki iki İngilizce "profesör"ünden sürekli borç alıyorum ve ertesi gün ödüyorum. Trieste öyle ucuz değil. Bir kadınla yaşayan, bir denizci veya ateşçi için yetecek maaşla, "centilmen" görünüşünü koruması beklenen ve entelektüel yüreğini tiyatroya veya kitapçılara zaman zaman ziyaretlerle rahatlatmaya çalışan İngilizce hocası için zorluklar çok büyük. Öykünün birinci bölümünü duymakla anlayabilirsin ki okulların rejimi bir terör saltanatıdır ve ben, bir çok öğrencim (asiller , senyörler, editörler ve zenginler) hakettiklerim konusunda kendisi de bir sosyalist olan müdüre beni övmeselerdi, çok daha fazla teröre uğramış olurdum. Başka bir okulda, daha doğrsu hiç bir yerde, iş aramıyorum. Bir gün bana açıkça, başka bir yerde iş arayanı hemen defederim dedi. Benim BA diplomamı kasasına kilitledi ve öteki "profesör"lerin sertifikalarının da kendisinde olduğunu söyledi. (Tabii

yalan, Avusturya hukukuna göre burada ihtisas yapmış –doktor– tek öğretmen benim)[1] Sözleşmenin ondaki nüshası damgalıyken bendekinin damgasız olduğunu söyledi. Kibar öğrencilerimle en ufak uyuşmazlık işten atılmam için yeterli olacak ve benim "ahlaksız"lığım şehirde ilan edilmiş olacağından burada başka iş yapmam olanaksız. İlerlemek için hiç bir umut yok ve sürekli bir çöküş korkusu var. Ekonomik durum bu.

Moral durum da pek içaçıcı değil. Kendi durumumu şimdilik bir yana bırakalım. Nora hakkında daha fazla şey söylemeliyim. Korkarım fazla güçlü bir durumda değil. Gerçekten de sağlığı iyi değil. Bundan da öte, korkarım yerinden oynatılıp başka yere dikilecek bitkilerden değil. Sürekli ağlıyor. Kendi adamlarına daha fazla bir şey söylemek isteği kaldığına inanmıyorum ve hemen hemen eminim ki (bu onun kendi cümlesidir) bu yaşamı benimle daha fazla sürdüremeyecek. Konuşacak benden başka kimsesi yok ve kahramanlar bir yana, bu bir kadın için iyi değil. Bazan birlikte dışarı çıktığımızda (öteki İngilizce "profesör"ü ile) bütün akşam tek sözcük konuşmuyor. Bana melankoliye düşme tehlikesi içinde görünüyor. Bu da muhakkak sağlığına daha fazla zarar verecek. Bilmiyorum bu kadar göz yaşından sonra ne acaip bir yaratık meydana getirecek. Hatta gittikçe seçtiğim adların (George ve Lucy) zıtlığını tekrar düşünmeye başladım. Aynı zamanda duygusal, Pola'da bir seferinde düşüncesiz genç bir İngilizce hocasını, adı Eyers, ağladığı için (bir ofis kadar sevmediğim) odadan çıkarmak zorunda kaldım. Bugün ona benim için çocuk yetiştirmek ister misin diye sordum ve çok inandırıcı bir biçimde isterim dedi. Fakat bu belirsiz durumda ona bir aile yüklemek istemiyorum. Sıradan işler konusundaki bilgisi bile çok az; Josephine Teyze ona biçimlerini gönderdiği ve ben gerekli malzemeyi aldığım halde çocuk el-

(1) Joyce mezuniyet derecesini Avrupa doktorası ile eşit sanıyordu, oysa öyle değildi.

bisesi yapamadığı için ağlıyor. Böyle durumlar için devlet ne der diye ya da kurumlar için hiç sabrım ve halim yok ve basitçe en iyisidir diye düşündüğümü yapmaya çalışıyorum.

Mutlu olmak en iyisidir diye düşünüyorum ve onun yaşamı burada sürdürerek mutlu olması için bir umut görmüyorum. Onun hakkında nasıl saygılı, takdir eden düşüncelerim olduğunu elbette bilirsin. Eğer huyuna daha uygun bir yaşam olsa sağlık ve mutluluğunun çok daha iyi olacağını düşünüyorum ve ters "aşk" fenomeni tedirginlik yaratsa da; benimki gibi çok bencilce yürütülen bir yaşamda, şikayet etmenin doğru olduğunu sanmıyorum. Çocuk, sorunun unutulmaz bir parçası. Sanırım Nora'nın geçerli ahlak hilelerinden hiçbirini yapamadığını bilirsin ve çok umarsız, en küçük zorlukla baş edemeyecek kadar beceriksiz olduğunu dikkate alırsan mutsuzluğunu açıklayabilirsin. Senin onun hakkındaki ve onunla benim olacak çocuk hakkındaki tutumunu tam bilmiyorum fakat önemli şeylerde benim düşüncelerimi paylaştığını düşünüyorm. Gerçekten kadınlar hakkında çok az şey biliyorum, sen benden de az biliyorsun. Bu konuyu ikimizden de iyi bilen Josephine Teyzeye teslim etmeliyiz. İngilizce öğretmenlerinden biri onun bana layık olmadığını söyledi ve eminim bir çoğunun yargısı böyle fakat böyle bir yargıya varırken ruh durumu çok fazla kendini aptallaştırmayı gerektirir, ben böyle bir zorluğa hazır değilim. Nihayet, Skeffington ve onun gibiler kadının erkeğe eşit olduğunu düşünürler. Cosgrave de benim ondan bir şey yapamayacağımı söyledi; öyle görüyorum ki Cosgrave ile benim bir çok noktalarda eksiğimiz var, o yapılmayı hiç de gereksinmiyor. Kesinlikle kendimi ona başka birine olduğundan fazla teslim ettim ve bu mektuba başlayabileceğime inanmıyordum, o bana cesaret verdi. Benim üstümdeki etkisi, şimdiye kadar, bendeki doğal neşeyi ve sorumsuzluğu

mahvetti (veya zayıflattı) fakat bu etkinin başka koşullarda sürebileceğini düşünmüyorum. Benim yapımın belirgin bir yanına hiç yakınlık duymuyor ve asla duymayacak, bir kez bile; ikimiz de berbat bir melankoli akşamı yaşarken benim "ah, tatlım, sevgilinin öyküsünü dinle" diye başlayan şiirimi okudu (daha doğrusu yanlış okudu). Bu dokuz aydır ilk kez bana gerçek bir şair olduğumu düşündürttü. Bazan çok mutlu ve neşeli ve ben, gittikçe daha az romantik olurken, aşkımın Serpentine'deki[1] şırınga gibi bir sona ermesini arzu etmiyorum. Aynı zamanda yaşamımda, Josephine Teyzenin karşılıklı hoşgörü dediği her türlü insanca olası ayrılıklardan kaçmak istiyorum. Gerçekten, şimdi mektubumda iyi olduğum gibi, yine büyük umutla doluyum ve eğer ikimiz de birbirimizin yaradılışına olanak tanırsak mutlu yaşayabileceğimizi düşünüyorum. Fakat şimdiki saçma sapan yaşam için de artık olanaklı değil.

[mektubun bu bölümü kayıptır.]

Bana göre, yazım, onu bana karşı haince davrandığı için mazur görmüyor. Kendi kendime çok sık düşünüyorum ki yazılarım keskin görünmesine rağmen, çok açık yürekli olduğum için yaşamda başarısız olabilirim ve açıkça İrlandalı bir arkadaşın[2] yardımıyla ada hakkında davamı ve araştırmamı başarıyla yürütebilirim diye düşünmekle yanlış yaptım. Sürgünümün alçaltıcı ve doyumsuz yanı beni kızdırıyor ve "birgün" cebinde para ve edebiyatçılara sonunda yetenekli biri olduğunu kanıtlamış olarak dönme düşüncesiyle bunu sürüklemeye neden göremiyorum. Bir çok arama ve incelemeden sonra geçici bir çözüm olarak uygulanabilecek bir plan düşündüm ve şimdi sana onu sunacağım.

Şimdi temmuz ayı ve gelecey ay ilginç bir ay olacak.

---

(1) Serpentine'de 1816'da intihar eden Harriet Shelley'i anıyor.
(2) Joyce'un mazur görmediği İrlandalı arkadaşı, Martello olayından sonra arası açılan sınıf arkadaşı Oliver St. John Gogarty'dir.

Bugünden gelecek paskalya yortusuna kadar belki 20 en az 12 pound biriktirebilirim. 33 şiirimi ve 9 öykümü yayına sunabilirim. Şiirlerim bir yayıncı tarafından kabul edilebilir ve Dublinliler bittiği zaman onu Heinmann'a sunmayı düşünüyorum. Eminim kabul edecektir. Bundan ayrı olarak, eve her ay maaşımdan bir miktar gönderebilirim ve gelecek yortuya kadar eminim, şiir, öykü ve romanın gelirinden başka İrlanda'da 20 poundum olur. Senin için de aynı zamanda en az aynı miktarı biriktirmek mümkün olur ve ikisiyle Dublin banliyosunda bir küçük kulübe tutabilir, döşeyebilir ve üstüne yarım yıllık kirasını verebiliriz. Bunu basitçe, başarısız bile olsa, 12 aydan fazla sürmeyecek bir deneme olarak değerlendiriyorum.

Fakat bu değerlendirmeyi yapmakta bir çok nedenle isteksizim. İlk önce, senin bağımsızlığınla ilgili bir sürü bağlantıyı içeriyor. Fakat öte yandan, her şey senin olacağından, ekonomik olarak çok fazla çekmeyeceğini düşünüyorum. Bağımsızlığının ne zaman benim zorlandığım gibi uzlaşmaya zorlanacağını söyleyemezsin ve İrlanda'yı terketmek ve kıtada Berlizt okulunda yaşamak düşüncesini gözönünde tutuyorsan, bu düşünceyi gözönüne alabilirsin. Haftada 30 şilinglik bir mesleğin varsa ve birikimlerimizi bir araya getirirsek, önerime bir yıllık bir deneme tanıyabiliriz. Önerimi yapmaktaki isteksizliğimin ikinci nedeni, senin hoşuna gidip gitmeyeceğini bilememem, farazi kulübemizin atmosferinin Trieste'den kaprisli iki gelişle halen nefes aldığın atmosferden daha hoşnutsuz olabileceğini düşündüğümden değil, fakat senin, ben ve 'arkadaş'ım konusundaki düşüncelerin benim için oldukça karanlıkta. Bu arada, Kıllı İsa'yı[1] yok etmek için önerebileceğin bir yöntem yok

(1) Kıllı İsa: Joyce'un sınıf arkadaşlarından Francis Sheehy-SKeffington (1878-1916) traş olmayı protesto etmek için sakal bırakıyordu. Feminist olduğu için karısının soyadını da (Sheehy) kullanmaya başlamış ve Joyce'un Nora ile İrlanda'yı terketmesini onaylamadığı için yardımda bulunmayı reddetmiştir. Nora'ya arkadaş adını veren de odur. Stephen Hero romanında McCann tipi.

mu? Dayanılmaz bir yaratık değil mi? Önermede isteksizliğimin üçüncü nedeni, şimdiye kadar benim aptallığım olarak değerlendirilen çok fazla şey önerip çok azını yapmış olmam ve artık oturmuş bir adam olana kadar kimsenin benim tasarılarıma yardım etmesini beklemenin doğru olmayacağını düşünmeye başlamam. Fakat isteksizliğime rağmen işte önerimi yaptım ve bunun da sonu var. Cevabını bekleyeceğim, iyi diye düşünüyorsan ağustosun başında ilk taksidimi göndereceğim. Mektubun gelmekte gecikmez umarım.

Bu itirafta ve mektupta anormal olarak hoşa gitmeyen bir şey varsa içtenlikle inan ki, artık benim sabit niteliklerimden biri olarak sayılan aptallığımdan doğuyordur. Düşüncemin gerçekten berbat olması mümkündür fakat yaşamım dokuz aydan sonra gözümü o kadar yaşarttı ki olayları eski kesinlikle göremiyorum. Bir şey hakkında, bilincimin karanlık derinliklerinden haberim oldu ki, yaşamım şöyle ya da böyle sona erdiğinde, kısa zamanda sona erecek, bu ilgilendiren herkese büyük bir ferahlama getirecek.

Jim

STANISLAUS JOYCE'a

18 (Eylül) 1905
Via S. Niccolo, 30, II, Trieste

Sevgili Stannie, bana dediğin gibi yapmadığın veya yazımı yollamadığın için şaşırdım. Benim hakkımdaki düşünceni biraz zorlamanı istemeliyim. Derslerimin (ve ne dersler!) ortalama sayısı şimdi 8'den 10'a çıkacak ve Dublinlileri bitirmeye çalışıyorum. Eğer sen ve Josep-

hine Teyze hâlâ yazmadığım için kırıldıysanız bu gerçekleri unutmamalısınız. Para olsun olmasın bana hemen cevap vermenizi gerçekten arzuluyorum.

Öykülerimin dikkatli eleştirisi için sana minnettarım. Başkalarıyla kıyaslaman ise ne de olsa şaşırtıcı. Sözünü ettiğin yazarların büyük adı var ve yazılmasından korkarım. Lermontoff, Rousseau'nun İtiraflar'ından söz ederken Rousseau onları arkadaşlarına okuduğu için bozuldular diyor. Yazıldıkları koşulları tartışarak daha iyi olabileceklerini düşünemiyorum. Bu noktada daha birçok konuda olduğu gibi seninle enine boyuna konuşmak isterim. Suretler'in okuyucuyu kafatasının içinde bir yolculuğa çıkarmakta Rusların yeteneğini gösterdiği görüşün, beni, millet Rus deyince ne anlama geliyor diye düşündürttü. Herhalde, yazarlarken vicdanın zorlu gücünün etkisi altında bulunduklarını söylemek istiyorsun, okuduğum bir kaç Rustan, bunun açıkca Rus niteliği olduğu sonucunu çıkarmıyorum. Bütün Ruslarda bulduğum temel şey dikkatli, kast için duydukları vicdani içgüdü. Tabii Turgenief hakkında seninle uyuşmuyorum. Bana Korolenko'dan daha üstün görünüyor (ondan hiç okudun mu?) veya Lermontoff'dan. Biraz ağır ve zaman zaman tiyatrovari. Sanırım birçokları onu 'kibar' olduğu için beğeniyor. Gorki'yi "kaba" olduğu için beğenmedikleri gibi. Gorki'den söz ederken, onun için ne düşünüyorsun? İtalya'da büyük ünü var. Tolstoy hakkında seninle tamamen ayrı düşüncedeyim. Tolstoy büyük bir yazar. Hiç bir zaman kaba değil, aptal, yorgun, bilgiç, tiyatrovari değil! Ötekilerin üstünde baş ve omuzdur o. Onu cidden bir hıristiyan azizi olarak almıyorum. Sanırım gerçek manevi bir doğası var, ve St. Petersburg aksanı ile en iyi Ruscayı kullandığından şüpheliyim. Büyük-büyükbabası hıristiyan adını anımsatıyor (bunu Rusya'nın feodal sanatının derinliklerinde buldum). Londra The Times'a hükümetlere saldıran 13 sütun

mektup yazdığını gördüm. Liberal İngiliz gazeteleri bile kızgın. Sadece silahlanmaya saldırmıyor, hatta çarı, zayıf akıllı Hussar subayı, entelektüel konuların çoğunda düzeyin altında, fazlasıyla batıl ve tatları kaba diye ima ediyor. İngiliz liberaller şoke oldular, ona kaba diyeceklerdi ama biliyorlar ki o bir prensdir. Illustrated London News SAVAŞ'ı anlamadığı için Tolstoy'u küçümsüyor, sevgili zavallı adam diyor. Şimdi, boşver, sinirlerime hakimim, fakat bu kadarı da fazla. Hiç böyle küstahlık duydun mu? Diriliş'in ve Anna Karenina'nın yazarını aptal mı sanıyorlar? Bu küstah, onursuz gazeteci kendini, fiziki, entelektüel, sanatsal olarak ve ahlakça Tolstoy'la eşit mi sanıyor? Saçma. Fakat düşününce kahredici de. Belki de bu gazeteci Tolstoy'u, romanlarını, öykülerini, oyunlarını, hepsini, gözden geçirip düzeltecek. Maupassant hakkında ise sana katılıyorum. Mükemmel bir yazar. Masalları bazan sulu fakat yaşamın koşullarını anlatmak için bundan kaçınılamaz.

Bana dönersek, Dublinliler'i bir İngiliz yayınevi yayınlayabilir diye düşünüyor musun? Benim şiirlerimi "reddeden vb." Bay T. Fisher Unwing'in bugün Daily Mail'de Florence Warden'in yeni korkunç öyküsü "Irmak Kıyısındaki Ev"le ilgili yazısı var. Yazı duyarlı bir eleştirmenden alıntılarla başlıyor, "omurganızın yukarısından aşağıya" normal harflerle. Eminim ki "özel yaşam"da Bayan Ulutaşralı için dedikleri gibi Bay T. Fisher Unwin en 'kültürlü' adam. Benzer iğrençlikler bana ulaştığında bazen, kendi kendime buna değer mi diye soruyorum. Öte yandan Bay Magee[1] ve Bay Gogarty'nin şüphe etmeye başladıkları gibi, benim sanatçı tabiatım var ve onu boğmaya çalıştıkça mutlu olamam. Benim ifademi, yani mevcut saçma yaşamımın benim için daha faz-

(1) W.K. Magee: John Eglinton, Mayıs 1904'den Nisan 1905'e kadar Dublin'de yayınlanan Dana dergisinin editörlerinden.

la olanağı kalmadığını, ciddiye almış görünmüyorsun. Onun için tekrarlıyorum, ve sana anımsatırım ki, bir alışkanlığım var. Eğer bu biçim yaşamın benim ruhum için intihar demek olduğuna inansam daha önce olduğu gibi önüme çıkacak herşeyi ve herkesi yolumdan kovalardım. Bağlılığım olan çok az insanın mutsuzluğuna neden olmadan yaşamak için elimden geleni yapıyorum.

Çocuk gelecek perşembe iki aylık olacak ama hâlâ adı yok. Çok şişman ve sessiz. Bilmem kime benziyor. Benim ilk fotoğrafımdaki, kameraya esneyen 2 aylık bodur adam gibi ama "arkadaş"ın gözlerine sahip. Bu arada şu canlı aptal nasıl?[1] Kalıtımına rağmen çok sağlıklı görülüyor. Bir çocuğun yaşı gelince babasının veya annesinin adını almasına izin verilmeli diye düşünüyorum. Babalık hukuki bir uydurma. Eğer oğlumu ülkeden ülkeye, bir yoksul pansiyondan ötekine dolaştırsam çok kötü olmaz mıydı? Tabi onun için diyorum. Allah için, düşünmeye başladığında bana hoşgörü göstermek zorunda kalmaz diye umuyorum.

Sana Dublinliler'in 9. öyküsünü gönderiyorum, Bir Karşılaşma. Ophirin Seyahati[2] yazarına ithaf edilebilir. (Bir an önce geri yolla) Bu yazara gerektiğinden çok değer veriyorsun sanırım. Onu Lytton ve Disraeil'den çevirerek seni nasıl şaşırttığımı anımsıyor musun? Fransa'da okula gönderilmeliymişim. Yazdığım bazı düzyazıları düşünmek istemiyorum. Oysa Tommy Meagher Baba[3] ve Ruskin tarafından eğitildim.

Kalabria'daki depremi duydun mu? Fona bir kronla katıldım. Bazı doğa fenomenleri beni çok korkutuyor. Benim gibi birinin ahlakça korkusuz olması garip, fiziki anlamda alçakça korkağım. Bazı geceler kadınımın kol-

(1) Canlı aptal: Skeffington.
(2) Ophirin Seyahati, George Meredith'in Galler Prensinin 1901'de Britanya İmparatorluğunu dolaşması üstüne yazdığı şiir.
(3) Joyce, Belvedere College'deki öğretmeni Thomas Maher'in (1859-1917) soyadını, İrlanda milliyetçisi ve yazar Thomas Francis Meagher'ir (1823-1867) soyadıyla değiştiriyor.

larına acımayla bakıyorum ve kibarlığımın belki de fizik korkaklığımın bir biçimi olduğunu düşünüyorum. Bir ilişkiyi garantilemeyi, bir genci içten mutluluğun banyosuna daldırmayı ne kadar isterdim. Bu istek bencillik olabilir. Geçmişte örneğin "arkadaş"la ve Gogarty, Byrne ile böyle yaptığım kesin. (G ve B'nin hayretlerine karşılık bencil olmadan) Çünkü başka türlü davransam kendi doğam kırılmış olurdu. Bu arada May nasıl?

Jim

Bugün gene mektup yok. Ne oldu şimdi?

STANISLAUS JOYCE'a

24 Eylül 1905
Via S. Niccolo 30, II, Trieste

Sevgili Stannie, lütfen bana aşağıdakiler hakkında bilgi ver:

Kızkardeşler: papaz kıyafetiyle gömülebilir mi?

İdarehanede Ulusal Bayram Günü: Aungier St ve Wicklow Royal Exchange bölgesinde mi? Belediye seçimleri ekimde yapılabilir mi?

Üzücü Bir Olay: Polis, Sydney Parade'nin D bölümünde mi? Kaza için şehir cankurtaranı Sydney Parade'den çağrılabilir mi? Sydney Parade'de bir kaza, Vincents Hastanesi'ne gider mi?

Yarıştan Sonra: Polisin erzağı hükümet tarafından mı, özel ihalelerle mi sağlanıyor?

Bu soruları olabildiğince çabuk yanıtla. Batak öyküsünü Literary World'e yolladım. Fakat gazeteyi çıkaran lanetli aptal maymun, ne kabul etti, ne de geri yolladı. Böyle şeyler çıldırtıcı. Ben mi embesilim, böyle adam-

lar mı? Tolstoy hakkında öyle yüksekten yazan gazeteci (şeytana şükürler) öldü ve umarım kahroldu. Allah için, bende hâlâ varolan bu yahudi bağırsaklarından kurtulmalıyım. Dün Trieste dışına, büyük bir ormana yürüyüşe gittim. Kahrolası tekdüze yaz geçti ve yağmur ve yumuşak hava, bana, güzel (ciddiyim) İrlanda iklimini düşündürttü. Bu kahrolası aptal güneşten nefret ediyorum. Herkesten millerce uzakta, uzun ağaçlarla çevrili bir peykeye oturdum. Bora (Trieste rüzgarı) ağaçların tepelerinde gürlüyordu. Toprağın her parçasını kokladım ve aşağıdaki duayı sundum. (Renan'ın[1] Akropolis'e sunduğuyla aynı değil) Hey herşeyin ardındaki bulanık şey!

İsa aşkı için bendeki Allaha kahredici işleri değiştir. İsa adına bana bir kalem ve mürekkep şişesi ve biraz akıl ver ve haca gerilmiş İsa'için, eğer o kalemi açmazsam ve mayalanmış mürekkebe batırmazsam ve beni cehenneme atanlar hakkında küçük cümleler yazmazsam. Hem insanlara ihanet etmenin bir çok yolu var. Bunun cezasını çeken yalnız Galile[2] değildi. Hangi cehennem olursan ol, sana, benden oynamamı beklediğinin zavallı bir komedi olduğunu bildireyim ve sizin için oynarsam cehennemlik olayım. Beni sabırlı olmaya zorlarken ne demek istiyorsun? Senin iyiliğin için, Bristol'lu siyah küçük adamı, bana deposundaki zehirinin küçük bir kısmını tükürdüğü zaman, ensesinden tutup sokağa fırlatmaktan kaçındım. Benim kahraman doğam bunu engelledi, çünkü benden küçüktü. Senin için bir motosikletlinin bana karşı alçak ve korkak tavırlarına izin verdim, benim eşitimmiş gibi yaparak hiçbirşey görmüyormuş gibi yaptım. Üzüntüyle sana itiraf ediyorum, koca adam, koca bir aptalım. Fakat bana yalnız şunu

(1) Ernest Renan (1823-1892) Hıristiyanlık tarihi ile İsa'nın yaşamını ilk olarak doğal ve insan görüşüyle incelediği için dinsiz sayılan Fransız dilci ve tarihcisi. Joyce'un sözünü ettiği eseri, Çocukluk ve Gençlik Anıları (1883).

(2) Galile (1564-1642) Astronomi konusundaki buluşları yüzünden Engisizyon Mahkemesine çıkarılan ve bağnazlığa karşı savaşımıyla da ünlenen İtalyan fizik ve astronomi bilgini.

bağışla, Paris'e gideceğim, sanıyorum, orada, Anatole France[1] adlı ve iyi bir daha iyi en iyi adında bir Kelt dilbilimci[2] tarafından takdir edilen biri var ve ona saygıdeğer usta, bu kalem yeterince açılmış mı diyeceğim. Amin.

Bu ters koşulların yazma gücümle ilgili hayalimi öldürmesi olası. Fakat beni hayal hiç bir zaman terketmeyecek, ben sanatçı yaradılışlıyım. Newman ve Renan örnek olarak, mükemmel yazarlar fakat bu dediğim yaradılışa çok az sahip görünüyorlar. Oysa Rimbaud[3] yazar sayılamayacakken ona sahip. Tabii Renan sanatçıdır ve bu yaradılışa sahip olmalıdır ama bir dilbilimcinin yaradılışı ile dengelenmiş. Newman da sahip olmalıdır ama bir dinbilimci yaradılışı ile dengelenmiş. Ben ne bilgin, ne azizim. Grand Richards bana yazarak Oda Müziği'ni ne kadar takdir ettiğini söyledi. Fakat mevcut kamu beğenisi ile riskin ancak bir bölümünü alabileceğini ekledi. Teşekkür ettim (hiç parası olmadığını söyleyebilirim) ve benim de hiç param olmadığını söyledim. Heineman'a yazarak Dublinliler'den sözettim ve okuyarak değerlendirmesini istedim. Çarşamba veya perşembe günü sana 16. öykü Bir Anne'yi yollayacağım. Ve kitap Kasımın birinde bitmiş olacak. Onun hakkında ne düşündüğünü bilmek isterim, çünkü onu sana ithaf etmek istiyorum. Uzun bir zamandan beri romanım üstünde oturuyorsun. Ne düşündüğünü bilmeyi arzu ediyorum. Ona benzeyen bildiğim tek kitap Lermontoff'un Günümüzün Kahramanı'dır.[4] Tabii benimki çok daha

(1) Anatole France (1844-1924) 1921'de Nobel alan, Tanrılar Susadılar, Kırmızı Zambak romanlarıyla ünlü Fransız romancı ve eleştirmen.

(2) Joyce'un soyadı (Best: en iyi) nedeniyle iyi daha iyi eniyi dediği Richard Irvine Best (1872-1959) İrlanda Milli Kütüphanesi ikinci müdürü ve İrce Okulu kurucularından.

(3) Arthur Rimbaud (1854-1891) 17 yaşında ün kazanıp 1873'de şiirden tiksindiğini söyleyerek Verlain'le birlikte Fransa'yı terkeden ve 1873'de Verlain'le kavgasını ve 1886'da Fransa'ya döndüğünde gezilerini şiirleriyle anlatan, sembolizmin kurucusu Fransız şair.

(4) Joyce, Lermontoff'un kahramanının düellosunu, kendisinin Gogarty ile kavgasına benzetiyor.

uzun ve Lermontoff'un kahramanı aristokrat, yorgun bir adam ve cesur bir hayvan. Ama amaçta, başlıkta ve zaman zaman asitli işleyişte benzerlik var. Lermontoff kitabın sonunda kahramanı ile G arasında bir düelloyu anlatıyor. G vuruluyor ve Kafkaslarda bir uçuruma devriliyor. Yazarın yergisiyle iğnelenmiş gerçek G Lermontoff'u düelloya davet etmişti. Düello, kitapta anlatıldığı gibi Kafkaslarda bir uçurumun kenarında yapıldı. Lermontoff vuruldu ve uçuruma yuvarlandı. Aklıma gelen düşünceyi tahmin edersin. Kitap beni çok etkiledi. Turgenieff'in herhangi bir kitabından çok daha ilginç.

Gazetelerde adı geçen İngiliz "realist"lerini okuyacak mısın Gissing,[1] Arthur Morrison ve Keary adlı biri. Ben çok az okuyabiliyorum ve bir kocakafa balık kadar kalınkafalıyım. Ama sana göndediğim son iki öykünün de gerçekten iyi olduğunu düşünüyorum. Belki de Heineman tarafından reddedilirler. Öykülerin sırası şöyle: Kızkardeşler, Bir Karşılaşma ve bir başka öykü çocukluğumun öyküleri[2], Pansiyon, Yarıştan Sonra ve Eveline delikanlılık öyküleri, İdarehanede Ulusal Bayram Günü, Bir Anne ve kitabın son öyküsü Dublin'in günlük yaşamının öyküleri. Dublin'in binlerce yıl başkent olduğunu ve Britanya İmparatorluğu'nun "ikinci" büyük kenti (üç Venedik kadar büyük) olduğunu anımsarsan, hiçbir sanatçının onu dünyaya sunmaması garip görünüyor. Moore'un[3] aptal, sefil Sürülmüş Tarla kitabını okudum, Amerikalıların işçiliği ile dikkate değer buldukları, aman tanrım! Gerçeten sıkıcı, boş ve yanlış yazılmış.

Jim

(1) George Gissing (1857-1903) İngiliz romancı.
(2) Joyce'un öykülerinde, çocukluk yıllarının başka bir öyküsü dediği "Araby", kitabın son öyküsü dediği "Anma"dır. Joyce İki Çapkın, Küçük Bir Bulut ve Ölüler'i yazmayı henüz düşünmüyor.
(3) George Moore'un Sürülmüş Tarla adlı romanı 1902'de Irce, 1903'de İngilizce yayınlandı.

Not: Bugün senden gene mektup yok. Eğer postadan böyle kaçamak yaşamaya devam edersen sana âşık olacağım. Allah için ne yapıyorsun? Eğer hemen cevap vermezsen, allah için, hemen Dublin'e gideceğim ve elyazılarımı alacağım. 'İş' üstünde misin? Yaşlı bir adam, şapkasız, çorapsız, gömleksiz bir hacı, şimdi penceremden, yoluna, vadedilmiş topraklara doğru gitti. İki küçük Triesteli bir koridora girip birbirlerine vurana kadar güldüler. Gülünç dünya!

GRANT RICHARDS'a

15 Ekim 1905
Via S. Niccolo 30, II, Trieste, Avusturya

Sayın Grant Richards, Bay Symons, Messrs Constable ve Co'a benden söz ettiğini, onların da elyazmalarını göndermemi istediğini bana azdı. Ben de Oda Müziği'nin bir kopyasını çıkartarak bugün onlara gönderdim. Belki bu hareketimi saygısızlık olarak değerlendireceksiniz ama ben de ne yapmam gerektiğini bilmiyorum. Gene de şiirlerim sizde kalsın, çünkü Messrs ve Co büyük olasılıkla kitabımı reddedecek.

Hazırladığım ikinci kitabın adı Dublinliler. On iki kısa öyküden oluşuyor. Ticari açıdan da değerli bulacağınızı umuyorum. Kitabımı Messrs Constable'a göndermeden önce size sunmaktan memnun olacağım ve eğer kısa bir süre içinde yayımlayacağınıza söz verebilirseniz memnuniyetle kabul ederim. Ne yazık ki koşullarım gereği kitaplarımdan birinin olanaklı en kısa sürede basılması benim için zorunlu.

Şimdiye kadar bir yazarın Dublin'i dünyaya tanıttığını sanmıyorum. Binlerce yıldır Avrupa'nın baş-

kentlerinden biridir, Britanya İmparatorluğu'nun ikinci şehri olarak kabul edilir, Venedik'in neredeyse üç katı büyüklüktedir. Dahası, burada ayrıntısını veremeyeceğim bir çok nedenle, Dublinliler deyişi bana anlamlı geliyor; 'Londralı' ve 'Parisli' sözcükleri için, bir çok yazarca başlık olarak kullanılmış olmalarına karşın, aynı anlamlılığın ileri sürülebileceğinden kuşkuluyum. Zaman zaman yayınevlerinin listelerinde İrlanda'yla ilgili kitap duyuruları görüyorum ve insanların öykülerimde –gezindiğini umduğum– çürüyüşün özel kokusunu almaya istekli olacaklarını düşünüyorum. Saygılarımla.

Jas A Joyce

GRANT RICHARDS'a

5 Mayıs 1906
Via Giovanni Goccaccio 1, II, Trieste

Sevgili Grant Richards, İngiliz düşüncesinin barometresi olduğunu söylediğiniz yayıncının İki Çapkın'ı basmayı niçin reddettiğini ve Suretler'in kenarına niçin çıkmalar yaptığını bana söylemediğiniz için üzgünüm. İlk öyküdeki küçük altın para mı yoksa iki çapkının ahlak anlayışı mı onu şoke etti? Bunlarda onu çarpacak bir şey göremiyorum. Ondaki delikanlılık düşüncesi, muhtemelen yaşlı Dumas'nın[1] romanlarını okurken ve ona şövalyeler ve uzun elbiseli hanımlar sunan romantik oyunları seyrederken oluşmuş. Fakat eminim kendi fantastik görüşlerini biraz değiştirmeyi istiyor. Ferrero'nun[2] askerler ve (fazladan) çapkınların ahlak düsturunu

(1) Alexandre Dumas (1803-1870) 300 kadar eseriyle halk arasında çok tutulan ve Monte Kristo, Üç Silahşörler adlı kitaplarıyla ünlü Fransız yazar.

(2) Guglielmo Ferrero (1871-1942) antifaşist İtalyan tarihçi. Genç Avrupa (1898) da, puritanizm, cinsiyet ayrımı ve militarizm arasında ilişki kurarak, bunu, Bismarck örneğinde inceler.

incelediği bölümleri ona kuvvetle salık veririm. Fakat yazık ki yararsız, çünkü yüreğinin içinde militarist bir adam.

Suretler'de üç parçayı işaretlemiş: "iki ilişkiyi yürütecek bir adam, elbette yapamadı...", "Ferringon uzaktakini düşünemeyeceğini söyledi ve ona gülmeye başladı...", "ona cesur bakışlarla bakmaya devam etti ve sık sık bacaklarının durumunu değiştirdi; çıkarken onun sandalyesine sürünerek Cockney aksanıyla 'pardon' dedi."

Birinci paragrafı işaretlemesi bana onda rahipce bir kan bulunduğunu düşündürtüyor, burada ahlak dışı imgelerin kokusu çok açık. Bana göre bu paragraf The Standart'daki boşanma haberleri kadar çocukça. Veya belki de, Bayan falancanın Kaptan filanca ile zina ettiğini değil, kendisiyle de ne kadar zina ettiğini bildiren bu vakur haberi (belki de yakın bir akrabası) okuyacak (hatta işbirliği yapacak). İlişki sözcüğü kesinlikle zina sözcüğü kadar zararsızdır.

İkinci paragrafı niçin işaretlediğini anlamak daha kolay. Sonunda üçüncüyü de. Fakat gene ona şu saygıdeğer yayın organının habercilerinin böyle imalı şeyler söylemeye izinli olduklarını anımsatmak isterim, ama ben, zavallı sanatçı, hangi cesaretle bunu ağza alabilirim. Ah tek gözlü sanatçı! Niçin o kutsal ruh ile dolu mavi kalemiyle bu paragraflara kadar düştü ve uygunsuz bir biçimde üstelik halkın geniş bir kesimi okuyacakken arkadaşlarının boşanma davaları, şamata davaları, kriminal davaların haberlerini yazmalarına izin verdi.

En son "uğursuz" sözcüğüne itirazı kalıyor. Elbette sözcüğü o basit kaba yordamıyla nereden türettiğini bilemem, onu kullanıldığı gibi kabul ediyor. Sonraki durumda itirazı saçma ve öncekinde (eğer benim bildiğim tek kullanımı izlerse) Allahın adının saygısızca kullanımından fazla Bakirenin adının saygısız kullanımına

itiraz etmesi garip. İngiliz protestanlığı nerede kaldı? Ben kendim İngiliz basınında "aman allah belasını versin" gibi deyimlere tanıklık edebilirim. Kurnaz bir Cizvit sıkı protestanı doğru yoldan çekmiş olmalı ki Bakirenin onurunu böyle kız gibi bir gayretle savunuyor.

Kendi hesabıma söyleyeceklerimin hepsini söyledim ve kitabımı paylaşıyorum. Amacım ülkenin ahlak tarihi ile ilgili bir bölüm yaratmaktı ve Dublin'i seçtim çünkü bu kent bana felcin merkezi gibi geldi. Ayrımsız olarak halka onun dört gözünü göstermeye çalıştım; çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve günlük yaşam. Öyküler bu düzende sıralanmıştır. Büyük oranda vicdanlı bir anlayışla ve bu sonucu değiştirmeye çalışacak birinin, ne gördüyse ve ne duyduysa daha fazla bozabilmesi için çok cesur olması gerektiğine inanarak yazdım. Bundan daha fazlasını yapamam. Yazdıklarımı değiştiremem. Şimdi yayıncının yaptığı bu itirazlar; yazarken aklıma gelen öykülere, hem konularına hem de ele alış biçimlerine, başkası adına yapılan sözcüktür. Eğer onları dinleseydim kitabı yazamazdım. Şu sonuca vardım ki milleti kızdırmadan yazamam. Yayıncı İki Çapkın ve Suretler'i ifşa ediyor. Bir Dublinli, İdarehanede Ulusal Bayram Günü'nü ifşa edebilirdi. Daha usta bir engizisyoncu Bir Karşılaşma'yı ifşa eder, yayıncı, dediğim gibi, basit, kaba bir adam olduğu için çoğunu görememiş. İrlandalı papaz, Kızkardeşler'i ifşa eder, pansiyoncu Pansiyon'u ifşa eder. Yayıncıyı allah aşkına bütün havlamaları kendisinin yapacağı hayaline kapılmaktan kurtar.

Açıkça görüyorum, bu konunun iki yönü var, ne yazık ki, yalnız biriyle ilgilenebiliyorum. Size hangisiyle ilgileneceğinizi sormak yanılgısına düşmeyeceğim ama görünüyor ki siz de geleceğin yanılmaz bilgisinde yayıncıya güveniyorsunuz. İngiliz edebiyatının şimdiki durumu hakkıda çok az şey biliyorum ve Avrupa'nın alay deposu olma onurunu hak edip etmediğini bilmiyorum. Fa-

kat Chaucer'in[1] zamanında olduğu gibi, Avrupa'nın öteki ülkelerini izleyeceğinden korkarım. Sizse konuyu yakından izleme şansına sahipsiniz. İkinci Bayan Tangaruay'ın[2] Viktoria[3] döneminde ifşa edilmeyeceğini veya bu dönem yayıncısının George Moore veya Thomas Hardy'nin[4] bir kitabını reddetmeyeceğini düşünür müsünüz? Eğer bir değişim olacaksa niçin şimdi başlanmayacağını anlamıyorum.

Sonuçta bana, kendi geleceğimi ve sizin ününüzü tehlikeye attığımı söylüyorsunuz. Size yayıncının saçmalıklarını gösterdim, Dublinliler'in yayınının halkın ahlakına nasıl tecavüz ettiğim biçiminde değerlendirildiğini gösterdim. Geri verdiğiniz öykülerimin yayınında ısrar etmememi öğütlediğiniz zaman bana iyilik yaptığınıza inanmak istiyorum, eminim benim üstelememde yanıldığımı düşünüyorsunuz. Eğer sanatım başka olsaydı, ben ressam olsaydım, kitabım resim olsaydı, beni bazı ayrıntıları değiştirmeyi reddettiğim için hatalı olarak değerlendirmekte bu kadar kolaycı olamazdınız. Bu ayrıntılar size önemsiz görünebilir, fakat benim için onlar olmazsa Dublinliler tuzsuz yumurtaya benzer. Gerçekten eğer bu ve benzer noktalar mahkum edildiyse neyin beğenildiğini merak ediyorum.

Mektubum kitabım kadar uzuyor. Bendeki inançla ilgili olarak ileri sürdüğünüz her mazerete değindim. Eğer benim görüşlerimi paylaşmıyorsanız benim için nasıl düşkırıklığı olacağına değinmedim. Ahlaki bir düşkırıklığından söz etmiyorum. Fakat sanırım kendimi sonradan kesinlikle kendi avı yapacak binlerce küçük pişmanlıktan ve kendime iftiradansa böyle bir düş

(1) Geoffrey Chaucer (1340-1400) Cantebury Masalları ile modern İngilizce çağını açan şair.
(2) İkinci Bayan Tangaruay, Sir Arthur Wing, Pinero'nun oyunu. (1893).
(3) Victoria (1819-1901) amcası IV. William'ın evlatsız ölümü ile on sekiz yaşında tahta çıkan ve 64 yıl kalan İngiltere kraliçesi.
(4) Thomas Hardy (1840-1928) biçimde gelenekçi, özde yenilikçi, bilinçakışı yönteminin ilk izlerini taşıyan romancı.

kırıklığına daha kolay uğrayabilirim. Bana inan, sevgili Grant Richards, sevgilerle.

GRANT RICHARDS'a

20 Mayıs 1906
Via Giovanni Boccaccio 1, II, Trieste

Sevgili Grant Richards, aramızdaki zorlukların kendilerini küçülttüklerini söylüyorsunuz. Eğer bu doğruysa onları küçülten benim. İlk mektubunuzu anımsarsanız sizin açınızdan biraz büyüdüklerini göreceksiniz. Üç öyküdeki sözcüklerin değişmesini kabul ederken basitçe size gösterene kadar başka öykülerdekileri kullanmama izin veriyordunuz. Dahası şimdi Bir Karşılaşma öyküsünü tamamen çıkarmamı istiyorsunuz. İlk mektubunuzda böyle bir şey demediniz ve ondaki "iğrençliği" işaret eden gene bendim. Suretler'deki tartışmalı pasajlardan birine izin verdiğiniz doğru, fakat söylediğim gibi konu hakkında hiç bir fikriniz yok. Sanırım teslim olmak, bana, size olduğundan çok daha fazlasına mal oldu.

Bu gerçekleri sizin önerilerinize uyabilmek için uğraştığımı görebilesiniz diye söz konusu ediyorum. Şimdi, Arınma, İdarehanede Ulusal Bayram Günü ve Pansiyon üzerinde anlaştık. Suretler'in ikinci pasajı ve İki Çapkın öyküsü kaldı. Sizi ilk öyküyü tekrar okumaya davet ederim. Anlatılan olay (eğer bir değeri varsa, benim fikrimce) gerekli. Öykünün can alıcı bir yerinde ortaya çıkar ve eğer çıkarılırsa (fikrimce) sonuçtaki etki kaybolur. Öteyandan (görüyorum ki zorlukları ben küçültüyorum) eğer bana bir sözcük veya deyişin olayı yok etmeden değiştirilebileceğini gösterebilirseniz hiç sevmememe karşın gene sizinle uyuşmaya çalışacağım.

İki Çapkın'daki sorun çıkaran sözcüğü çıkarmayı kabul ettim. Kitaptan öyküyü çıkarmak gerçekten yıkım olur. Kitaptaki en önemli öykülerden biridir. Buna karşılık kitaptaki 5 öyküyü (adlarını verebilirim) kurban etmeyi yeğlerim. İdarehanede Ulusal Bayram Günü'nden sonra beni en çok hoşnut eden öykü odur. Korkularınıza bazı şeyleri teslim edebileceğimi gösterdim, fakat eserimi sakat etmemi benden bekleyemezsiniz!

Bir Karşılaşma'ya itirazınızı (öyle bir itiraz ki provoke olacak kadar ihtiyatsızdım) öyle ılımlı açıkladınız ki bunun zorluklardan biri olacağını ummazdım. Bütün ciddiyetimle, yayıncı mümkün olduğu kadar karışmadan, çabuk olmalıyım, eğer kitabım broşüre dönmeyecekse, çünkü her mektup devresi benim için yeni teslimiyetler, sizin için yeni talepler getiriyor. Ve baştan beri dediğim gibi korkularınızın abartılmış olduğuna eminim. Şimdi tartıştığım bir çok pasaj ve görüş gözünüzden kaçmıştı: onları size gösteren ben oldum. Sizin gözünüzden kaçarken (işiniz incelediğiniz kitaplarda böyle şeyler aramakken) kitap okuma amacı başka olan halk böyle ince eleyecek mi sanıyorsunuz?

Önceki yazışmanızda önerdiğiniz görüşme olanaksız olduğu için üzgünüm. Şimdiki durumda koruduğunuz etkiler ne ise bir görüşmede onları çok daha kolaylıkla bozacağıma inanıyorum. Kitabın şimdiki biçimiyle yayınlanmasının yaratacağı korkunç etki bana size verdiğinden daha fazla bir sorun verecek gibi görünüyor. Eleştirmenler (sanırım) yayıncılara saldırmaktan çok yazarlara saldırmaktan hoşlanıyorlar ve sizi temin ederim, onların saldırıları ölümümü hızlandırmayacak. Dahası, mali başarı açısından, basında olası görünen bir kitap hakkında kesin ve örgütlenmiş bir saldırının, eleştiri, inanç ve ahlak için tehlikeli olmayan her kitabın çıkmasını karşıladığı gelişmemiş, yorgun korosundan, halkın ilgisini çekecek etki yaratan daha iyi bir

sonuçla bitmesi mümkün.

Benim durumumda olanaksız ve saçma hiç bir şey göremedim. Her şeyi sonuna kadar açıkladım, tartıştım, açıklama ve tartışma yararsız olduğu zaman çaresiz sizin dediklerinize hatta demediklerinize bile uydum. Vazgeçmediğim noktalar kitabı birbirine perçinleyen noktalardır. Eğer onları elersem ülkenin ahlak tarihine ait bölümler ne hale gelir? Onların kalması için mücadele ediyorum, çünkü inanıyorum ki tam da yaptığım gibi ülkemin ahlak tarihini yazmakla ülkemin ruhsal özgürlüğüne ilk adımı attım. İrlanda edebiyatının ahlak tarihine bir an göz atınız, halen İngilizce olduğuna göre; benim görüşlerimi mahkum etmeden önce. Bana en azından bu kitabın yazımı sırasında kandilin dibine oturma hizmetini vermiştir. Bana inanın sevgili Bay Grant Richards, sevgilerle.

Jas A. Joyce

GRANT RICHARDS'a

23 Haziran 1906
Via Giovanni Boccaccio 1, II, Trieste

Sevgili Grant Richards, elyazılarımı tamam aldım. Gelecek bir kaç gün çeviriyle uğraşacağım, fakat gelecek hafta bütün kitabı baştan okuyacağım ve onunla ne yapabilirim diye bakacağım. "Uğursuz" sözcüğünü göründüğü her yerde çizeceğim. Pansiyon'da bir pasaj dışında. Suretler'deki pasajı, siz ne yapabildiğimi en iyisiyle görebilene kadar değiştireceğim. Bunlar benim yüreğimde sevmediğim işlemler. İki Çapkın kalsın diye sizin itirazlarınıza bu kadar teslim oluyorum. Eğer yayınlata-

mazsanız zamanımı bir hiç için harcamış olacağım. 14. öykü Küçük Bir Bulut'da itiraz edecek bir şey bulabileceğinizi beklemiyorum. Her halükârda dediğiniz gibi, onu da size ötekilerle birlikte yollayacağım.

Bazı önerilerim size biraz gülünç gelmiş olabilir, sanırım size başka bir yayıncı bulmayı önersem yararsız olacak. Doğuştan aptal birini tercih ederdim veya böylesi bulunamayacaksa tartışmayacak birini. Bunları bırakalım.

Sizin Dublinliler'in basımıyla ilgili olanların ahlaksızlıktan dava edilmesi görüşünüz bence tartışmaya olağandışı bir yaklaşım. İngiltere'de bazı embesilliklerin yapılmış olduğunu biliyoruz fakat benim kitabıma karşı bir suçlamanın iki dakika dinleneceği bir sivil mahkeme gerçekten göremiyorum. Yazdıklarımın ahlaksızlık olup olmadığına önem vermiyorum, fakat eğer sözcüklerin anlamını anlıyorsam Dublinliler'de ahlaksız hiç bir şey yazmadım.

Bu postayla size bir Dublin gazetesi yolluyorum. Kelt uluslarının önde gelen alaycı gazetesi Punch veya Pasquino'ya karşılık olan bir gazete. Bunu size bütün dünyanın bildiği gibi İrlandalıların ne kadar nükteli olduğunu görünüz diye yolluyorum. Karikatüristin stili size ne kadar sanatçı olduklarını gösterecektir: ve siz İrlandalıların dünya yüzündeki en esprili ırk olduğunu anlayacaksınız. Belki de bunlar sizi Dublinliler'le uzlaştırır. Öykülerimde çöp kokularının, çürümüş leşlerin ve sakatatın dolaşması benim suçum değil. Cidden, inanıyorum ki, benim güzelce cilalanmış dürbünümle İrlandalıların kendilerine bir iyice bakmalarını önlerseniz İrlanda'da uygarlığın yolunu değiştirirsiniz.

İnanın bana, sevgili Bay Grant Richards, sevgilerle.

Jas. A. Joyce

STANISLAUS JOYCE'a postakartı

2 Ağustos 1906
presso Signora Dufour, 52 Via
Frattina, Roma

Sevgili Stannie, dün bankayla görüşmem iyi gitti[1]. Çalışma saatleri 8 1/2'dan 12'ye ve 2'den 7 1/2'a, kahredici uzunlukta. Şu an yapacak fazla bir şey yok. Seyahat için bana 65 liret verdiler, 100 liret avans aldım yani şu an için güvencedeyim. Burda yolumu iki kez kaybettim. Yollar çok şaşırtıcı. Bir çok şey Trieste'den ucuz fakat birinci ve ikinci hafta epey para harcayacağım sanıyorum. Geçen gece Piazza Colonna'da bir bandonun Siegfried'dan seçmeler çaldığını duyduk. Çok hoştu. Romalılar azap verecek kadar terbiyeli. Haberlerini bekliyorum.

Jim

STANISLAUS JOYCE'a

25 Eylül 1906
Via Frattina 52, Roma

Sevgili Stannie, pazartesi sabahı; senden merakla havale bekliyorum. Varlığım 2 centesimi. Dün traş olmak, kuru temizleme faturası ödemek ve göğsünde şiddetli soğuk algınlığı olan Georgie için ilaç almak zorunda kaldım. Dün G.R.'ye[2] acele bir mektup yazarak postayla cevap yollaması için onu sıkıştırdım. Dün sana B.İ.'ı[3] yolladım. Gogarty'nin[4] yazdığı bir makaleyle tüm

(1) Joyce Trieste'den Roma'ya gelerek 1907 Şubatına kadar burada bir bankada çalışacaktır.
(2) G.R.: Grant Richards.
(3) B.İ.: Birleşik İrlandalılar gazetesi.
(4) O.G.: Gogarty. Sinn Fein'de O.G. imzalı Çirkin İngiliz makalesi 15 Eylül 1906'da başlayarak tefrika edildi. Gogarty, İngilizleri bu makalesinde 'Sulu çamur' olarak adlandırdı ve tek dedikodularının akşam yemeği olduğunu yazdı.

çeşnisinin tadına varacağını umarak. Dostlukla ilgili bölüm özellikle zengin. Bunun sadece ilk taksit olduğunu görmekten memnunum. J. Teyze bana Skeffington'un gazetesini de yollamıyor, mektup da yazmıyor, beni terketti. Ben çok anlayışsız biri olmalıyım. Dün Forum'u görmeye gittim. Harabelere bakan bir taş sıraya oturdum. Sıcak ve güneşliydi. Arabalar turistlerle dolu, kart satıcıları, madalya satıcıları, fotoğraf satıcıları. O kadar etkilendim ki neredeyse uyuya kalacaktım hemen yerimden fırladım. Taş sıraya esefle baktım fakat çok sertti, Kolessiyum'un yanındaki otlar da çok uzaktı. Üzüntüyle eve gitim. Roma bana anneannesinin cesedini gezginlere sergileyerek geçimini sağlayan bir adamı anımsatıyor. Garip değil mi ki O.G. çirkin İngiltere'yi bu kadar afaroz etsin, tam da benim İngiliz kaplıcalarında olmayı istediğim bir sırada. Lokantalara bakılırsa onlar da Sulu çamur için yapılmış olmalı. O.G. biraz güzel İtalya'da ve aristik Fransa'da seyahat etmeli. Bayan G. İngiltere'deyken pek eğlendirici değildi herhalde, O.G. şu iki yazıyı yazmak için zaman bulabildiğine göre. Bu arada Colm'un son zamanlarda parasını kazanamadığını farkettim. Hiç olmazsa, B.İ. için uzun zamandır marsuk yardımında bulunmadı. Forum'dan eve giderken, yolda, çok yorgun olduğum için, çok rahat bir hasır sandalye bulduğum bir Dominiken kilisesine girdim. Günah çıkaran iki rahibeyi seyrettim. Günah çıkaranlar ve tövbekarlar, günah çıkarmadan sonra kiliseyi terkedip manastıra doğru gittiler fakat çok geçmeden rahibeler geri geldi ve yanıma diz çöktüler. Sonra akşam duaları başladı, sonra tesbih duası ve vaaz. Vaaz eden centilmen sözlerinin çoğunu bana yöneltti. Nedenini allah bilir, sanırım dindar görünüyorum. Takdise kadar beklemedim. Dinlerken derin bir pişmanlık beni sardı. Tarih çalışmasından böyle dominikanlar gibi belirli bir anlayış düzenini kendim için elde edemediğimden sanırım. Be-

nim birini ve onun kuşağını kiliseden çıkarma siyasetim çok yavaş. Kilisenin, müritlerinin sayısından dolayı yaşamsal bir sorunu olduğuna inanmıyorum. Bunun gibi bir düzen, böyle büyük bir kiliseyi , rantlarla, cimri fakat dindar İtalyanların Yunan sikkeleriyle yaşatamaz. Sanırım Fransa'da da aynıdır. Değişik adlar altında geniş arazileri ve yatırılmış paraları olmalı. Sosyalizmin mirasa karşı çıkan kuramına karşı çıkmalarının bir nedeni de bu olmalı, çünkü konulardan birinin de kamulaştırma olduğunu biliyorlar.

Bugün, 17 lirelik havaleni tam zamanında aldım. Şimdi tek korkum bana 29'unda ödeme yapmayacakları. Bu parayla perşembe gününe kadar yetinebilirim. Lütfen bana ayın birinde, sana ne kadar, ne biçimde geri yollayacağımı bildir. Burada ne kadar devam edebileceğimi bekleyip anlayacağım ve olmazsa senin için B.O.'na[1] gideceğim. Gissing'in bir kitabını almakla 2 lireyi boşa harcamış olacağımı düşünür müsün, yoksa Bret Harte'nin[2] bir kitabını mı almalıyım. Sık sık sana, yazımda olağandışı bir şey olması gerektiğini ve sadece tam da başkasının kitabını aşağı koyduğum zamanlarda bana hiç de böyle gelmemesinin şaşkınlığını, itiraf etmişimdir. Bazan İrlanda'yı düşündüğümde bana gereksiz katı olmuşum gibi geliyor. Ben (en azından Dublinliler'de) şehrin iticiliğini türetmedim, çünkü Paris dışında, kenti terkettikten sonra hiç huzur duymadım. Onun candan tecritliğini ve konukseverliğini türetmedim. Sonuncu "erdem"in Avrupa'da herhangi bir yerde varlığını şimdiye kadar görmedim. Onun güzelliğine adil olmadım: fikrimce İngiltere, İsviçre, Fransa, Avusturya ya da İtalya'da gördüklerimden doğal olarak çok daha güzel ve üstelik bu tepkilerin ne kadar yararsız olduğunu biliyorum. Çünkü G.R.'nin önerdiği gibi "bir yerde" (böyle

(1) B.O.: Joyce'un Trieste'de çalıştığı Berlitz Okulu.
(2) Bret Harte, Joyce'un adını Ölüler adlı öyküsünün kahramanına verdiği yazar.

anlamsız sözcükleri hangi cehennemden bulup kullanıyor) kitabı yeniden yazmalıyım. Eminim, senin Ruhulkudus dediğin, mürekep şişesinde ve kalemimin kamburunda oturan edebi bilincimin yansıyan şeytanını gene bulacağım. İki Çapkın, nihayet, pazar kalabalıkları, Kildare ve Lenehan sokaklarındaki arple, İrlanda manzarası. Gorki hakkındaki telaş sanırım sınıfının ilk üyesi olarakAvrupa edebiyatının alanına girmesi gerçeğinden kaynaklanıyor. Ben, Goki'nin iddialarına sahip olmayan biri olarak çok daha alçakgönüllü bir son, bekliyorum. Ibsen, Taş Bebeğin Evi'yle ilgili söylentileri kendisi inkar etmiş görünüyor. Bir İtalyan muhabirine eğer I.I.'ya[1] inanabilirsek, hırçınlıkla şöyle demiş: "fakat siz onu doğru dürüst anlıyamıyorsunuz. Paris'in moda gazeteleri Kristiania'da[2] ilk satışa çıktığı zaman Norveç'de olmalıydınız." Gerçekten, benim sürekli bela yaratan gönülsüz akrabalarımın bana gazeteler ve gazete kesikleri göndermelerinin nedeni bu. Burada bir İrlanda Klubü olmasını isterdim. Eminim burada İskandinavyalıların on misli İrlandalı ve Amerikalı-İrlandalı vardır. Gerçekten bizim yaşlı, aptal İbsen burada numarasını *nasıl* yaptı? Öğretmek olanaksız: alman ofislerinden birinden olmalı.

Benim düşünceme göre Griffith'in[3] ulusal meclisteki, toplantıda yaptığı konuşma, gazetesinin varlığını haklı çıkarıyor. Aslında Gogarty ve Colm gibi katipler ve yardımcı editörü gibi bakir şehitlerden sütunlarını kurtarmalı. Fakat bildiğim kadarıyla İrlanda sorununda ayrılıkçılık fikrini, son 9 yıl içinde, modern bir çizgide canlandıran tek kişidir. Yabancı ülkelerde İrlanda kon-

(1) I.I.: Irish Independant gazetesi.
(2) Kristiania. Norveç'in başkenti Oslo'nun eski adı.
(3) Arthur Griffith (1872-1922) Birleşik İrlandalılar gazetesinin ve Milliyetçi Partinin başkanı. Griffith, parlamento yoluyla da sonuç alınabileceğini savunuyor fakat Milliyetçi Partinin eski liderleri gibi İngiliz Liberal Partisilye de işbirliği yapmıyordu. Griffith daha sonra Sinn Fein gazetesinin editörü oldu.

solosluk örgütü ve ülkede bir İrlanda bankası yaratmak istiyor. Benim anlamadığım o açıkça konuşurken ve düşünürken Martin[1] ve Sweetman[2] gibi 2-3 yağlıkafa hiçbirine başlamıyor. Makalelerinden birinde, bir Danimarkalı tüccara, Kristiania'ya ve denizle Londra'ya yağ göndermenin maliyetinin, bir İrlandalı tüccarın kendininkini Mullingar'dan Dublin'e göndermekten daha ucuza geldiğini yazıyor. Programının büyük bir bölümü belki saçma fakat en azından İrlanda'da ticari yaşamı resmen başlatmaya çalışıyor ve sana gerçeği söyleyeyim, Trieste'de bir veya iki kez, Glattili küçük bir kızın yoksul ülkemden alayla söz ettiğini duyduğumda kendimi aşağılanmış duyumsadım. Anımsarsın, Trieste'ye ilk geldiğimde, gerçekten, Foksforth tivitleri için bir firma kurma yolunda 'adımlar atmıştım'. Yazısında en çok karşı çıktığım şey, halkı, yaşlı papaya karşı ırkçı bir nefretle eğitmesi, halbuki İrlanda sorununun varlığını gören herhangi bir kimse, onun temelde İrlanda proletaryası için var olduğunu görecektir. Korkarım, kendimi kötü anlattım fakat ne demek istediğimi herhalde anlayacaksın. Bu banka sayesinde Roma'da bir Belfast keten şirketi oldukça iş yaptı. Sonuçta onu Golfpantolonu[3] gibi aptal bir şarlatanla karşılaştırmanın adil olmayacağını düşünüyorum.

Giorgie'nin hastalığı daha iyi görünüyor. Şimdi odada kendi başına yürüyebiliyor ve iki dişi daha çıktı. Gerçekten Roma daha sağlıklı olmalı. Şimdi öğle oldu ve acıktım. Geçen gece örneğin, akşam yemeği için çorba, spagetti al sugo, yarım biftek, ekmek ve peynir, üzüm ve yarım litre şarap vardı. Şarap burada su gibi, bana kalırsa zavallı. Meyva çok pahalı. Buraya sürülerle gelen aptal yabancılar her şeyin fiyatını yükseltiyorlar. Duyduğuma göre, 20 yıl önce, daha ucuzmuş.

Jim

(1) Edward Martyn (1859-1923) oyun yazarı ve Ulusal Meclis Başkanı.
(2) John Sweetman (1844-1937?) Ulusal Meclis Başkan Yardımcısı.
(3) Golfpantolon: Skeffington.

STANISLAUS JOYCE'a

9 Ekim 1906
Via Frattina 52, II, Roma

Sevgili Stannie, Symons[1] bana yazdı:

"Senden gene mektup almaktan memnunum. Senden Grant Richards'a sözetmem, onun başarısızlığından önceydi. Ondan beri yapmadım. Hâlâ, senin kitabını basacağına göre, sen çalışmana yaşamsal zarar vermeyene kadar, ona teslim olabilirim. Eğer 12 öyküyü basmak için anlaşma imzaladıysa neden bunu ona yaptırmamalı? Başka kitap için öteki 2 öyküyü de bekletirsin. Önemli olan basılmaktır ki halkın seni okuma şansı olsun. G.R.'a senin kitabını kaybetmemesini öğütleyen bir iki satır yazacağım. Umarım aranızda düzenlersiniz. Şimdi, şiirlerin için, Elkin Mathews'in onları cambaz Garland serisinde basacağına hemen hemen eminim. Ondan az para alabilirsin ama senin için değer diye düşünüyorum. Herhalde maliyet düştükten sonra az bir telif parası. Benim Baudelaire'in[2] Petits Poémes en Prose çevirim için öyle yaptı. Maliyet 14-14-0 £ idi ve şimdi neredeyse o ödendi, benim telifim başlayacak. Eğer ona yazıp önermemi istersen bana söyle. Eğer çıkarsa, Saturday veya Athenaeum'da onun için en iyi eleştiriyi yazarım ve bir iki kişinin gerekli dikkati göstermelerini sağlarım. Umarım Roma'da iyisindir. Şiirler hakkında acele bir yazıyı bana sağla."

Ben şiirler hakkındaki önerisini kabul ederek yanıt verdim ve G.R. yazacak mı diye bekliyorum. Şiirlerin için nasıl bir düzenleme düşünüyorsun, bana söyle. Ben, şiirlerimin basılması beni fazla ilgilendirmediği için, baştansavma izleyeceğim. Fakat basılmalarını reddet-

(1) Symons'un 2 Ekim 1906 tarihli mektubu.
(2) Pierre Charles Baudelaire (1821-1867) Fransız şair.

mek için de bir neden göremiyorum. Öyle değil mi? Ve eğer Dublinliler'den önce çıkarsa memnun olurum. Biraz değerleri var sanırım. Ve belki, eğer satarsa, gelecek yıl, 10 veya 20 pound elde ederim. Yaklaşımım kör mü yoksa daha gelişmiş bir zihnin işareti mi? Bana adı öyle kalsın mı söyle. Fek sevmiyorum. Bu arada S'nin mektubundaki arkadaşça tonu açıklayabiliyor musun? Onunla son işim The Holy Office'in kopyası için ona yardım etmemdi. Mektubunu G'nin mektupları ile birleştiriyorum. Yakında başkalarından da bazı mektuplar alacağım sanırım. Symons öte yandan, İngiliz gibi iş yapma tavrıyla tatmin edici.

Dün evliliğimizin yıldönümü ve yüreğimde memnuniyetimin günü olduğu için kıra gittik ve bir kaç kilerin alabileceğinden çok yiyip içtik. İşte, dün yediklerimizin tam ve kesin listesi:

10.30 öğleden önce jambon, ekmek, yağ, kahve.

13.30 öğleden sonra çorba, kuzu rosto ve patates, ekmek ve şarap.

16.00 sığır kızartma, ekmek ve şarap.

18.00 dana rosto, ekmek, gorgonzola peyniri ve şarap.

20.30 dana rosto, ekmek ve üzüm ve vermut.

21.30 daha pirzola, ekmek, salata, üzüm ve şarap.

Gerçekten iştahımıza son yok. Daha önce böyle sağlıklı olduğumu, sürdüğüm yerleşik yaşam dışında, anımsamıyorum. Manavların önünde çarpılmış gibi duruyorum. Ücretim, korkarım, bu kış beni beslemeye yetmeyecek. Bize yemek pişiren kadına İngiliz usulü pişirmeyi öğretiyorum. Geçen gece bize soğan ve beyaz sosla saçma birşey yaptı.

Sevgili Stannie,

Umarım iyisin ve eminim Georgie'yi görsen memnun olursun. Şimdi iyi ve konuşabiliyor, iştahı iyi, 8 dişi var ve aynı zamanda Stannie nerede dediğimizde şarkı söy-

lüyor, göğsüne vurup nonc'e piu[1] diyor Nora.

Bu sokuşturulan mektuptan Nora'nın kültür ve özgürlüğüne doğru attığı dev adımları anlarsın. Geçen akşam onu elma kabuklarını iğnelerken buldum. Geçenlerde de bana İsa ile Allah aynı mı diye sordu ve kendisine coğrafya öğretmemi istedi. Noktalara önem vermemesinden ve büyük harflerinden ne kadar dişi olduğunu ayrımsıyor musun?

Hauptman'ın Rosa Bernd'ini pazar günü bitirdim. İyi oynuyor mu, merak ediyorum. Oyunları okunduğu zaman okurda doyumsuzluk izlenimi bırakıyor. Gene de şimdiye kadar sahne mantığını iyice geliştirmiş olmalı. Asla, hiç olmazsa son oyunlarında, perde için uğraşmıyor ve sahnelerin sonları manzaranın kırılması gibi görünüyor. Karakterleri Ibsen'inkinden çok daha canlandırılmış görünüyor, aynı zamanda daha az kontrol altında. Onları dramın oynanışına yöneltmede zorluğu var. Yaşamı oldukça değişik ele alıyor, belli noktalarda daha içten (bu oyun Rosa'yla aşığının bir çalının arasından peşisıra çıkmalaryla açılıyor, önce birbirlerine bakıyorlar, sonra gülüyorlar) Aynı zamanda öyle geniş ki benim kişisel bilincim bir çok yere pek az dokunmuş. Arnold Kramer ve Rosa Bernd gibi tiplere davranışı, öte yandan, tam benim anlayışıma göre. Duygusallığı biraz Rimbaud'ca. Onun gibi de, başka biri, onun geleceği olacak sanırım.[2] Fakat sonuçta, 2-3 başyapıt yazmış, "bir küçük ölümsüz şey"[3], Dokumacılar örneğin. Onda halen hiç şarlatanlık bulmadım.

Burada, meclisteki sosyalist partilerin savaşımlarını izliyorum. Dün Labriola[4] konuştu, gazete yazıyor, olağanüstü hızlı bir belagatla, 2.5 saat. Bana biraz Grif-

(1) non c'e piu: artık burada değil.
(2) Symons bir makalesinde Rimbaud için "edebiyatta da geleceği vardı, geleceği Verlaine'di" der. Joyce, bunu Hauptmann için kullanıyor.
(3) 'bir küçük ölümsüz şey', Yeats'in şiirinden alıntı.
(4) Artura Labriola (1873-1959) Sorel etkisinde kalmış İtalyan devrimci sendikacılığının

fith'i anımsatyor. Aydınlara ve parlamentocu sosyalistlere saldırdı. Sendikacılara ait veya onların lideri. Onlar sendikacılar veya daha doğrusu kesin karşı toplumsal izlenceleri olan sendikacılar. Silahları sendikacılık ve grevler. Siyasete, dine veya yasal sorunlara bulaşmak istemiyorlar. Resmi güçleri, sonuçta, orta sınıf egemenliğine hizmet ettiği için diyorlar, fethetmek istemiyorlar. Kendilerinin gerçek sosyalist olduklarını çünkü, şimdiki toplumu yıkarak, sendika ve lonca gibi yerlerde proletaryanın otomatik yükselişiyle geleceğin toplumsal düzeninin kurulmasını eşitçe istediklerini söylüyorlar. Parlamenterizme karşı çıkmaları bana iyi temellendirilmiş gibi geliyor, fakat bütün sosyalistlerin onayladığı gibi bir genel Avrupa savaşı, bir uluslararası savaş olanaksız oldu. Bir genel uluslararası grevin hatta bir ulusal genel grevin nasıl olacağını göremiyorum. İtalyan ordusu, Avusturya ordusundan fazla İtalyan halkına yöneltilmiş. Tabi sendikacılar antimilitarist, fakat bunun kendilerini, böyle askerileştirilmiş ülkede, mantıksal olarak devrim sonucuna varmaktan nasıl kurtaracağını anlamıyorum. İtalyan sosyalizminin son aşamasında İngiliz biçimine bu kadar yakınlaşması ilginç.

Yukarıdaki girişten sonra benim mali durumum sorununa geliyorum. (9 Ekim saat 12) 28.5 lirem var. (Sana 1 Ekim öğleden sonra saat 7'de yolladığım 53 lireyi aldığını bildirmedin) Faturayı kendin kolayca çıkarabilirsin: evsahibi 54, sen 54, Terzini öğrencim 11, kitap 2, ilaç 5, yaka ve kravat 2, pantolon 12, Terzini'ye akşam yemeği (Aralıkta daha fazla ders alacak) 10, saç ve sakal traşı 1, posta 1=180. Bu demektir ki Eylülün son gününü de sayarsak 10 günde 70 lire harcadık, çok

önderlerinden. İktisadi birlik toplumsal devrimi gerçekleştirmenin aracı ve burjuva rejiminin dayandığı temeli yani ücretlilerin rekabetini yıkacak kuruluştur, toplumsal devrim partinin değil, sendikacılığın eseri olacaktır düşüncesiyle Sosyalist Parti içinde yer almıştır.

yüksek görünüyor. Fakat pazar günü harcanan 9,5 lireyi düşersek 9 gün için 60 lire çıkar ki, bu da günde 6.5 lire eder. Demek ki paramızı yemek için tüketmişiz. Benim kahvaltım, sütlü kahve, ekmek ve yağ 2,5, Nora ve çocuğunki birlikte 5,5=80. Öğle yemeği, çocuk için çorba ve ikimizin ekmek ve şarapla öğle yemekleri 1.90; peşinc üzüm ve garson 0.30; sigara, kibrit ve gazete 0,20; 2.45'de kahvem 0,15; 5'de Nora ve çocuğunki 0.55; 7'de iki sandviç 0.20. Üçümüz için akşam yemeği, garson ve üzüm (1.5d+2d=35c) 2.40.

Eğer toplarsak 6 L 30 c olduğunu görürsün. Nasıl bu kadar tükettiğimizi açıklayamam, fakat gerçek böyle. Üçümüzün de korkunç iştahı var. Tabakta getirdikleri küçücük şeyler bizi doyurmuyor. Akşam yemeği 2.05 c sana çok yüksek görünebilir fakat 1 litre şarap 80 c ve Georgie'nin çorbası 15 c ve ekmek 15 c = 1 L – 10: bundan da Nora'nın ve benim et, sebzemiz için 95 c veya herbirimize 4.5 'den az kalıyor. Saat 7'de bir sandviç yiyorum çünkü saat 9'da akşam yemeğini bekleyemeyecek kadar acıkıyorum. Öğle yemeğinde salt yarım litre ve bir şişe maden suyu alıyoruz. Böylece bir kaç pens daha aza geliyor. Fakat bu uzun açıklamayı yazmaktan sıkıldım, Pazar sabahı daha fazla paraya ihtiyacım olduğu gerçeği doğuyor. Her gün gazetelerin İngilizce ders ilanlarını arıyorum. Fakat hâlâ yok. Söylediğim gibi öğrencim gitti. Eğer iyi giyinmişseniz ve borcunuzu ödemişseniz Artifoni'den[1] tekrar isteyebilirsiniz, tabii tamamı Kasımın birinde ödenmek üzere. Sana hâlâ 40 lire kadar borcum var, fakat eğer Artifoni'den 40 lire avans alabilirsem sana kasımın birinde 60 lire gönderebilirim ve sadece 20 lire borcum kalır. Gelecek ay değişik bir düzenleme yapacağım. Ve eğer ayağa kalkabilirsek bir küçük daire tutup döşeyeceğim. Çünkü, garsonlar vb. bu akşam yemekleri

(1) Almidano Artifoni, Joyce'un Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi'nde, adını, Stephen'in İtalyanca öğretmenine taktığı, Trieste'deki okulun sahibi.

ve sokaklarda yemek pek doyumlu değil. Bunu aldığında ne yapabileceğini tam yaz ki benim de merakım giderilsin. Wyndham tabii gitti, umarım bu mektubu mantıksız bulmazsın (son bölümünü) eğer sen kendin hesaplarsan ne kadar küçük bir güvence sağladığını görürsün ve inatçı sorgucu M.D. Berlitz'in birdenbire "yemek arzusuna ne kadar direnebiliriz" dediğini anımsa.

Jim

STANISLAUS JOYCE'a

6 Kasım 1906
Via Frattina 52, II, Roma

Sevgili Stannie, bu öneriyi Pace'a yapmış olmak yararsız olacaktı. Oraya hiç gitmedim. Yemek için öteki Trattoria'ya giderdim ve ay sonunda bir haftalık ya da daha fazlası için kredi isterdim. Fakat bu, cebimden ayın birinde 40 veya 50 L çıkması demektir. Onun için Nora'ya 50 L verdim. Bize 15 gün yetirip yetiremeyeceğini anlamak istiyorum. Şimdi 4 gün geçti ve 25 L kaldı. Fakat, yağ, gazyağı, kömür ve mum da aldı, hepsi de 1 Aralıkta masrafları azaltacak şeyler (bu ayki 52 L idi, şimdi ev sahibinin alındısından düşülecek). Bir kutunun çeyreği kadar kömür, bir büyük kutu kahve, oldukça şeker ve 5 litre şarabımız var. Dışarı çıksaydık her gün en azından 6 L harcamış olurduk, şimdi 25 L 'miz kalacaktı –ki şimdi var– başka da hiç bir şeyimiz olmayacaktı. Onun için sonunda başarabildik diyorum. Planın tek riski eğer ay sonuna kadar öğrenci bulamazsak kredi alacak başka hiç bir yer kalmadı. Fakat bu riski göze almayı yeğliyorum, para biriktirmeye kararlıyım.

Şiirlerimi, iki yıldır zincirli olduğumu ve hemen bir

karara gereksinmem olduğunu söyleyip Elkin Mathews'a yolladım. Yılbaşından önce yayınlayamayacaklarını, fakat elinden basın işi çıkar çıkmaz dönüp onları inceleyeceğini yazıyor. Yazarlar Derneği 1-1-0 £ katılım ücreti istiyor. Avukat bana, sana daha önce açıkladığım nedenlerle, davanın üstüne gitmememi önerdi. Teşekkür ettim ve ücretini sordum, 1-0-0 £ dedi. 10 L ödedim ve kalanı aralığın birinde ödeyeceğim, dedim. İki Çapkın'ı da okuması için verdim. Büyük ilgi ve zevkle okuyacağını fakat Fransızca veya İtalyancasından daha iyi okunacağını söyledi. Benim bütün gelecek sözleşmelerimi incelemeye söz verdi, şiirlerim yayınlanana kadar beklememi, ondan sonra Dublinliler'i bazı ilanlarıyla ilgili yayıncılara göndermemi öğütledi.

Gissing'in Demos: İngiliz Sosyalizminin Bir Öyküsü'nü okudum. İngiliz romanları neden bu kadar sıkıcı? G'nin değersiz olduğunu düşünüyorum. Kitaptaki sosyalist önce işçi, sonra bir mirasa konuyor, sevgilisini reddediyor, bir hanımla büyük bir işveren olup alkolik oluyor. Bu çeşit öyküyü bilirsin. Bütün sosyalistleri, güçlü bakışı, araştıran gözü ve derinden gelen sesiyle ürküten bir rakip var. Bir başka kitabını okuyacağım, sonra Arthur Morrison ve Hardy sonunda Thackeray'ı deneyeceğim. Övünmeden, İngiliz yazarlarından öğrenebileceğim hiç birşey veya çok az şey olduğunu düşünüyorum.

J.T.'ye yazdım. Seamas O'Kelly'nin[1] Kilmen Suyu Kıyısında, öykü kitabını istedim, anımsarsın benimle aynı sınftaydı. Kickham, Griffin, Carleton, H.J.S., Smyth vb. eski baskılarını, tramvay biletleri, ilanlar, reklamlar, makbuzlar, posterler, gazeteler, programlar vb. den oluşmuş bir yılbaşı armağanı gönderilmesini istedim. Duvarımda Dublin'in bir. haritası olsun isterdim.

(1) Joyce sınıf arkadaşı olan Seamus O'Kelly ile öykü ve oyun yazarı milliyetçilerin öncülerinden Seamas O'Kelly'i (1881-1918) karıştırıyor.

Sanırım bir çeşit manyak oluyorum. Bugün ona (Bayan McCleod(?)) Reel nasıl yazılır öğrenmek için yazdım. Batak öyküsüne Maria'nın çamaşırhanesinin adı 'Lamba Işığında Dublin Çamaşırhanesi'ni ekledim. Onu koymak için çok hoş bir yol. Lorne markizi benim kitabı gördüğünde bir tutamağı olmayacak sanırım.

Skeff ve kayınbabası hakkındakileri okudun, sanırım. Tanrı Kralı Korusun oynadığı için üniversite binaları ve U. Coll. dışında bir arabadan tiratlar söylemişler. Gazete 'arabada bir de hanım vardı' diyor. David bugün milliyetçi Dublin'le övündüğünü söyledi. Sonunda bir takımın olduğu için memnunum. Bertelli daha sonra hiç yazmadı mı?

Not: Burada bir baca lambası 1 lire ediyor!

Hâlâ hazımsızlıktan çekiyorum. Geçen gece eczacı bana rhubarb hapları verdi ve iyileşmezsem doktora görünmemi söyledi. Boşaltmanın zevkini tadalı 4-5 gün oluyor. Sanırım bu benim oturak yaşantımın sonucu. Hep iyi bir yürüyüşe alışmıştım.

İrlanda'daki parlamento kışkırtması için ne düşündüğümü soruyorsun, Sinn Fein[1] siyasetinin daha etkin olabileceğini düşünüyorum. Tabii onun başarısının yalnız İngiliz kapitalistinin yerine İrlandalıyı koyacağını; kapitalizmin gelişme aşaması olduğunu kimse reddedemez, İrlanda proletaryasının henüz yaratılması gerekiyor. Toprağı tırtıklayan feodal köylülük mevcut fakat bu ulusal canlanma veya İngiltere'nin kesin çoğunluğuyla muhakkak yok olacaktır. Griffith'in papazlardan biraz korktuğu konusunda sana katılıyorum ve bunun için her türlü nedeni var. Fakat onların da ondan korkması olasıdır. Ne de olsa halkın laik özgürlüğünü temsil edi-

(1) Sinn Fein, başka dillere 'sadece biz' olarak çevrilebilen terim, İrlanda bağımsızlık düşüncesinin gelişimiyle özdeşleşir. İrlanda Milliyetçi Partisi birinci kongresini ancak 1905'de gerçekleştirebilmiş ve 1908 seçimlerine katılmıştır. Seçimleri parti kazanamamıştır, fakat İrlandalılar'da artık İngiliz Liberallerine veya İngiliz düşmanlarına dayanmak düşüncesi zayıflamaktadır. 23 Eylül 1906 tarihli mektuba bakınız.

yor ve kilise bunu uygun bulmaz. Kilisenin Adrian IV zamanındaki gibi hâlâ İrlanda'nın düşmanı olduğunu görebiliyorum, fakat artık zamanı geçti. İrlanda'yı ya Sinn Fein, ya emperyalizm işgal edecek. Eğer İrlanda programı İrlanda dili üstünde ısrar etmeseydi kendimi İrlanda milliyetçisi sayabilirdim. Kendimi bir sürgün, kehanetle ünlü bir sürgün olarak tanımaktan memnunum. Griffith'in Gogarty ve Co.'yu kullanmasından şikayet ediyorsun. Gazetesini nasıl doldurmasını bekleyebilirsin ki, hepsini kendi yazamaz. En azından kendi yazdığı bölümde biraz doğruluk ve zeka var. O.G.'nin S.F. siyasetine onur katması için öncülük etmesini bekliyorum, aklımda ne varsa, fakat şüphesiz eğer şansını kullanırsa ve o an gelirse, Mac Nally ve Reynolds'un[1] etkisini yaratacak. Bunu işkembeden demiyorum. Karakteri hakkındaki son görüşüm bu, çok yerli bir İrlandalı yetişme, eğer romanımı yeniden yazmaya başlasam onlara karşı tutumum böyle olacak. Eğer benim eylemim veya Ibsen vb. gibi adamların eylemi için onurlu aydın bir darbe demek zorlama değilse, Gogarty ve Yeats ve Colm gibileri edebiyatın grev kırıcılarıdır derim, çünkü kimlere vekalete kalktılar, bizim daha yüksek bedelle reddettiğimiz eski idollere düşük fiyatla hizmet ettiler.

Elbette benim sosyalizmimi sığ bulacaksın. Öyledir, kararsız ve eksik yapılıdır. Fakat aydınların Labriola sosyalizmini öğrendiklerini düşünmekle yanılıyorsun. Entelektüalizm aslında sınıf manifestosundan başka bir şey olmayan ortodoks sosyalizmin bölümsel gelişimiyle toplumsal liberalizmin oluşumudur. Ferri, örneğin, Labriola'dan daha aydın ve yetenekli biri olarak görünüyor. Fakat sonuncusu psikiyatri, krimonoloji ile ilgili ve edebiyat ve dinde sorununun yanında yer alıyor. Proletaryanın çıkışını doğrudan hızlandırmayı amaçlıyor. Bunu

(1) Leonard Mac Nally (1752-1820) Thomas Reynolds (1771-1832) Birleşik İrlandalılara ihanet etmişlerdi.

yapmak için de, katolikleri, yahudileri, liberalleri ve tutucuları arasına alıyor. Birgün Barcola'da İngiltere'nin askeri ve donanma giderlerinin ne kadar olduğu üstüne söyleşiyorduk. 141.000.000.0-0 L kamu geliri ve ordu ve donanmaya harcanan 66 milyon: % 47. İtalya'nın geliriyse 1700 milyon lire ve 400 milyonu ordu ve donanma için harcanıyor: % 23. Fakat İngiltere'nin savunmak için çok geniş bir arazisi var ve en azından güçlü bir imparatorluğa sahip. İtalya'nın gelirinin 1/4'ünü harcamasına karşılık, fakir, cahil bir halkı var, ortaçağ koşulları, berbat bir vergi toplama ve lotaryadan bir kaç yüz pound getirecek bir ordu ve donanması var. Tabii bu paranın hepsi savaş satrancına gitmiyor. Japonya, dünyanın ilk deniz gücü, sanırım etkinlik açısından donanmasına yılda 3 milyon harcıyor. İtalya bunun iki katından fazlasını harcıyor.

Charlie'ye yazmanın bir yararı olacağını düşünüyor musun? Benim için bazı soruşturmalar yapmasını istedim. Adresleri nedir? J.T.'ye 4 Northbrook ve C yazdım, doğru mu? Bu sabah Yazarlar Derneğinden eski üyelerin iddiaları tartışmaları gerektiğini vb. söyleyen bir mektup geldi. Symons'dan mektup bekliyorum. İngilizce bir sözlüğe çok gereksinmem var. Halen provaları nasıl düzelteceğimi bilemiyorum.

Georgie çok iyi ve şişko. Günün gazetelerini, giysileri, ayakkabıları çekiştirip gününü geçiştiriyor. Sık sık tarağı, havluyu veya benim şapkamı, ayakkabılarımı yitirdiğinde anne, babasından azar işitiyor. Nerede oldukları sorulduğunda tavanı veya pencereyi gösteriyor ve "la" diyor. Geçen akşam Nora'yla ciddi(!!) birşey konuşmaya başladım, fakat izin vermedi. Öyle gürültü yaptı ki sonunda dönüp onunla konuşmaya mecbur kaldık. Son cümleleri bua (brucia) lalia (giornale d'italia) abace (in braccia) ve ata (in terra). Son ikisini çok sık karıştırıyor. Apetito ve addio da diyor. Senin için ayırdığım gazeteleri

hep yırtıyor.

Yeni düzenimizin nasıl gittiği hakkında yakında sana bilgi vereceğim. Daily Mail'i hiç okudun mu? Edgar Wallace adlı biri bazan tuhaf şeyler yazıyor, çok gülünç. Lemos'un sonlarında uğraşıyorum. Gissing'in sosyalist kahramanına adil olma gayreti çok acıklı. Bir Dublin savcısının listelerden çıkarılmak üzereyken Londra'da zehirlenmiş olarak bulunduğunu okudum. Şişenin etiketinde de Starkie'nin[1] Tıp Merkezi yazılıymış. Kuşku yok, şiirleri kadar kötü.

Burada Dublin hakkında konuşacak biri olsun isterdim. Yapmak istediğim şeylerin yarısını unuttum. En kötü öyküler Yarıştan Sonra ve Üzücü Bir Olay. Dediğim yazarları okurken Rusları ve Danimarkalıları ciddiyetle okumam gerektiğini düşünür müsün? Uzun bir mektup yaz. Bir müshil bana 1 L'ye mal oldu! Kutusu 80 c ediyor. Viva l'İtalia! Avanti Savoia!

Jim

STANISLAUS JOYCE'a

1 Mart 1907
Via monte Brianzo 51, IV, Roma

Sevgi Stannie, bu mektuptan sana postakartı yollamak için bir iki kez vazgeçtim. Aynı zamanda göğsümden bazı şeyleri çıkarana kadar mali bütün ayrıntıları sürüp bir kenara koyacağım. Fakat şunu söylemeliyim ki A'nın sözüne kesinlikle dayanmamakla bir adım atabildim. Üstelik mektuplarından, zaman bulabildiğinden daha fazlasını yapacak işin olduğunu anlatım. Fakat bırak bu kederli görüşten 'kaçalım'.

Şu sonuca vardım ki artık yazar mı, yoksa sabırlı

(1) Starkie'nin tıp merkezi, bakınız: 8 Ekim 1904 tarihli mektup.

bir yeğen mi olacağıma karar vermenin zamanıdır. Başka işler yapmak zorunda olduğumu, fakat şimdiki işimi sürdürmenin kesinlikle benim zihni yokolmam demek olduğunu görebiliyorum. Bir satır yazalı aylar oldu ve okumak bile beni yoruyor. Sosyalizme ve ötekilere duyduğum ilgi yok oldu. Yavaşça, hiç bir konuya ilgi duymaz bir duruma kadar kaydım. Allaha ve onun tiyatrosuna, memur arkadaşların gözleriyle bakıyorum, öyle ki hiçbir şey şaşırtmıyor, etkilemiyor, heyecanladırmıyor ya da tedirgin etmiyor. Eski kafamdan, kendini, saatte 60 millik merhametli sinematografıyla veya ham İtalyan gazete fotoğraflarıyla tatmin eden yüksek duygusallık dışında hiçbir şey kalmamış görünüyor. Henüz şekil vermek istediğim bazı fikirlerim var: kuram olarak değil, fakat kendimi ifadenin devamı olarak ki şimdi, Oda Müziği'nde başlamış olduğumu görüyorum. Bu fikirler veya içgüdüler veya sevgiler veya dürtüler tamamen kişisel olabilir. Kendimi anarşist, sosyalist veya reaksiyoner olarak tanımlamak gibi bir isteğim yok. Nola'lı[1] onuruna yürüyüş olayı beni oldukça soğuttu. Din dışı tarihin büyük bir oranda yalanlar içerdiğini anlıyorum. Fakat bu beni, geri, tanrılarıma ulumaya götürmeye yeterli değil. Bu farksızlık durumu sanatçı eğilimler göstermeli, fakat öyle olmuyor. Çünkü küçük bir kitabı okumam on beş günümü alıyor. Karar verip Tanrıların Karanlığı'nı görmeye gitmem iki günümü aldı. Soğuğu, mesafeyi, sıkışıklığı, tedirginliği vb. saydım, sonuçta gittim ve ilgilenmeye çalıştım ama oldukça sıkıldım.

Yanılgı, inanıyorum, Wagner'den çok benim ama aynı zamanda benimle birlikte salonda olan centilmenlerle bu tür müziğin ne ilgisi olabilir diye düşünmekten kendimi alamadım. Bu arada hem banker, hem kardeşi iyi eğitim görmüş görünüyorlardı, fakat onları, Blaues

(1) Giardana Bruno (1548-1600) 19. yüzyılda her yıl anısına törenler düzenlenen, Joyce'un Ayaktakımının Günü'nde yalnızca Nola'lı diye sözettiği din adamı.

Heft'in nerede (bonoların çıkışının yazıldığı kitap) Ve Roses Heft'in nerede (aynı girişin yazıldığı kitap) olduğu dışında tartışırken görmedim. Carducci'yi[1] okumaya çalıştım, şiirler R.C.C.'nin törenlerinden dolayı tahkim edilmeden öldüğü gerçeğine dayandırılmış fakat beni yalnız ilgilendirmiyor değil hatta yanlış ve abartılmış görünüyor. İtalyan şiirini sevmiyorum. İtalyanları incelik ve mertlikten yoksun buluyorum. Bir kural olarak zeki ve akıllılar, fakat çocuklar. İncelikte ne erkekleri ne kadınlarında kırıntı yok. Sonuncunun yokluğuna fazla itirazım yok. Bruno'nun anısına düzenlenen yürüyüş gününde kalabalığın arasında kortejin gelmesini bekleyerek duruyordum. Kasvetli bir gündü ve pazar olduğu için yıkanmamıştım. Beyaz fötr şapkamı giyiyordum, ağır yağmurlardan solmuş. Scholz'un beş süslü pelerini kalçamdan sarkıyordu. Botlarım pazar olduğu için bir haftalık çamurla kaplıydı ve gerçekten tıraşa ihtiyacım vardı. Gerçekten özgür düşüncenin berbat bir örneğiydim. Yanımda iyi görünüşlü iki kadın, bunlar bu halkın kadınları oluyor, daha yaşlı bir kadınla, orta yaşlı bir adamla birlikteydiler. Alçak boylu ve yüzleri ayva renkli, gözleri köpek gözü gibi arkadaşçaydı. Birinde uzun bir zincir, ucunda biblo vardı ve devamlı onu yavaşça dudaklarına götürüp orada tutuyordu. Yavaşça ayrılırken, sessizce onları gözledim. Böyle yapışını uzun zaman seyrettim, ta ki biblonun bir revolver olduğunu nihayet anlayana kadar! Duygularımı bir iki İtalyana anlatmaya çalıştım, gerçeği yapabildiğim en iyi biçimde öyküleştirmeye çalışarak, acayip veya tipik veya özel hiçbir şey bulmadılar. Biri bana bir çok İtalyan kadının biblo olarak cazzo kuşandığını söyledi ve bundan sonra cazzonun yüreklerini tatmin edişini konuştular, bir konu ki bence ilginç kabul edilmesi için oldukça beceri ve cesaret istiyor. Sabah bankaya girdiğimde birinin kendi

(1) Giousé Carducci (1836-1907) İtalyan şair.

cazzosu, culo veya coglionisi[1] hakkında bir şeyler demesini bekledim. Bu genellikle 9'a çeyrek kaladan önce oluyor.

Dün John Long'dan, okurunun kendisine kitabı basmamasını öğütlediğini vb. söyleyen mektup aldım. Ve Dublinliler bir kez daha rafımda tünüyor. Aynı postadan Elkin Mathews'in yolladığı Oda Müziği'nin provaları çıktı. İnce bir kitap ve ön kapakta açık bir piyano var. Düzeltmek için provaları sana gönderecek miyim? Sıranın doğru olup olmadığını bilmiyorum. Kitabı sevmiyorum, fakat basılmasını arzu ettim ve lanet olsun, fakat öte yandan, genç bir adamın kitabı. Böyle duyumsadım. Asla bir aşk şiiri kitabı değil, anlıyorum. Fakat bazıları bestelenebilecek kadar iyi. Umarım, benim gibi eski İngiliz müziğini iyi bilen biri yapar. Öte yandan, kurumlu değiller ve belki zerafetleri de var. Bir kopyasını saklayacağım ve (anımsadığım kadarıyla) her sayfanın üstüne adres, sokak adını yazacağım ki kitabı okuduğumda oraları tekrar ziyaret edeyim, değişik şarkıları yazdığım yerleri.

Abbey Sokağı hakkında yazmadığın için üzgünüm.

Ayın 15 veya 30'unda burayı bilinmeyen bir yöne doğru terkedeceğim. İtalya ve Fransa'da çeşitli acenta ve ilanlara yazdım. Fakat olanak olursa İtalya dışına gitmek istiyorum. Eglinton'a ve pastasına güldüm ama korkarım kendi payımın neredeyse hepsini yedim: bu nedenle hâlâ biraz ekşi olmalı. Yazabileceğim ve boş zamanımda düşünebileceğim, deniz kıyısında, sıcak bir kentte yaşamak isterdim. Marsilya turistik bir yer değil, fakat Trieste gibi bir liman, orayı seçtim, çünkü gitmek, yaşamak ucuz ve iyi iklimi var. Üstelik 100.000 kişilik İtalyan kolonisi var. Büro işinden nefret ediyorum. Bir limanda, denizcilikle ilgili, girip çıkabileceğim bir büroda çalışmayı yeğlerim. Hepsi bir yana, ticari olarak da

(1) coglioni: İtalyanca argoda erkeklik organı.

bir şey etmeliyim. Üç dili çok iyi, ikisini de geçerli derecede biliyorum[1] ve Greenham ve Sanguinetti[2] ile burada Roma'da 'tecrübe' sahibi oldum. Ve Fort. Rew, Sat. Rew, Speaker vb.'ye yazdım.

Bugün sana, sırasının düzgün mü olduğunu görmen için şiirlerin provalarından birini yolluyorum. Bir başkasını düzelttim ve geri yolladım. Bir kaç ilana yanıt verdim ve yazabilmek için yürekleneceğim bir mevki bulurum umarım. Bu yolu denemenin daha iyi olduğunu düşünüyorum, çünkü para getirebilir. Nora ve Georgie için abartmak bana çok kolay geliyor. Tahmin ederim açlık noktasına geleceğiz. Burada carriera olmak için yerleşeceğimi tasarlıyor görünüyorsun, ayda 250 fr. ile başlayarak 20 yıl sonra ayda 450 fr. ile bitecek bir carrieranın bütün ilişkileri ile, bir daire, bir hizmetçi, okulda çocuklar, bir küçük banka c/h ve bendeki her şeyden büyük korku. Yapabileceğim bu, fakat yapacağımdan çok kuşkuluyum, göreceğiz. Ne olursa, bana sürpriz olacak. Oda Müziği'nde bir kaç dizeyi değiştirdim ve daha sonraki beni, müziğe müdahale ettirdim, belki de Mithridates'in yaptığı gibi şiiri geliştirdim. Fakat şiirler konuşmaya değmez ve öyküler de öyle diye düşümeye başladım.

G. MOLYNEUX PALMER'e [3]

19 Temmuz 1909
Via Vincenzo Scussa 8, Trieste

Sevgili Palmer, çok teşekkür ettiğim öteki üç şarkınızı sapasağlam aldım ve daha önce yazamadığım için affınızı rica ediyorum. Fakat Master Singers'dan şar-

(1) Joyce İngilizce, Fransızca ve İtalyanca'yı çok iyi, Almanca ve Danca'yı geçerli derecede biliyordu.
(2) Trieste'de Joyce'un ticari yazışmalarını yürüttüğü İngiliz şirketi.
(3) Geoffrey Molyneux Palmer (1882-1961) İrlanda'ya yerleşen besteci ve orgcu.

kılar söylemek zorunda olduğum bir beşlide, konserin provaları ile oldukça meşguldum. Bu opera için halkın nasıl çıldırdığını anlıyor musunuz? Gösteriş diye düşünüyorum.

Bu üç şarkı beni ilk beşten daha fazla memnun etti. Birincisinin kurgusu çok ince ve etki üçüncüde çok hoş korunmuş. Çalın, görünmez arplar, vb. anlatımı nazmın değişimini harika izliyor. Müziğini dinlettiğim herkes onu çok değerli buluyor.

Bu hafta İrlanda'ya gidiyorum ve şarkılarınızı, Dublin'de ortaya çıkaracak birine göstermeye çalışacağım. Eğer Ağustos ayında İrlanda'da olursanız sizinle buluşmaktan memnun olurum. Adresim: 44 Fontenoy Street, Dublin.

Beynime önceden bilinmeyen birşey olmadıkça artık şiir yazma olasılığım yok. Dublinliler diye bir öykü kitabı yazdım ve bir yayıncıyla anlaşma yaptım. Bunun yanında, şimdi altıncı yılı olacak olan Sanatçının Portresi adlı bir roman üstünde çalışıyorum. Bunlar yayınlandıkları zaman (veya daha iyisi, yayınlanırlarsa) size göndermeyi unutmayacağım.

Bütün Oda Müziği'ni zamanla hazırlarsın diye umuyorum. Bu, gerçekten, yazarken, benim de düşüncemin bir kısmı idi. Kitap, gerçekten şarkılar suiti ve eğer müzisyen olsaydım ben kendim bestelerdim. Ana şarkı XIV, ondan sonra XXXIV'e kadar hareket iniyor, kitabın canalıcı sonu, XXXV ve XXXVI, I ve III'ün prelüt oluşu gibi ek süslemeler. Saygılarımla.

James Joyce

4 Ağustos 1909
44 Fontenoy Street, Dublin

Sevgili Stannie, Don Carlos[1] hakkındaki makale ekte konulmamıştı.

Bay ve Bayan Skeffington bana rastladılar ve evlerine davet ettiler, gitmedim.

Russel[2] ve McGee[3] sokakta bana rastladılar ve çok arkadaşçaydılar. Curran'ı[4] görmeye gittim ve onu çirkin görünüşlü, arkadaş olmak için idare eder gördüm. Kettle köyde. Ona randevu vermesi için yazdım. Intermediate Board listesi onda ve zamanı gelince başvuracak.

Maunsel ve Co-Geo. Roberts ve Maunsel[5] Hone. Roberts'den Hone'nun Oxford yavanı olduğunu öğrendim. Hone'u aradım. Belfast'taydı. Roberts'e sokakta rastladım ve oturup içmek için yumuşattım. (Ben lithia[6] aldım) kendine çok önem veriyor. İlamlarını öğrenmek için gelecek pazartesi onları bulmalıyım.

Dun's Review'un Glasgow şubesine yazdım, fakat yanıt alamadım. Best uzakta, yeğenler de. İşte görünüşüm üzerine bazı düşünceler:

J. Teyze: bütün çocukluğunu yitirmiş.

Costgrave: mükemmel sağlıklı.

Eglinton: çok kilisevari görünüyor.

Gogarty: İsa, sen veremlisin.

O'Leary Curtis[7]: çok daha olgun.

---

(1) Don Carlos (1848-1909). İspanya tahtında hak iddia eden Don Carlos İtalya'da öldü. Joyce onun hakkında bir makale yazdı.
(2) George Russell (1867-1935) İrlandalı şair.
(3) McGee: 18 Eylül 1905 tarihli mektuba bakınız.
(4) Curran (1883-1972) Joyce'un sonra yargıtay üyesi olan sınıf arkadaşı.
(5) George Roberts, Maunsel ve Şirketini kurarak, Synge, Lady Gregory, James Stephen'in eserlerini bastı. 5 Ekim 1904 ve 23 Kasım 1913 tarihli mektuplara bakınız.
(6) lithia: maden suyu.
(7) William O'Leary Curtis: Dublinli gazeteci.

Sheehan[1]: çok zayıf.
Eileen[2]: çok yabancı görünüşlü.
Kechler: 35'inde görünüyorsun.
Bayan Skeff: hiç değişmemiş.
Skeff: içi geçmiş.
Herkes: melankoli.
Russell: iş adamı gibi.

Gogarty bana Morrison Sq. da rastladı, yürüdüm. Peşimden koştu ve koluma girdi ve uzun, karışık bir konuşma yaptı. Evine gitmemi istedi. Gittim. Beni içeri soktu ve dolandı durdu. Herşeye 'senin kendi yaşamın var. Benimkini bana bırak' dedim. Motoruyla Enniskerry'e, karısıyla öğle yemeğine davet etti. Reddettim. Çok sessiz ve somurtkandım. Bana grog[3], şarap, kahve, çay sundu. Fakat hiçbirini almadım. Sonunda patlayarak gerçekten cehenneme gitmemi ve yok olmamı mı istiyorsun dedi. Sana hiç bir kötülük dilemiyorum dedim. İyi yönlerin var, sen ve ben 6 yıl önce öldük fakat duyumsadığım gibi yazmalıyım. Benim için söylediklerine aldırmıyorum, hepsi edebiyat, dedi. Bunu mu demek istiyorsun dedim. Evet dedi, İsa hakkı için şimdi en azından benimle el sıkışmalısın. Evet dedim, bu anlayışla.

Bryrne'i görmedim.
Arthur Symons'un G.Ç.B.[4]'ı var
Synge frengi diyorlar, zavallı adam
Nora'ya bana yazmasını söyle.

Jim

(1) Daniel T. Sheehan, Joyce'un sonra seçimlere katılan sınıf arkadaşı.
(2) Eileen Joyce (1889-1963): Joyce'un kızkardeşi.
(3) grog: rakı veya rom ile sudan oluşan içki.
(4) G.Ç.B.: Genel Çılgınlık Belirtileri.

NORA BARNACLE JOYCE'a [1]

7 Ağustos 1909
44 Fontenoy Street

Sabahın altı buçuğu, soğukta yazıyorum. Bütün gece uyuyamadım.

Giorgie benim oğlum mu? Zürih'de Ekimin 11'inde ilk kez yattık, Temmuzun 27'sinde doğdu. Bu da dokuz ay, onaltı gün ediyor. O gece çok az kan olduğunu anımsıyorum. Bana gelmeden önce başkasıyla yattın mı? Bana, Holohan adında bir centilmenin (elbette paskalya ibadetini düzenli yerine getiren iyi bir katolik), otelde kaldığın sırada, 'Fransız mektubu' dediklerini kullanarak seni s..mek istediğini anlatmıştın. Bunu yaptı mı? Yoksa ona yalnızca okşama ve seni elleme izni mi verdin?

Bana söyle. Doddor yakınındaki çayırda (benim orda bulunmadığım gece, benim bir 'arkadaş'ımla) öpüşürken yerde mi yatıyordun? Ellerini karanlıkta bana yaptığın gibi onun üstüne koyup, bana dediğin gibi 'Ne oldun canım' mı dedin? Bir gün Dublin sokaklarında aşağı yukarı yürüyüp bir şey duymaksızın yalnızca bu sözcükleri kendi kendime yineleyerek dolaşıp durdum. Hareketsiz dikilerek aşkımın sesini daha iyi duymaya çalıştım.

Şimdi benim aşkın ne olacak? Artık dudaklarımızın arasına giren yüzü nasıl söküp atacağım? Her ikinci gece aynı sokaklarda!

Ben bir aptalım. Her zaman kendini yalnız bana verdiğini düşüdüm, oysa sen gövdeni benimle ve başkasıyla paylaşıyordun. Dublin'de benim başkalarının artığını aldığım dedikodusu yayılmış. Belki de 'oğlum'la sokaklardan geçtiğimi gördüklerinde bana gülüyorlardır.

---

(1) Vincent Cosgrave'in Nora ile ilişkisi olduğu iddiası üzerine Joyce'un yazdığı mektup. Yalan çok geçmeden ortaya çıkacaktır.

Ah Nora! Nora! Nora! Şimdi benim sevdiğim kızla konuşuyorum; kızıl kahverengi saçları bana dolanmış, beni kolayca kollarına almış ve beni erkek yapmış.

Stannie para gönderir göndermez Trieste'ye döneceğim, sonra bizim için en iyisinin ne olduğunu kararlaştırabiliriz.

Ah Nora, mutluluğum için bir umut kaldı mı? Yoksa yaşamım sona mı erecek? Burda benim tükendiğimi söylüyorlar. Kitaplarımı ve çocuklarımı unutsam, sevdiğim kızın beni aldattığını unutsam ve onu yalnızca çocukça sevgimin gözleriyle görüp anımsasam, yaşamın gerçek anlamını da yitireceğim. Ne kadar yaşlı ve perişanım!

Jim

NORA BARNACLE JOYCE'a

21 Ağustos 1909
44 Fontenoy Street, Dublin

Canım küçük Noram, senin bana aşık olduğunu düşünüyorum, değil misin? Seni benim şiirlerimi okurken düşünmekten hoşlanıyorum. (Senin için bunları keşfetmek beş yılı aldıysa da) Onları yazdığımda, gece tek başına dolaşan ve birgün bir kızın beni seveceğini düşünen garip, yalnız bir çocuktum. Fakat rastladığım kızlarla hiç bir zaman konuşamazdım, yanlış davranışları bana hemen engel olurdu. Sonra sen bana geldin. Sen, benim hayal ettiğim ve şimdi senin böyle büyülü bulduğun şiirleri yazdığım bir kız değildin. O belki de (onu düşümde gördüğüm gibi) kendinden önceki kuşakların kültürüyle, meraklı, ciddi bir güzellikle biçimlenmişti; 'Kibar Kadın' ve 'gecenin kabuğuna yaslanıyorsun' gibi şiirleri yazdığım kadın. Fakat sonra, benim şiirlerimi gölgede bıra-

kan, senin ruhunun güzelliğini gördüm. Sende, benim onlara koyduğum herşeyden daha fazla birşey vardı ve bu nedenle şiir kitabım senindir. Benim gençlik arzularımı kapsıyor ve sen, sevgilim, bu arzuların yerine getirilişiydin.

Sana insafsız oldum mu? En azından bir insafsızlıktan suçlu olamam, senin zengin doğanın sıcak duygulu yaşam veren aşkını öldürmedim. Bak şimdi, canım, yüreğinin en derin yerlerine ve bana benimle yaşamakla yüreğinin acıdığını ve sertleştiğini görmediğini söyle. Hayır şimdi sen, daha derin, daha hoş duygulara sahipsin. Söyle bana benim küçük Noram, benim arkadaşlığımın senin için iyi olduğunu söyle ve ben sana serbestçe senin arkadaşlığının benim için anlamlı olduğunu söyleyeyim.

Bir incinin ve bir opalin ne olduğunu biliyor musun? Ruhum, sen başıboş gezerek geldiğin ilk tatlı yaz akşamları boyunca güzeldin, fakat bir incinin duygusuz solukluğuyla. Senin aşkın bana geçti ve şimdi ben zihnimi opal gibi duyumsuyorum, bu da sıcak ışıklar oynaşan gölgeler ve kırık müziğin garip, belirsiz tonlar ve renkleriyle dolu.

Öyle tahrik oldum ki Nora canım, Eva'ya[1] yetecek, senin milletini görmeye Galway'e gidecek parayı nasıl bir araya getireceğim? Bugün annene yazdım, fakat gerçekte gitmek istemiyorum. Senin hakkında ve benim bilmediğim şeyleri konuşacaklar. Senin bir kızkenki fotoğrafının gösterilmesi bile bana dehşet verir, çünkü şöyle düşüneceğim: "Ben onu tanımıyordum, o da beni. Sabah kalabalıkta gezinirken bazen yol boyunca delikanlılara uzun bakışlarla bakıyordu. Başkalarına, bana değil."

Senden, sevgilim, benimle sabırlı olmanı isteyeceğim. Geçmişle ilgili olarak çok saçma bir biçimde

(1) Eva Mary Joyce (1891-1957) Joyce ailesinin 8. çocuğu.

kıskancım.

Mutlu ol, benim saf yürekli Noram, ben gelene kadar. Stannie'ye bana çokça ve çabucak para yollamasını söyle, en kısa zamanda buluşalım. Sana ilgisizce bu akşam nerede buluşacağız diye sorduğum günü anımsıyor musun, sen de düşünmeden 'Benimle nerede buluşacaksın öyle mi, yatakta sanırım' demiştin.

Magari! Magari![1]

Jim

NORA BARNACLE JOYCE'a

22 Ağustos 1909
44 Fontenoy Street, Dublin

Sevgili aşkım, Dublin beni hasta, hasta, hasta ediyor. Başarısızlık, hınç ve mutsuzluk kenti. Dışında olacağım günleri bekliyorum.

Hep seni düşünüyorum. Geceleri, yatağa girmek benim için bir çeşit işkence oluyor. Bu kağıda aklıma neler geldiğini yazamıyacağım, arzumun çılgınlıklarını. Seni yüzlerce acaip, yüzkızartıcı, bakir, bitkin pozda görüyorum. Kendini bana ver sevgilim, tamamıyla, buluştuğumuzda. Kutsal, başkalarından gizli olan her şeyi özgürce bana vermelisin. Senin gövdenin ve ruhunun Allahı olmak istiyorum.

İlk benim yazmak istemediğim, fakat hergün senin bana yazmanı istediğim bir mektup var; yalnız benim gözlerim için bir mektup. Belki de bana yazarsın ve belki özlemimin acısını dindirirsin.

Aramıza ne girebilir şimdi? Çok çektik ve sınavdan geçirildik. Her utanç perdesi ya da utanç bizden düştü.

(1) Magari: İtalyanca 'olsaydı yapardım' anlamında bir deyim.

Birbirimizin gözlerinde bizi bekleyen, saatler ve saatler süren mutluluğu görmeyecek miyiz?

Gövdeni benim için donat sevgilim. Buluştuğumuzda güzel, mutlu, sevgili, tavlayıcı, anılarla dolu, özlemle dolu ol. Ölüler'de senin gövdenden söz ederken kullandığım üç sıfatı anımsıyor musun, şunlar: müzikal ve garip ve parfümlü.

Kıskançlık hâlâ yüreğimde. Tamamen unutmam için aşkın şiddetli ve keskin olmalı.

Nora, senin için aşkımı yitirmeme izin verme. Eğer yaşamı böyle birlikte götürebilirsek ne kadar mutlu olabiliriz. Bırak seni seveyim Nora. Aşkımı öldürme.

Sana küçük bir armağan gönderiyorum. Tamamen benim fikrim ve istediğim gibi yapılması çok zor oldu. Fakat sana daima bu zamanı anımsatacak.

Bana yaz sevgilim ve beni düşün.

Önümüzdeki bütün bu neşe yanında bir hafta veya on gün nedir?

Jim

NORA BARNACLE JOYCE'a

2 (Eylül) 1909[1]
44 Fontenoy Street, Dublin

Sevgili Nora, bugün senden mektup almadım ve Galway'a yollamadığını ümit ediyorum. Yollamamanı söylemeyi unuttum.

Sana dediklerimi yapmanın yıkılmış karmaşası ve zayıflığı içindeyim. Bu sabah uyanıp geçen gece sana yazdıklarımı anımsayınca kendimden nefret ettim. Fakat baştan itibaren bütün mektularımı okursan senin

(1) Joyce yanlışlıkla 2 Ekim tarihini atmış.

için neler duyumsadığımı anlarsın.

Tatilin tek gününde eğlenmedim. Annen içgeçirme alışkanlığımı belirterek bununla yüreğimi parçalayabileceğimi söyledi. Benim için kötü olmalı tahmin ederim.

Umarım her gün kakao alıyorsun ve biraz şişmanlarsın. Bunu neden umduğumu biliyorsun sanırım.

Senin için, kendim için, dönüş yolculuğu ve Eva için ölümüne dertliyim. Stannie ikimize de yetecek kadar gönderir umarım.

Dublin tiksinilecek bir kent, bana göre çok fazla iğrenç. O kadar tiksindim ki yiyemiyorum.

Bu lanetli şey ne zaman bitecek? Ne zaman başlayacağım? Beynim boş. Bu gece sana yazamıyorum.

Nora, benim "gerçek aşkım", gerçekten beni elimden tutmalısın. Neden beni bu duruma gelmeye bıraktın? Sevgilim, beni olduğum gibi, günahlarım, ahmaklıklarımla alacak mısın ve kötülükten koruyacak mısın? Eğer yazmazsan duyumsuyorum ki yaşamım param parça olacak. Bu gece her zamankinden daha çılgın bir düşüncem var. Senin tarafından kırbaçlanmak hoşuma gidecek, duyumsuyorum, gözlerini kızgınlıkla parlarken görmekten hoşlanacağım.

Bende çılgınlık var mı merak ediyorum. Yoksa aşk mı çılgınlık? Bir an seni bakir, madonna olarak görüyor, bir an sonra utanmaz, küstah, yarı çıplak ve karanlık görüyorum. Benim için ne düşünüyorsun? Benden iğreniyor musun?

Pola'daki ilk geceyi anımsıyorum, sarılmanın coşkusuyla bir sözcük kullanmıştın, provokasyon, davet sözcüğü idi ve mırıldanırken yüzünü üstümde (bu gece sen üstümdeydin) görebiliyordum. Gözlerinde senin de çılgınlık vardı ve cehennem bekliyor olsaydı senden ayrılamazdım.

Sen de benim gibi misin, bir an yıldızlar kadar yük-

sek, bir an sonra en düşük yaratıktan küçük?

Basit onurlu ruha büyük gereksinmem var. Sen busun, öyle değil mi Nora?

Senin kendine, "Jim, sevdiğim zavallı adam, geri geliyor, zavallı zayıf düşüncesiz adam ve bana kendisini korumam ve güçlü yapmam için dua ediyor" demeni istiyorum.

Başkalarına onur ve neşemi veriyorum. Sana günahlarımı, ahmaklık, zayıflık ve üzüntümü.

Jim

NORA BARNACLE JOYCE'a

10 Aralık 1909
44 Fontenoy Street, Dublin

Sevgilim, bu gece mektubunla müthiş düşkırıklığına uğradım. Bütün günü ekteki parayı bir araya getirmeyi planlayarak ve bana ne yazdığını merak ederek geçirdim.

Sana dikkatli ol diye tel çektim. Mektupları gizlemekte, hiç kimsenin senin heyecanını görmemesi için dikkatli ol ve (şimdi yazmaya utanıyorum) Nora öyle kızışıp kendini başkalarına verirsin diye korkuyordum.

Bu parayla güzel birşey al sevgilim. Eğer bu son mektuplarım bir sonuca bağlanırsa korkunç tedirgin olacağım. Buradaki iş beni tüketti, bitirdi. Geçen gece mektuplar, ilanlar, telgraflar arasında yatağa yattığımda saat neredeyse beşti.

Mektubun öyle soğuk ki sana eskisi gibi yazamıyorum. Uzun zaman öteki mektuplarına baktım ve kimi sözcükleri, hele birini kaç kez öptüm.

Belki yarın gene yazarsın, iyi geceler sevgilim.

Jim

STANISLAUS JOYCE'a postakartı

22 Ocak 1911
Barriera Vecchia 32, III

Üçüncü kez olarak 20 Ocakta yayınlanacağı bildirilmiş olan Dublinliler'in herhangi bir açıklama yapılmadan tekrar sine die[1] ertelendiğini duymak sizi ilgilendirebilir[2]. Ülkemin adını ve geleneğini, sanatım için beş yıl sürekli hizmet etme ve sürekli bekleyiş karşılığında çiziktirilmiş üç satır almakla ve beni konuksever bataklıklarından altı yıl önce sürene kadar İrlanda'nın aç erkek ve kadınlarının ceplerine akıttığım 150.000 frank kıta parası[3] karşılığında umursamazlık ve vefasızlık görmekle şaşırmayacak kadar iyi biliyorum.

Jim

YAYINCIYA [4]

17 Ağustos 1911
Via Della Barriera Vechia 32,
III, Trieste

Efendim, İngiltere ve İrlanda'da yazarlığın şimdiki koşullarını biraz aydınlatan bu mektubu yayınlamanızı isteyebilir miyim?

Yaklaşık 6 yıl önce, Bay Grant Richards, Londra'da yayıncı, benimle, benim yazdığım Dublinliler adlı öykü kitabını yayınlamak için sözleşme imzaladı. On ay ka-

(1) sine die: Latince, gün kararlaştırılmadan.
(2) Kardeşlerin arası bilinmeyen bir nedenle açıktır.
(3) Herhalde İrlanda tivitleri ve Volta bağlantısından gelen para.
(4) Joyce bu mektubu bir çok gazeteye yolladı, 2 Eylül 1911'de Sinn Fein'de ve pasaj çıkarılmış olarak 26 Ağustos 1911'de Northern Whig (Belfast)da yayınlandı.

dar sonra bir öyküyü ve ötekilerden kimi parçaları çıkarmamı isteyen bir mektup yazdı. Söylediğine göre matbaacısı basmayı reddetmişti. Her ikisini de yapmayı reddettim ve benimle Bay Grant Rihards arasında 3 aydan uzun süren yazışma başladı. Roma'da (orada yaşıyordum) uluslararası bir jüriye gittim ve vazgeçmem öğütlendi. Reddettim ve elyazılarım bana geri gönderildi. Yayıncı, yazılı taahhüdünü yerine getirmeyip yayını reddetti, sözleşme bende kaldı.

6 ay sonra, Marsilya'dan Bay Hone bana yazarak elyazılarını Dublin'de yayıncı Messrs Maunsel'e teslim etmemi istedi. Öyle yaptım. Bir yıl kadar sonra Temmuz 1909'da Messrs Maunsel 1 Eylül 1910'da veya daha önce kitabın basılması için benimle sözleşme imzaladı. Aralık 1909'da Messrs Maunsel'in meneceri, öykülerden birinden, İdarehanede Ulusal Bayram Günü'nden, bir paragrafı değiştirmemi rica etti. İstemeden kabul ettim, Edvard VII'den söz eden bir iki deyişi değiştirdim. Messrs Maunsel sürekli yayın gününü erteledi. Sonunda parçayı çıkarmamı veya kökten değiştirmemi yazdı. Her ikisini de reddettim ve Londra'da Bay Grant Richards, Edvard VII sağken hiç bir itirazı olmuyordu da, Edvard VII tarihe karışmışken İrladalı bir yayıncının itirazının nedenini anlayamadığımı belirttim. Hakemlik veya paragrafın benim tarafımdan önsöz niteliğinde açıklayıcı bir notla çıkarılmasını önerdim. Fakat Messrs Maunsel hiç birini kabul etmedi. Bay Hone (ilk anda bana yazmıştı) bütün sorumluluğu reddetti. Dublin'de, bana parçayı çıkarmamı öğütleyen bir aracının fikrine uydum, Birleşik Krallık'ta olmadığı için 100 £ ödemedikçe sözleşmeyi bozduğu için Messrs Maunsel'i mahkemeye veremeyeceğimi ve olan bir pasajla lehime bir karar alamayacağını bildiriyor, 100 £ ödesem de, Dublin'de eski krala saldırı tartışması olan bir pasajda lehime bir karar alamayacağını bildiriyordu. Ben de Kral George V'e yazarak,

basılmış öykünün o parçasını işaretleyerek, ondan, onun görüşüne göre (öyküdeki çeşitli kişilerin toplumsal sınıfının tabirleri ile ve çeşitli imalarla parçanın yayınından, babasının anısına saldırgan bulunup bulunmayacağımı bildirmesini rica ettim. Majestenin özel sekreteri bana şu cevabı yolladı:

Buckingham Sarayı

Bay Jame Joyce'un mektubunun alınmasıyla, özel surette hemen cevap vermekle ve ona böyle durumlarda düşüncelerini anlatmasının Majestenin kurallarına aykırı olduğunu bildirmesi için özel sekrètere emredilmiştir.

11 Ağustos 1911

Tartışmalı pasaj:

— Fakat buraya bak John –dedi Bay O'Connor– İngiltere kralını neden karşılamayalım? Parnell kendisi...?

— Parnell – dedi Bay Henchy– öldü. Şimdi, benim görüşüm böyle. Şimdi bu adam tahta çıktı, yaşlı annesi adam beyazlaşana kadar onu uzak tuttuktan sonra. Bana sorarsan, neşeli, hoş, nazik delikanlı. Hakkında bir saçmalık yok. Sadece kendine diyor ki, eskisi şu vahşi İrlandalıları görmeye hiç gitmedi, İsa için, ben gideceğim ve nasıl olduklarını göreceğim, bu arkadaşça ziyarete gidip ona hakaret mi etmeliyiz? Bu doğru değil mi Crofton?

Bay Crofton başını salladı:

— Bütün bunlardan sonra –dedi Bay Lycns tartışır gibi– Kral Edvard'ın yaşamı, tam da, biliyorsunuz...

— Geçmişi geçmişte bırakalım –dedi bay Henchy–

adamı şahsen takdir ediyorum, senin, benim gibi sıradan, her işe gelir bir adam. Bir bardak grogdan, bir parça uzanmaktan belki memnun ve iyi bir sporcu. Allah kahretsin, biz İrlandalılar iyi oynayamaz mıyız?—

Bu kitabı yedi yıl önce yazdım ve haklarımı korumak konusunda hiç şans görmediği için neyi değiştirmek veya uyarlamak onları memnun edecekse yapmaları için Messrs Maunsel'e bu öyküyü yayınlama izni veriyorum ve düşüncemi ve zamanımı verdiğim yazılarımın yayınlanacağını umuyorum. İrlandalı yayınevi olarak onları İrlanda halkı yargılayacaktır. Ben bir yazar olarak (hukuki, toplumsal ve törensel) düzenleri protesto ediyorum, bana bu geçmişi yaşattı. İlginiz için teşekkür ederim efendim, sizin hizmetinizdeyim.

James Joyce

W. B. YEATS'e

25 Aralık 1912
Via Danato Bremante 4, III, Trieste

Sevgili Yeats, şanssız kitabımın, Dublinliler'in provalarını, yayıncı Martin Seceker, 5 John Street, Adelphi'ye yolladım. Eğer ilgilenirseniz, bana ve umarım ülkemizin edebiyatına büyük iyilik yapmış olursunuz. Kolaylıkla anlayacağınız gibi uzakta yaşayan biri için bu sorunlarla ilgilenmek çok zor ve kitabımı garip bir şanssızlık izliyormuş gibi görünüyor. Yapabileceğiniz birşey varsa yapacağınızdan eminim. Sizin için mevsimin iltifatlarını dileyerek, sevgilerle.

James Joyce

GRANT RICHARDS'a

23 Kasım 1913
Via Donato Bramante 4, II, Trieste

Sayın Richards, size, kitabım Dublinliler'le ilgili basına gönderdiğim mektubun kopyasını iki yıl önce göndermiştim. O zamandan beri kitap hâlâ daha olaylı bir yaşam sürüyor. Tamamıyla basıldı ve 1000 tanesini matbaacı yaktı. Basılmış provaların bir seti bende var. Kitabın çok garip tarihinin ışığında, iki yayınevince kabulü ve reddedilişi, benim şimdiki krala mektubum, onun yanıtı, benim basına mektubum, ikinci yayıncıyla benim tartışmalarım, ikinci yayıncının kitabın ilk baskısını tamamıyla yakmasıyla sonuçlanan tartışmalar ve dahası şu gerçeğin ışığında ki, kitabın yılmadan uzlaşmadan ele aldığı Dublin, halen, genel ilginin merkezidir ve sanırım belki de bu kez, şanssız kitabın görünme zamanı gelmiştir.

Nesnel olarak öyküyü anlatan bir önsöz yazdım ve kentte 100 sipariş hazır, eğer gerektiriyorsa yayın giderlerine katılmaya hazırım. Sanırım giderler, kitap basılmış provalardan olacağı için, az olacak.

Acele cevap bekliyorum Sayın Richards, sevgilerle.

James Joyce

GARİP BİR TARİH [1]

30 Kasım 1913

Aşağıdaki mektup bir öykü kitabının tarihidir. İki yıl önce Birleşik Krallık basınına göndermiştim. Bildiğim kadarıyla şimdiye kadar iki gazetede yayınlan-

(1) Bu mektup ilkkez Egoist (Londra)da 15 Ocak 1914'de yayınlandı.

mıştır: Sinn Fein (Dublin) ve Northern Whig (Belfast).

(17 Ağustos 1911 tarihli mektup)

Bu mektubu yayınladıktan sonra 9 ay bekledim. Sonra İrlanda'ya gittim ve Messrs Maunsel ile görüşmelere giriştim. Benden, Bir Karşılaşma'yı, İki Çapkın, Pansiyon, Üzücü Bir Olay'dan kimi parçaları çıkarmamı ve kitabın her yerinde, restoran, pastane, istasyon, genelev, temizlikçi, bar ve öteki işyerlerinin adlarını değiştirmemi istediler. 6 hafta onların görüşlerini tartıştıktan sonra (bana yayıncının sözleşmeyi bozduğunu bildirdikten sonra davamı kazanmayı ve adlarının herhangi bir biçimde karışmasına izin vermeyi reddeden) iki aracıya sorunu sunduktan sonra, kitap gecikmeden çıksın, eğer olursa orjinal metin gelecek baskıya kalsın düşüncesiyle bütün değişikliklere uydum. Fakat Messrs Maunsel benden bankalarına 1000 £ yatırmamı veya her biri 500 £ iki teminat göstermemi istedi. Reddettim ve bana kitabı yayınlamayacaklarını yazdılar. Değişsin veya değişmesin eğer onlara yayındaki zararlarını karşılayacak bir öneride bulunmazsam bana aynını karşılayacak dava açacaklardı. Eğer baskısı benim istediğimin üzerinde olursa bin kopyalık maliyetin % 60'ını ödemeyi önerdim. Bu önerim kabul edildi ve kardeşimle kitabı Dublin'de yayınlayarak satmaya hazırlandım. Tasarının ve anlaşmanın imzalanacağı sabah yayıncılar işin bittiğini, çünkü matbaacının kopyaları vermeyi reddettiğini söylediler. Matbaacıya gittim. Ustabaşı bana matbaacının kendine düşen bütün parayı istemeye kararlı olduğunu söyledi. Matbaacının bütün yayımı bize verip vermeyeceğini, bir Londra veya kıta yayınevine, veya kardeşime, veya bana, eğer zararı tamamen ödenirse devredip devretmeyeceğini sordum. Kopyaların yayınevini terkedemeyeceğini, bu tipin kaldırılmış olduğunu ve bütün kopyaları ertesi gün yakacağını söyledi. Ertesi

gün, yanımda, sağladığım bir kopya ile İrlanda'yı terkettim.

James Joyce

A. LLEWELYN ROBERTS
SEKRETER, KRALİYET EDEBİYAT FONU

30 Haziran 1915
Reinhardstrasse 7, Zürih VIII İsviçre

Sayın Roberts, ayın 26'sında gönderdiğiniz formdan dolayı size minnettarım ve formu safça doldurup gönderiyorum.

Savaş çıktığında 11 yıldır yaşadığım Trieste'deydim. İki gelir kaynaım vardı: 1) Yüksek Ticaret Okulundaki görevim. 2) özel dersler. Savaş çıktıktan sonra Avusturya Eğitim Bakanlığı (Viyana)dan aldığım görevim teyit edildi, fakat baharda bütün profesörler yedek subay olarak askere alınınca okul kapatıldı. Normal zamanlardaki ikinci gelir kaynağım olan özel dersler, ilk aylarda pek fazla ve sonraki aylarda, kentin kritik koşulları nedeniyle hiç gelir sağlamadı. Bu koşullarda çok zorlukla yaşadım ve aşağıda değinildiği gibi, arkadaşların anımsayıp yaptıkları yardımlara bağlı kaldım.

İtalya'nın savaş ilanından bir kaç ay sonra, askeri yetkililer kentin kısmen boşaltılmasına karar verdiler, İsviçre sınırına geçiş için güvenlik belgesi istedim ve kendim, karım ve çocuklarım için bunu elde ettim. Şimdi bir aydır buradayım, karımın bir akrabasından, birazı kalan, az bir miktar, 15 £ para aldım. Trieste'yi terketmek için eşyamı ödünç vermiştim ve bu para tren ücreti (Trieste'den Güney Tirol'e demiryolları savaş bölgesi içindeydi ve dolaylı yoldan gelmek zorundaydık) ve

elbiseye gitti.

Telif ücreti olarak hiçbir şey kazanmadım. Dergilere katkım 12 yıl önceydi. Birinci ve ikinci yayıncıdan satış gerekli sayının altında olduğu için telif ücreti alamadım. İkinci yayın durumunda yayın koşulları gereği kitabımın 120 tanesini satın alıp ödedim. Geçen yılki dergilere katkım için, The Smart Set ve The Egoist, ödeme yapmadı.

Sağlık durumunu açıklayan bir tıbbi belge ekliyorum. İnceledikten sonra ayrı zarf ile geri gönderirseniz minnettar olurum. Şimdiki koşullarda bir zaman kalmak zorunda olduğum bu ülkede yapabileceğim bir iş bulmak zor görünüyor. Son 11 yılın edebi çalışmaları hiç birşey sağlamadı. Tersine, ikinci kitabım Dublinliler, yayınını izleyen 8 yıllık davasıyla bana önemli bir gidere neden oldu. Bir kaç okulla iş için ilişki kurdum, fakat başarılı olmadı.

Durumu size açıkça anlattığıma güveniyorum. Akraduşlarım Bay W.B. Yeats ve Bay Ezra Pound[1] eminim beni açıklamaları ile destekleyecekler, Sayın Roberts, saygılarımla.

James Joyce

Savaş nedeni ile borçlarım:

1) Baron Abrogio, Palazzo Ralli, Triesti-Avusturya
Avusturya kronu 300

2) Giacchino Veneziani esq, murano, Venedik, İtalya
Avusturya kronu 250
cr. A. 550

Ek: 1 tıbbi belge

(1) Ezra Loomis Pound (İdaho, 1885) yaşamının kırk yılını yurtdışında, Londra 1908-1920, Paris 1920-1924, Rapallo-İtalya 1924-1945, geçirmiş Amerikalı şair. Öncü akımlarda ve deneysel dergilerde önemli rol oynadı. Çince, Provenance'ça, Yunanca, Latince ve İtalyanca'dan çeviriler yaptı, eleştiriler yazdı. 1913'de Joyce'un yazılarının ve romanının tefrika edilmesini sağladı. (8 Kasım 1916 tarihli mektuba bakınız) Sonra Joyce ile arası açıldı (Mart 1922 tarihli mektup) Faşizme yakınlık duyarak Mussolini'nin propagandasını yaptı. (28 Temmuz 1934 tarihli mektuba bakınız) Müttefiklerce tutuklandı, fakat yargılanmadı, psikiyatratlar kurulunca sorumsuzluğu kabul edilerek uzun süre akıl hastanesinde kaldı. 1959'da tekrar İtalya'ya yerleşti.

İTALYANCA

EMMA CUZZI'e [1]

7 Aralık 1915
Kreuzstrasse 19, III, Zürih, VIII

Sayın Emma Cuzzi, uzun zamandır aradığımı bildiğiniz iki kabartma baskı için çok teşekkür ederim. Rötüşlenmemiş olanı gök mavisi ve gri oval bir çerçeveye koyarak (Silvestri) stili[2] sanatçı görünümünün çevresinde "göğün büyük köprüsü"[3] hayalini yaratacağım. Hem batıl inançlarım da var. Kim bilir bu adamın evime gelişi bana iyi haberler getirmeyecek? Eğer bu olabilirse sizin kibar düşünceniz iki kez övülmeli. Size ve ailenize en iyi dileklerimle.

James Joyce

W.B. YEATS'e

14 Eylül 1916
Seefeldstrasse 54, parterre rechts
Zürih VIII

Sevgili Yeats, Ezra Pound benim için bir tasviye mektubu yazma inceliği gösterdiğinizi ve sonuç olarak bana (100 £) kraliyet bağışı sağlandığını anlatan bir mektup yazdı. Böyle bir zamanda ve koşullarda bu paraya ne kadar gereksinmem olduğunu söylememe gerek yok; yararının yanında tanınmanın bir göstergesi olarak da çok cesaret verici. Size arkadaşça ve değerli des-

(1) Emma Cuzzi (1896-1958) Joyce'un Trieste'den öğrencisi.
(2) Tullio silvestri, Triesteli ressam ve Joyce'un arkadaşı. 7 Haziran 1921 tarihli mektuba bakınız.
(3) Göğün büyük köprüsü: Puccini'nin Madam Butterfly oyunundan bir deyiş.

teğiniz için minnettarım. Sonunda işlerin benim için biraz kolaylaştığını umuyorum çünkü, gerçeği söylemek gerekirse, yıllar boyunca ummak ve beklemek çok yorucu. Romanımın New York ve Londra'da bu sonbaharda çıkacağı anlaşılıyor. Oyunum Sürgünler'in daktilo bir kopyasını (şu ana kadar Zürih, Bern, Torino'da ve Londra Sahne Derneği tarafından reddedildi) Bay Knoblauch'un[1] okuyacağını söyleyen Pound'a gönderiyorum. Bunun yanında Ulysses adında bir roman yazıyorum fakat bitmesi daha bir kaç yıl alır. Herhalde bu romanım hazır olana kadar, roman ve oyun benim altı yedi okuyucumun ilgisini çekecektir (Dublinliler son altı ayda yedi adet sattı). Pound oyunun, eğer şu anda okunduğunu sandığım Drama (Şikago) tarafından kabul edilmezse, yeni Seven Arts dergisine önerilmesinden söz ediyor. Archer da okumak istediğini söyledi.

Sizin işleriniz yolunda ve sağlığınız yerindedir umarım. O kadar uzun süredir dışardayım ki İngiltere'deki yayınlar hakkında hemen hemen hiç bir şey bilmiyorum. Trieste'den ayrılmadan önce Kontes Cathleen'in İtalyancasını bir kitapçıda gördüm ve okuduğum bir kaç bölümü beğenmemiştim, Arkadaşım Vidacovich'in çevirisinin yayımlanmamış olması çok yazık. Çevrisinin bir çok bölümü (özellikle Tezcanlı Yürek Şarkısı) harikaydı. Şimdi nerede olduğunu (sanırım Roma'da) veya Synge'den birlikte yaptığımız Denize Sürenler çevirisinin ne olduğunu bilmiyorum. Bir gece çeviriyi Bayan Sainati'ye, çok orjinal bir aktris, okudum, kocası okumak için copione'u aldı. Vidacovich benim İdarehanede Ulusal Bayram Günü öykümü Nuova Antologia için çevirmeyi denedi ama girişimi üzücü bir başarısızlıktı.

Buraya geleli beri bana yardım eden bir çok arkadaşa teşekkür borçluyum ve size gerçekten harika bir işçi olan arkadaşınız Ezra Pound'la ilişki kurmamı sağla-

(1) Edward Knoblock (1874-1935), İngiltere'de yaşayan Amerikalı dramatist.

dığınız için ne kadar teşekkür etsem azdır.

Tekrar çok teşekkürler, en iyi dileklerimle. Sevgilerle.

James Joyce

BAYAN THOMAS KETTLE'a [1]

25 Eylül 1916
Seefeldbtrasse 54, rechts, Zürih

Sevgili Bayan Kettle, bu sabah Times'da eski okul ve öğrencilik arkadaşım Yüzbaşı Kettle'ın çatışmada öldüğünü derin üzüntüyle okudum. İçten taziyelerimi sunmamı, bir yabancının acınıza davetsizce ortak olması biçiminde değerlendirmeyeceğinizi umuyorum. Yedi yıl önce İrlanda'dayken bana gösterdiği iyiliksever ve ince arkadaşlığı şükranla anımsıyorum.

Adreslerini bilmediğim kızkardeşlerinize kayıplarından dolayı çektikleri acıyı paylaştığımı lütfen bildirebilir misiniz. Bu kötü günlerde ailenizin başına geldiğini duyduğum talihsizliklerden dolayı çok üzgünüm.

Sevgili Bayan Kettle içtenliğime inanın. Saygılarımla.

James Joyce

(1) Evlenince Kettle soyadını alan Mary Sheehy, Stanislaus Joyce'a göre Oda Müziği'ndeki iki şiirin esin kaynağı, Stephen Hero ve Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi'nde Emma Clery.

HARRIET SHAW WEAVER'a

8 Kasım 1916
Seefeldstrasse 54. parterre rechts,
Zürih VIII

Sayın Weaver, iki mektubunuz için teşekkürler. Eğer Huebsch'e Oda Müziği'nin bir kopyasını ve eklediğim basın ilanlarını verirseniz size minnettar olacağım. Ahşapbaskı ile makale teklifinizi kabul ediyorum fakat korkarım okurlarınız zaten yeteri kadar benden bıktılar. Her ne olursa olsun yarın fotoğrafları yollayacağım, biri Egoist için, biri Heubasch için. İstediği biyografik notlar için lütfen kendisine Kim Kimdir (1916) ve The Egoist (15 Ocak 1914)ü bildirir misiniz? Aynı zamanda koyduğum uzun kağıtla ona kitaplarım için bazı bilgiler yolluyorum, istediği budur sanırım. İyi dileklerimle, saygılarımla.

James Joyce

Oda Müziği: bu şiirlerden bazıları Saturday Review ve Speaker (Londra) ve Dane (Dana?) (Dublin) da basılmıştı. Bay Matthews'in yardımıyla Bay Symons baskıya hazırladı.

Dublinliler: Norman, Irish Homestead (Dublin) editörü, benden bazı öyküler almayı kabul etti, fakat ikinci öyküden sonra okurlarının şikayet ettiğini söyledi. Öteki öyküler Avusturya'da yazıldı.

Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi: Bu romana notlar halinde İrlanda'yı terketmeden önce başladım ve Trieste'de 1914'de bitirdim. Terketmeden önce Bay Magee (John Eglinton) ve Bay Ryan'a, Dananın editörleri, bir giriş bölümü önerdim. Reddedilmişti.

Sürgünler (Oyun): Bunu Trieste'de 1914-1915'de yaz-

dım. (Drama, Şikago-Şubat 1916).

Ulysses: Roma'da altı(veya yedi) yıl önce yazmaya başladım ve halen yazıyorum. 1918'de bitirmeyi umuyorum.

Adres: 1904'den beri Trieste'de yaşıyordum. Bir yıl Roma'da kalmanın dışında. Benim isteğimle Avusturya yetkilileri izin verince Temmuz 1915'de Avusturya-İsviçre sınırını terkettim. O zamandan beri Zürih'de yaşıyorum.

İrlanda Edebiyat Tiyatrosu: Daha öğrenimdeyken Kontes Cathleen'i protesto eden bir mektubu imzalamayı reddetmiştim. İmzayı reddeden tek öğrenci bendim. Bir kaç yıl sonra Bay Yeats'in tanışıklığını kazandım. Beni tiyatrosu için oynamaya davet etti ve on yıl içinde yapmaya söz verdim. Paris'de 1902'de Synge'e rastladım (tıp öğrenimi için gitmiştim). Bana okumam için Denize Sürenler'i verdi ve ölümünden sonra onu İtalyanca'ya çevirdim (Bay Sainati için?). Aynı zamanda Yeats'in Kontes Cathleen'ini çevirdim fakat proje biz ilk biçimini çevirdiğimiz ve Bay Yeats bu biçimin İtalyan yayıncıya verilmesini istemediği için başarısız oldu.

Ezra Pound: 1913'de Trieste'de Bay Pound bana yazarak yardımını önerdi. Romanın elyazısını sürekli yayınladığı The Egoist'e getirdi (Şubat 1914'den Eylül 1915'e kadar). Aynı zamanda Amerika ve İngiltere'de yayınını ayarladı. İngiliz ve Amerikan gazetelerinde (çok arkadaşça ve takdirle) makaleler yazdı. Fakat onun arkadaşça yardımları ve The Egoist'in yayıncısı Bayan Weaver'in girişimine karşı Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi bütün yayıncılarca reddedildi ve halen romanım basılamadı.

İlk Yayınlar: 1) Parnell, 1891'de 9 yaşındayken Parnell'in ölümüyle ilgili yazdığım broşür Dublin'de basıldı ve dağıtıldı. Bugün kopyası bulunabilir mi bilmiyorum. 2) Forthnightly Review'da Ibsen hakkında bir makale 17

yaşındayken yazılmıştı. Ibsen bana bir teşekkür mesajı yollayacak kadar kibarlık gösterdi. 3) Ayaktakımlığının Günü, İrlanda Edebiyat Tiyatrosu üstüne broşür. University Review için yazılmıştı, fakat sansür tarafından reddedildi ve aynı zamanda bir öğrencinin (Skeffington) işbirliğiyle broşür biçiminde yayınladık.

HARRIET SHAW WEAVER'a [1]

6 Mart 1917
Seefeldstrasse 73, Zürih VIII

Sayın Bay (veya Bayan), Messrs Black, Monro, Saw ve Co bana 22 şubatta, 1 Mayıs, Ağustos, Eylül ve Şubatta 50'şer £'lik toplam 200 £, çekler vermek için talimat aldıklarını yazdı. Sizin benim yazılarımın hayranı olduğunuzu ve adınızın bilinmesini arzu etmediğinizi de eklediler. Öncelikle sizden yanıt vermekteki gecikmemi bağışlamanızı rica edeceğim. 4 Şubat'tan beri acılı ve tehlikeli bir göz hastalığından (rheumatic iritis) yatıyordum, bu beşinci kriz olduğu ve synechia ile sonuçlandığı için bugüne kadar yazmak benim için olanaksızdı.

Alicenaplığınızdan çok duygulandım. Ne diyeceğimi bilemiyorum, bana büyük cesaret verdi ve böyle bir zamanda yardım gelmekle zihnimi bir çok üzüntülerden kurtardı. Hem armağanınızın cömertliği, hem de verilişindeki incelik için içten şükranlarımı anlatmama izin verin. Geleceğin, böyle soylu ve düşünceli bir davranışı haklı çıkaracağını umarım.

Yoksulca bir karşılık vermek isterdim, onun için kitaplarımın yayıncılarına yazdım, kitaplarımdan istiyorum, adayacağım kitaplarımı kabul etmenizi rica ederim.

(1) Weaver kimliğini Temmuz 1919'a kadar gizledi.

İyileşir iyileşmez üzerinde çalıştığım bir romana, Ulysses, devam edeceğim. Bir oyun da yazdım, Sürgünler, eğer bu yıl basılırsa size göndereceğim.

Bir kez daha en derin teşekkürlerimi kabul etmenizi ve şükranlarıma inanmanızı rica ederim. Saygılarımla.

James Joyce

FRANSIZCA
MARTHA FLEISCHMANN'a [1]

(Aralık 1918 başları)

Demek ki kızmadın.

Dün akşam senden bir işaret bekleyerek hummaya tutuldum.

Niçin bana tek bir sözcük bile –adını– yazmak istemiyorsun? Neden kepenklerini hep kapalı tutuyorsun? Seni görmek istiyorum.

Benim hakkımda ne düşündüğünü bilmiyorum.

Sana söylemiş olduğum gibi, biz karşılaştık, konuştuk, ama sen beni unuttun.

Sana bir şeyler söylememi istemez miydin?

Sana ait ilk izlenimim.

Şöyle.

Siyahlar giyinmiştin, sallanan tüyleriyle büyük bir şapkan vardı. Renk sana çok uymuştu. Ve düşündüm: güzel bir hayvan.

Çünkü çekiciliğinde içten ve utanmazca bir şey vardı. Sonra, seni seyrederken, yüz hatlarının yumuşaklığını ve düzgünlüğünü, gözlerinin tatlılığını farkettim.

(1) Joyce'un Zürih'de kendisine yakın yaşayan Martha Fleischmann'a romantik bir tutku beslediği mektuplarından anlaşılmaktadır. Mektubundan anlaşılacağı gibi henüz adını bilmediği bir kadına yazdığı ikinci mektupdur. Mektubunda söylediği gibi bu sırada otuz beşinde değil otuz yedisindedir.

Ve düşündüm: dişi Yahudi. Eğer yanılıyorsam kırılma. İsa, insani varlığına bir Yahudi kadının rahminde kavuştu.

Seni sık sık düşündüm, ve sonra, pencerede seni tanıyınca, kendimi alıkoyamadığım bir tür büyülenmeyle seni seyrettim.

Bütün bunlara kayıtsız kalabilirsin belki de.

Belki de sana aptalca görünebilirim. Senin yargını kabul ediyorum.

Ama dün akşam bana bir işaret verdin ve kalbimi sevinç kapladı.

Kaç yaşındasın bilmiyorum.

Bana gelince, ben yaşlıyım –ve kendimi olduğumdan da yaşlı hissediyorum.

Belki çok uzun yaşadım.

Otuz beşindeyim. Shakespeare'in esmer kadına elemli bağlılığının uyandığı yaşta. Dante'nin, varlığının karanlığına girdiği yaşta.

Bana neler oluyor bilmiyorum.

Bir insanın benim gibi duyguları varken ötekinde bunların bulunmaması olası mı?

Ne istediğimi bilmiyorum.

Seninle konuşmak isterdim.

Kendime puslu bir akşam hayal ediyorum. Bekliyorum ve senin bana doğru geldiğini görüyorum, siyahlar içinde, genç, esrarlı ve kibar. Gözlerinin içine bakıyorum ve gözlerim sana diyor ki ben bu dünyada bir garip araştırıcıyım, kaderimden bir şey anladığım yok, ne de başkalarının kaderinden, yaşadım, günah işledim ve yarattım ve o gün gelince bırakıp gideceğim, ikimizi de doğuran karanlıktan hiç bir şey anlamadan. Belki, aynada kendine baktığında gövdenin gizini anlıyorsundur, gözlerindeki vahşi ışığın nerden geldiğini, saçının rengini?

Dün akşam nasıl da inceydin, masada otururken, bir rüyada, sonra birden mektubu ışığa tuttun.

Adın ne?
Beni zaman zaman düşünüyor musun?
Sana verdiğim adrese yaz.
Bana Almanca da yazabilirsin. Çok iyi anlarım.
Kendin hakkında bir şeyler söyle.
Evet, yarın bana yaz.
İyi olduğunu...[1]

HARRIET SHAW WEAVER'a

20 Temmuz 1919
Universitetsstrasse 29, Zürih

Sayın Weaver, mektubunuza yanıtımı geciktirdim, çünkü danışmanlarınızdan telgraf veya mektup bekliyordum, fakat hiçbiri gelmedi, şaşkın bir durumdayım, şimdi size yazıyorum. Şimdiye kadar bir aptal olduğumu keşfetmiş olmalısınız, saklamayı tercih etmem gereken bir gerçek. Danışmanlarınızın yolladığı mektuptaki belirli anlatım ve imalarla yanıldığım gibi, kendim de velinimetimin adı hakkındaki imayı yanlış yorumladım.[2] Eğer nasıl tam bir safiyetle Londra'daki olay ve kişileri yaşadığımı bilseniz, belki benim aptallığımı bağışlamaya eğilim duyardınız. Çok az gazete ve kitap görüyorum ve resmi yazışmalar ile (şimdi daha da az) Bay Pound'la yazışma dışında kimseyle yazışmıyorum. Kinayeli karşılıklar verdiğim deyişlerimi geri almam için bir neden yok, fakat tersi lakapları benim kendime uygulamam ve bunun için bir çok neden var.

Bu son bekleme günlerinde, bana yardım edenin ve böyle cömertce yardım edenin siz olduğunu öğrenmenin büyük zevki ile, artan bir şaşkınlık duyumsadım. Bana,

(1) Mektubun bundan sonrası yırtılmıştır.
(2) Joyce, kendisine yardım edenin Bayan Cunard olduğunu sanmıştı.

gönderilen son bölümün size biraz zayıflık veya bir cins dağınıklık gösterdiğini yazıyorsunuz. Mektubunuzu aldığımdan beri bu bölümü bir kaç kez okudum. Onu yazmak beş ayımı aldı ve her zaman bir bölümü bitirdiğimde zihnim bir boş duyusuzluk durumuna geçiyor, öyle oluyor ki, ne ben, ne de sefil kitap daha fazla çıkınayacak. Bay Pound bana oldukça telaşla hoşnutsuzluğunu yazdı, fakat ben onun hoşnutuzluğunun meşru olmayan bir temele dayandığını düşünüyorum, daha fazla, onun hayran olunacak ve enerjik sanat yaşamının geniş ilgililerine bağlı. Bay Brock[1] da bana yazdı, benden çılgınlık metodunu (veya metodlarını) açıklamamı diliyor, fakat bu metodlar türlü türlüdür, günün bir saatinin öbüründen farklı oluşu, gövdenin bir organdan öbürüne değişmesi gibi, bölümden bölüme ki, onun eleştiri sabrını takdir ettiğim için cevap vermeye girişemem. Sizden bana yaptığınız büyük iyiliklere aynı zamanda büyük cefalar eklemenizi istemeliyim. Eğer Sirenler böyle yetersiz bulundu ise Cyclops veya daha sonra Circe bölümünün beğenileceğine dair ümidim kalmaz ve dahası bu bölümleri çabuk yazmam olanaksız. Gerekli unsurlar ancak uzun zaman bir arada bulunarak kaynaşır. Son derece yoran bir kitap olduğunu itiraf etmeliyim, fakat halen yazabildiğim tek kitap.

Son iki yıl süresince, sizden armağan aldıkça, hep uğursuzluk seziyordum, (Şimdi yanlış olduğu ortaya çıktı) ki, kitabın her bölümü yazıldıkça bana yardım eden kişi yavaş yavaş yakınlığını yitirecektir. Danışmanlarınızla bana ulaştırılan kavurmak sözcüğü, benim deneme türünden araştırmalarıma yanıt olarak batıl inançlı zihnim için özel bir anlam kazandı, çünkü yazmakta herhangi bir nitelik veya hüner kitabı geliştiren bir gerçek değil, fakat gerçekten kum püskürterek temizlemek gibi. Bir kişiden sözettiğimde veya dahil ettiğimde,

(1) A. Clutton Brock (1868-1924) İngiliz eleştirmen.

onun ölüm veya ayrılık veya talihsizlik haberini duyuyorum: ve her izleyen bölüm, sanatçı kültür alanında uğraşırken (retorik veya müzik veya diyalektik) arkamda yanmış bir arazi bırakıyor. Sirenleri yazalı beri her tür müziği dinlemem olanaksız oldu.

Minnettarlığımı anlatmaya çalıştım, fakat yapamadım. Kitabım Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi'ne kamu dikkatini çekmiş biri olarak, siz, bu kitabın elyazmalarını kabul ederseniz, hep şükran duyacağım. Şimdi Trieste'de, koşullar daha elverişli olur olmaz alıp size sunacağım.

Bana en büyük alicenaplıkla tam zamanında yardım ettiniz. Bir şair ya da insan olarak kendimi ona değer görmek isterdim. Bütün yapabildiğim teşekkür etmek. Saygılarımla.

James Joyce

İTALYANCA
CARLO LINATI'ye [1]

21 Eylül 1920
Rue de l'Assomption 5,
Paris XVI

Sayın Linati, Bay Dessy'in önerisiyle, kocaman boyutu ve daha kocaman karmaşasıyla benim canavar romanımın bir çeşit anahtar-iskelet şemasını (yalnız ev kullanımı için) göndermenin daha iyi olacağını düşünüyorum. Belki metni alınca düşüncem size daha açık görünür. Yoksa Rodker'e[2] yaz ve öteki kopyaları da sağ-

(1) Carlo Linati, Joyce'un İtalyancaya çevirmeni.
(2) John Rodker (1894-1955) İngiliz şair, romancı, yayıncı.

lamasını iste. Şemada sadece schlagwerte'i[1] verdim ama aynen anlayacağını düşünüyorum. İki ırkın (İsrail, İrlanda) epiği, aynı zamanda insan gövdesinin devinimi, aynı zamanda bir gün(lük yaşam)ün küçük öyküsü. Ulysses'in karakteri beni çocukluktan beri etkilemiştir. 15 yıl önce Dublinliler için bir kısa öykü yazmaya başladım, fakat vazgeçtim. 7 yıl bu kitaba çalıştım-patlat! Aynı zamanda bir tür ansiklopedi. Amacım yalnızca bir miti sub specie temporis nostri göstermek değil, fakat bütün maceraları bütünün sematik şeması anlamında (her saat, organ, sanat içiçe geçirilmiş ve bağlanmış) kendi koşulu hatta kendi tekniğini yaratmasını sağlamak. Her macera bir kişiyi söylemekte, kişilerden oluşmasını rağmen, Aquinas'ın[2] cennetin sahiplerinden bahsetmesi gibi, hiç bir İngiliz yayıncı bir sözcüğünü basmak istemedi. Amerika'da dört kez önlendi. Şimdi duyduğuma göre Puritenlerle emperyalist İngilizler, İrlanda cumhuriyetçileri ile katolikleri ona karşı büyük bir hareket hazırlıyorlarmış, ne bağlaşma! Allah allah, Nobel Barış Ödülünü hakediyorum.

Evet, istersen önce tasarladığın makaleyi yaz, sonra zorlukları çok öfkeli olmayan bir bölümü seçersin ve bir parçası gelecek sayıda çıkar.

Madam Circe'yi ciddi bir şanssızlık geciktirdi. 29 Haziranda Trieste'den kitap vb. kutusunu, işlerim için buraya, Paris'e gönderdim, gelmedi. Tel çektim, yazdım, tekrar yazdım, hiç. Hep olanaksızlıkları yapıyorum. İçten selamlar.

James Joyce

---

(1) Schlagworte: Almanca, sözlük veya ansiklopedilerde sayfanın tepesine yazılarak o sayfadaki ilk ve son sözcüğü gösteren sözcük, slogan.

(2) Aquinolu St. Thomas (1224-1274) "Tanrısal iktidar'ın kullanılmasında Aristo düşüncesinin sentezini yapmaya çalışan Kilisenin en etkili üç papazından biri.

Not– Yarabbim! Şema için ne iğrenç kağıtlar seçmişim. Gerçekten berbat, berbat kitap için uygun! Lütfen onları, ailenin şerefi için –geri gönder.

J.A.J.

İTALYANCA
ALESSANDRO FRANCINI BRUNI'e [1]

7 Haziran 1921
71 rue de Cardinal Lemoine, V Paris

Sayın Francini, Era Nouva'daki makalenin sizin olduğunu kestiriyorum. Teşekkür ederim. Sonuç iyi. İşte, gene taşınmak zorundayım. (ve bana resimlerinden birini yollamak isteyen Silvestri[2] nerede kaldı? Eğer kendi evim olsaydı, geride kalan biblolardan olduğum gibi, onun resimlerinden birini koymaktan çok memnun olurdum) Onbir ayda beşinci taşınmam. Raspail Bulvarındaki daire bana ayda 2000 lireye mal oldu. Fakat bu kez birşey ödemiyorum. Fransız romancısı Valery Larbaud, kendi yazısı da içinde, Ulysses'in Rabelais'den[3] beri Avrupa'da yazılmış en engin ve insani yazı olduğunu ilan ediyor. Bundan öte (zaman gösterecektir) fikirlerini kanıtlarla nasıl destekleyeceğini bilmiş. Benim karışıklığımdan haberli olarak, dairesini dekore ettirmiş ve yaz aylarında kullanmam için verdi. İnanılmaz birşey. Pantheon'un arkasında, Luxembourg'a on dakika, küçük bir park, iki demirli kapıyla girilen, kesin sessizlik, büyük ağaçlar, kuşlar (hayır, sandığın gibi tedirgin edecek cinsten değil) Paris'ten yüzlerce kilometre uzakta

(1) Francini Bruni, Trieste'de Şubat-Temmuz 1906'da Joyce'larla aynı daireyi paylaştı.
(2) Tullio Silvestri, Triesteli ressam.
(3) François Rabelais (1494?-1553) Gargantua ile Pantagruel yazarı, Fransız Rönesansının öykücü, eğitimci ve filozofu.

gibi. Eşya zevkli. Vieuw Colombier Tiyatrosunun başoyuncusu ile fantastik fakat çok rahat bir eşya tasarlamışlar. Benim birşeye değmem mümkün mü? Trieste' deki son deneyimden sonra kim diyebilir ki? Larbaud bir tek bölümün, Cire'nin, bir Fransız yazarına yaşam boyu ün sağlamaya yeteceğini söylüyor. Fakat oh ve ah ve heyhat ve ugh ne kitap. İtalyanca bölümü hepten geometri, cebir ve matematik ve nihayet Penelope! Kafamı buz denizine sokmak isterdim. Kitap çoktan basımda ve ilk provalarını yarından sonra bekliyorum. Belki Ekim veya Kasımda basılabilir. Üç pahalı basım dahil yanlıştan kaçınmalı. Cilt renkleri (ben seçtim) mavi üstüne beyaz harfler olacak. Gerçekte, hanedan tarafından ithal edilen, Bavyera kaynaklı, Yunan bayrağı, fakat özel bir biçimde miti iyi sembolize ediyor, denize saçılmış beyaz adalar.

Maddi yönden, basım iyi giderse (hergün siparişler geliyor, bugün Avusturalya'dan 3 tane) 100.000 ile 150.000 (lire) arasında alacağım. Fakat beni ilgilendiren bu değil. Yorgunluğumu ve rahatsızlığımı hiç bir para ödeyemez. Aboneler hakkında gerçekten gülünç birşey yazılabilir. Bela Kun'un oğlu ve yeğeni, Britanya Savaş Bakanı Winston Churchill, bir Anglikan piskopos ve İrlanda devrimci hareketinin bir önderi. Bir anıt oldum, hayır bir vespasian[1].

Giorgio tatil için Zürih'de. Papini'nin[2] kitabını isteyeceğim fakat şu anda okumaya söz vermiyorum. Benco'ya ve ressam nakliyecisi Silvestri'ye selamlar.

Karına ve Daniel'e[3] iyi dileklerimle... Toka.

James Joyce

(1) vespasian: kullanandan vergi alan Romalı İmparatorun adı ile anılan ördek.
(2) Giovanni Papini (1881-1956) İtalyan yazar.
(3) Daniel, Francini'nin oğlu.

FRANK BUGDEN'e [1]

16 Ağustos 1921
71, Rue du Cardinal Lemoine, V Paris

Sevgili Bugden; mektup için teşekkürler. Öncelikle Cebelitarık'ın Muhasarası'nı ve Conan Deylo'un[2] Güney Afrika Savaşı Tarihi'ni Nelson'un ucuz baskı serisinden gönder. Bu arada basım diye yazılmasından emin ol. Paket olarak gönderilen kitap kutularının gelmesi 6 hafta alıyor! İnanmazsın ama gerçek. 60 pp'lik kitap için aşağıdakileri önermek çok mu fazla oluyor: bir araştırma kitabı al, sayfalarını sök. Tekrar kitabı hızla okuduğunda kitapta ilginç gelen sözcükleri not et ve (sanatçı olarak değil, ben sanatçı değilim) görüşleri hızla karala, öyle ki kitabın planını göstersin ve onları bana yolla.

Penelope kitabın clou'sudur[3]. İlk tümce 2500 sözcüktür. Bu bölümde 8 tümce var. Dişi sözcük evetle başlar ve biter. Koca dünya top gibi yavaşça, emniyetle döner ve yansızca dönerken, göğüsler, popo, rahim ve dişilik organı, dört ana dişi konusu vardır, çünkü dip (her anlamda dip, düğme, aşağı sınıf, denizin dibi, yüreğin derinliği) kadın, evet sözcükleriyle anlatılmış, muhtemelen herhangi izleyen bölümden daha açık saçık olmakla birlikte, bana mükemmel, makul, tam ahlaksız, tohumlanabilir, güvenilmez, birleşme, akıllı, sınırlı, basiretli, farksız Weib gibi görünüyor. Ich bin der fleisch der stets bejaht[4].

8/6 için 20 frank ödedim. Dahası olacak, bu, mektupla gönderilen.

Molly Bloom 1871'de doğmuştu. *J.J.*

---

(1) Frank Bugden (1882-1971) İngiliz yazar ve ressam.
(2) Sir Arthur Conan Doyle (1859-1930) polis romanları, Sherlock Holmes tipiyle tanına yazar.
(3) Clou: Fransızca, çivi, mıh, çıban.
(4) Weib. Ich bin der fleisch der stats bejaht: Kadın. Ben her zaman onaylayan idim. Almanca. Goethe'nin Faust'undan: 'ben her zaman inkâr eden ruhum'.

BAYAN WILLIAM MURRAY'a

14 Ekim 1921
9, rue del' Université, Paris VII

Sevgili Josephine Teyze, mektubuma acele yanıtın için teşekkürler. Ulysses 800 sayfa, 11-7 inç dolayında bir koca kitap. 3 hafta içinde çıkacak. En ucuzu 3 £, en pahalısı 7 £. Bir tane yollayacağım. Çok pahalı olduğu için çok az bedava kitabım var.

Powell'ler hakkındaki bütün bilgi, dedikodu veya anımsadığın herşeyi istiyorum. Özellikle anne ve kızlar. Dışarıda doğmuş olanları var mıydı? Bayan Powell ne zaman öldü. 3. kardeşi hiç duymadım, sadece Gus ve Charley. Kadınlar, Bayan Gallaher, Bayan Chirch, Bayan Russell'di. Evlenmeden önce nerede yaşıyorlardı? Binbaşı, eğer rütbesi buysa, ne zaman öldü? Dillon'lar hakkındaki bilgileri de, (Mat Dillon ve kız sürüsü) Tiny, Floey, Atty, Sara, Nannie ve Mammie, özellikle sonuncusu, sigara içen ve İspanyol tipli olanı. Bir dosya kağıdı ve kalem al ve bunlar hakkında anımsadığın ne kadar saçmalık varsa karala.

Birisinden 81 Summerhill'e gidip babamın adresini öğrenmelerini isteyebilir misin? Bir ay önce Lucia'ya ince elyazısı ile oldukça eğlenceli bir mektup yazdı. Kendini koruması için bir adamla dışarıya çıkıyorsa ona hak veririm. Gazeteleri inceleyince anlıyorum, herkes yaşamını ellerinde taşıyor, yaşlı, sevgili, taklit kayası vatanımda. Sizin ailenizin de bu trajediyi yaşadığını duymaktan üzüldüm. Bu koşullarda size dert olmak herhalde mantıksız olacak fakat bütün gereksinmem bilgi ve acele. Eğer ülke mezbahaya dönmediyse elbette giderdim ve istediğimi alırdım. Aceleyle ve saygılarımla.

Jim

Not: Ulysses'i okumak istersen, önce, Homer'in nesir olarak çevrilmiş Odyssey'ini satın al veya bir kütüphaneden ödünç alsan iyi olur. Clonliffe yolunda yaşayan Hunter hakkında bildiklerini sormayı unuttum ve Alf Bergan vb. Ne oldular demek istiyorum. Orada ilişkilerini biliyorum. Başkalarına sormaya gereksinmen yok. Sana yazıyorum. Bildiklerini ve anımsadıklarını yaz. Yurttaşlarımın yardımını istemiyorum, maddi, manevi. Bana tam adresini yolla. Ballybough?

ROBERT McALMON'a [1]

(Mart 1922)
rue de l'Université, Paris VII

Sevgili McAlmon, yüzük ve kravatlar için teşekkürler. Cannes'e gidip bana kravat almanı demek istemedim. Allah saklasın. Senin her zaman bir fıçı dolusuyla dolaşıp, haftada bir düzine savurduğunu düşünüyordum. Fakat sonuç olarak, dedikodu beni yanılttı.

beni basın ve halk yanılttı
iftiranın işareti say ve yalanın
ben bölümlü bir keresteyim
sen de kravatlarla bir adam

Yüzük çok hoş ve piskoposlara göre. Kanayan memurlarla birlikte Ulysses'e devam etmenden memnunum. Observer'den (ilk kez çıkan) bir ilan sana Bayan Beach[2] tarafından yollanacak. Sonuçta bir günde 136 sipariş geldi! Basım yakında biter ve dinlenebilirim diye umuyordum. Ailem 1 Nisanda bir kaç ay için İrlanda'ya gidecek, ben hâlâ, bu umutlarla düzlenmiş yoldayım.

(1) Robert McAlmon (1896-1956) 1940'a kadar Paris'de yaşayan, Contact Yayınevi sahibi Amerikalı kısa öykü yazarı.
(2) Sylvia Beach, Ulysses'in Amerikalı yayıncısı.

Pound ve Shaw[1] benimle mektup savaşındalar. Wandham Lewis bu gece gelecek Laurence Veil beni ve ailemi düğün kahvaltısına davet etti. Onu güçlükle anımsıyorum, ona veya öbürüne bir yerde rastladılar sanırım.

Tehdit ettiğin gibi Ulysses'i pencereden aşağı atma. Pyrrhus Argos'da böyle öldürüldü. Hem Sokrat geçiyor olabilir. Senin güneş, hava ve denizini kıskanıyorum. Burası sıkıcı ve filozofca değil. Bloomitisden kurtulunca gene yaz. Sevgilerle.

James Joyce

BAYAN WILLIAM MURRAY'a

Hotel Suisse, Quai des Etats-unis, Nis
23 Ekim 1922

Sevgili Josephine Teyze, bir kaç gün önce Paris'ten geldim. Sizden çok gazaplı bir mektup aldım. Gerçek şudur: Ulysses 2 Şubatta basıldı. Kitap satılıp bittikten sonra Nora İrlanda'ya, annesini görmeye gitmek istediğini söyledi. Onu vazgeçirmek için herşeyi söyledim, fakat buradaki ve İrlanda'daki arkadaşları bunun herhangi bir iş kadar basit olduğunu söylediler.[1] Sonuçta, babam da çocukları görmek istediği için bıraktım gitsinler, fakat bir hafta filan Londra'da kalıp durumu gözlemeleri için söz aldım. On gün onları mektuplarla, telgraflarla Londra'da tutmayı becerdim. Sonra birden İrlanda'ya gittiler. Bir gece Dublin'de kaldılar ve Lucia, kibarca, onlara, adresini anımsadığı babamı ziyaret etmelerini önerdi. Bunu yaptılar ve Galway'e gittiler. Galway'de oğlum sokaklarda izlendi ve bana söylediğine gö-

(1) Shaw ve W. Lewis için 5 Ekim 1932 ve 23 Temmuz 1934 tarihli mektuplara bakınız.

re, geceleri kendisinin Zulular dediği kimselerin onu yatağından kaldırıp öldüreceklerinden korktuğu için uyuyamadı. Sarhoş bir subay kabadayılık edip önünü keserek bir centilmenin oğlu olduğu için neler duyumsadığını sordu. Bu sırada, 8 yıl sürekli çalışma ve manyaklığın sınırında olan ben, sonunda bitmiştim. Korktuklarımın olduğunu söylemeye gerek yok. Londra'dan Paris'e gelmek istediklerini bildiren bir telgraf aldım. Galway'de kaldıkları yerin karşısını isyancılar ele geçirmiş, yatakodaları hür devlet birliklerince işgal edilmiş, pencereye makinalı tüfek yerleştirilmiş. Kentten istasyona koşmuşlar ve karınlarının üstüne yatarak (onlar, iki kadın) bir trene kaçmışlar, yol boyunca sağdan soldan bir saat süren iki ateş ortasında. Karanlıkta Dublin'e ve böylece Paris'e geldiler. Lucia'yı 4 ay için Normandiya kıyısında bir kampa, Giorgio'yu Avusturya Tirollerine gönderdim. Bir kaç hafta önce biten şiddetli göz ağrısından sonra –fakat, açıkça bu ilgilendirmiyor– şimdi görüşümü ve sağlığımı tekrar kazanma umuduyla buradayım.

Gazabının ikinci nedeni benim kitabımmış gibi görünüyor. Ben bunda da birincisi kadar masumum. 7 ay önce size onu gönderdim, fakat alındığına değgin bilgiden ve son mektubunuzdaki imadan başka tek sözcük duymadım. Kitabın Londra'da piyasa fiyatı 40 £ ve imzalılar daha çok ediyor. Bunu söylüyorum, çünkü Alice dedi ki onu ödünç (veya hepten) vermişsiniz ve Dublin'de halk kitapları geri vermemenin yolunu bulur. Bir kaç yıl içinde ilk basımının kopyaları muhtemelen 100 £ edecek, kitap uzmanları diyor, tabii, bunların okunmamış olduğu anlaşılan içeriğiyle ilgisi yok. Bütün öteki kitaplarım gibi ve bir veya daha önceki mektubunuzdaki isteğiniz üzerine size gönderdim, bir kaç pounduluk bir pirzola armağanı ile Ulysses gibi bir kitabın armağan edilmesi arasında bir fark vardır. Başınızı hafifçe te-

şekkürle sallayarak pirzolayı aldığınızı bildirirsiniz bu da ağzınızın alabildiğine kadar dolu olması demektir, fakat büyük bir kitabın ağza sığmakta zorluğu karşısında aynısını yapamazsınız.

Üçüncü gazap nedeni Mabel'in evlilik pastası göndererek evlendiğini ilan etmesine karşın yanıt verilmemesi; Londra'dan bir mektup yazdırılana kadar. Bu dolgun parça ben karartılmış bir odada sürekli acı ve görmeyi yitirme tehlikesi içinde, sürekli ameliyat olasılığıyla yatarken geldi. Mektubun yanıtlandırılması ve tebriklerin gönderilmesi için talimat verdim. Bu yapılmadı. Aylarca süren şiddetli, tehlikeli hastalıkla, Paris'in merkezinde bir otelde Ulysses'in yayınından doğan coşku arasında (mektuplar, telgraflar, makaleler) bu küçük karışıklık nasıl oldu, kestiremiyorum.

Bu uzun mektubu yazmamalıydım, fakat Nora'nın yazacağı mektup size İ.S. 1931 bahar başından önce ulaşamayacağından yazmak daha iyi. Bu arada bana ulaştırmak istediğiniz her hangi bir konuda bir görüş veya bilginiz varsa, dikkatle ilgileneceğim, fakat gazaplı risaleler Nora'ya yazılmalı, veya buradaki ve oradaki öğütcülerine veya hürriyet savaşının başkanına veya isyancıların liderine veya Fairview mahalle papazına veya İrlanda'nın adandığı kutsal yüreğe, fakat bana değil[1]. Kuşkusuz, bir zaman, Lucia ve Giorgio için kuşkulu da olsa, memleketi Gübretepesini tekrar ziyarete gittiğinde Nora'yı göreceksiniz. Galway'de hava halen çok güzel fakat biraz pahalı. Gezilerinin tek canlı anısı, ken-

(1) 1916 Paskalya ayaklanmasının bastırılış biçimi İrlanda halkı 'suçu yalnız ağabeyini izlemek' olan William Pearce'i ve ayakta duramadığı için iskemlede kurşuna dizilen James O'Connolly'i unutmadı. İngiltere yumuşama siyasetine yönelerek 2000 tutukluyu bıraktı. Bunlar İRA'yı kurdular. İngiltere'nin 'İrlanda Meclisi' kurma siyaseti Sinn Fein'in meclisi tanımayarak boykot etmesi ile başarısızlıkla sonuçlandı. 1918'de tutuklamalar başladı. Paskalya Ayaklanmasına katılan Michail Collins büyük ödüle rağmen yakalanamıyordu. 1918'de Sinn Fein seçimlerden çoğunlukla çıktı ve İngiliz Parlamentosuna katılmayarak İrlanda Meclisini kurdu. 1919'da ayaklanma başladı. İrlanda Cumhuriyeti resmen 1921'de kuruldu ise de, iç savaşla birlikte çarpışmalar 1922'ye kadar sürdü.

dilerini, ülkesi ve içindekileri için zehirli, çeşitli, akkorlu sövgüleriyle çokca eğlendiren babamla görüşmeleri, ki müraaatı, en büyük oğlu yüreğinin en derindeki, en düşük yerinden aminle karşılıyor.

Nora ve Lucia burada, benimleler. Giorgio Paris'de. Muhtemelen o da gelecek, burada bu kış bir yer tutmayı düşünüyorum. Herkes iyi, umarım siz de iyisinizdir.

12 Ekimde Ulysses'in ikinci basımı yapıldı. Bütün baskı 2000 nüsha ve 4. günde her biri 2.2.0 £'ye satıldı.

Hepimizden iyi dilekler ve selamlar.

Jim

Not: Bu bana, mektubunuzdaki Nora ve Çocuklar ('çocuk', Giorgio babasından uzun ve Lucia kamptan sonra sirk trapezinde çalışabilir) İrlanda'ya Bay Devan ve Bayan Devan'ı ziyaret amacıyla gitmişlerdir diye kabul ettiğinizi anımsattı. Beni, siz sözünü edene kadar uyandırmadı, fakat siz haklı olabilirsiniz, çay içmeye, meydan kahvesinde hanımların müziğini dinlemeye gittiler. Fakat dönünce onlara soracağım. İnkar etmelerini bekliyorum ama gerçeği söylemeyeceklerini kim bilebilir. Sorun burada.

J.

HARRIET SHAW WEAVER'a

12 Ekim 1923
Victoria Palace Hotel
6, rue Blaise Desoffe, Paris

Sevgili Weaver: bölümü, hafta sonuna kadar elinize geçmesi için ekspres yolluyorum. Uzun süredir şu yaşlı kibar tarihçilerle bir aradayım ve artık yoruldum. Arka-

da nesri hemen izleyen şiirlerin bir tür planını karalıyorum. Sevgi ve iyi dileklerimle...

James Joyce

	Adıl	Evangelist		Dört dini önder	cevher
A	Sen[1]	Matta	Matt Gregory	Yabancı O'Clery	altın
B	o	Markos	Marcus Lyons	Michael O'Clery	gümüş
C	sen	Luka	Luke Torpey	Farfassa O'Molconry	çelik
D	ben	Yuhanna	Johnny Mac Dougal	Yabancı O'Duignan	demir

Evangelist simgeleri	Gün	Eyalet	Akşam
aslan	avuç içi pazarı	Ulster	Belfast
dana/hbiAru	kutsal salı	Munster	Cork-Kerry
kartal	casus çarş.	Leinster	Dublin
	hayırlı cuma	Connacht	Galway-Mayo

Ayin renkleri üç İncil için menekşe, Yuhanna için siyah. Marcus Lyons'un günü dolaylı olarak belirtilmiştir. Dougal (ɔub ʒAll) koyu yabancı (yani Dan) anlamına gelir. Apokrifa[2] olarak Lally, Roe, Buffler, vb, vb. kabul edilmiştir.

JJ.

(1) Eski İngilizcesiyle. Finnegans Wake'in 398-9. sayfasındaki şiirle ilgili notlar. 1632-36'da Donagal manastırındaki dört Fransisken rahibin İrlanda vakayinamesinden esinlenen Joyce'un hataları vardır.

(2) apokrifa: Eski Ahit'e bağlı olup İbranice metinleri bulunmadığı için herkesce Kitabı Mukaddes'in metnine dahil edilmeyen, bazı kiliselerce kutsal kabul edilen bir takım kitaplar.

NORA BARNACLE JOYCE'a [1]

(5 Ocak 1924)
(Paris)

Sevgili Nora, sendeki nüsha yayıncı hatalarıyla dolu. Lütfen burdan oku. Ben sayfaları kestim. Sonda yanlış listesi var.

Jim

HARRIET SHAW WEAVER'a

(Paris)
7 Mart 1924

Sevgili Weaver, Anna Livia bölümünü bitirdim. İşte. Ondan sonra, çalışma, üzüntü, kötü ışık, genel koşullar ve öteki nedenler sonucu kalem tutacak gücüm kalmadı. Açıklama diye bir kaç söz: geçe olunca ağaç ve taş olan iki çamaşırcı kadının nehir kıyısında gevezeliği. Nehrin adı Anna Liffey. Başlangıçtaki bazı sözcükler Danca-İngilizce kırması. Dublin'i Vikingler kurmuş. İrlandaca adı daileata-cliat (Ballyclee) sürülerin nehri geçtiği kent. Hasta eti Pandora kutusunun kalıtımı. Su oldukça kahverengi, alabalıkça zengin, çok dolambaçlı, sığ. Sonuna doğru bölündüğü yerde (yedi bend) kent kuruldu. İzzy sonra İsolde (chapelizod) oldu.

New York Times için çekilen grup fotoğrafını gönderiyorum[2].

---

(1) Nora'ya Ulysses'in 1000. kitabı verilmişse de Nora kitabı okumaya yanaşmamıştı. Joyce dördüncü baskıda artık okuyabileceğini düşünüyor.

(2) Pound, John Quinn (1870-1924) New York'lu hukukçu, Ford Madox Ford, Transatlantic Review dergisi, ve Joyce'un fotoğrafı New York Times'da çıktı.

Umarım iyisiniz ve bu bölüm sizi memnun eder.
İyi dileklerimle, sevgilerle.

James Joyce

HARRIET SHAW WEAVER'a

8 Avenue Charles Floquet, Paris VII
27 Ocak 1925

Sevgili Weaver, yarın Ba Shaun'un (okuyup biraz değiştirdiğim) ilk iki gözleminin elyazısı ve yazımakinesiyle yazılmışını yollayacağım. Ertesi gün de kalan yazıları. Ortaya yakın bir kesinti var (elyazılarında belirtilmiş) Ne düşündüğünü bilmek için sabırsızım. Ameliyatla ve nekahatla ve tatille bu kadar çoğunu nasıl becerebildiğimi bilmiyorum. Bana onun hakkında yazacağını umarım. Bayan Beach size, bir sayfayı açıklayacak olan, Oscar Wilde'ın[1], Ulysses'i sevmiyor, bir ruhla konuşmalar kitabını yollayacak. Bayan Travers Smith[2], Trinity College, Dublin, profesörü Dowden'in kızı, 'önemli hanım'.

İşte, bir başka, düne ait, Borsch diyaloğu:

Dr. B.: Gözümüz nasıl?

J.J.: Semper idem.

Dr. B.: (meşgul) Bana değil. Daha hâlâ 15 günüm var.

J.J.: 10 gün doktor. Hâlâ kazanacağınızı düşünüyorsunuz.

Dr. B.: Tabi kazanacağım.

J.J.: (şaşkın, vurulmuş, yenilmiş, çaresiz, ezilmiş, genişçe güler.)

---

(1) Oscar Wilde (1856-1900) Dorian Gray'in Portresi ile ünlü İngiliz şair ve *tiyatro yazarı*. İki yıl ahlak sapıklığından hapsedilince İngiltere'yi terketti ve Paris'te öldü.

(2) Hester Travers Smith, Oscar Wilde'dan Psişik Mesajlar (Londra 1924).

Dr.B.: Görüşün düzelecek.

J.J.: İnatçı bir göz doktor, ha?

Dr. B.: İnatçı olmayan biri iyi değildir.

J.J.: (mat olmuş, susturulmuş, güçlükler altında, genişçe güler) Gözlükleri ne zaman vermeyi düşünüyorsunuz?

Dr. B.: 3 hafta veya 1 ay sonra.

Bilmem ki ne demek istiyor. Fakat iki Amerika'nın da elçisi olmayı hakediyor. Ona, aynı zamanda ameliyat ettiği Bordeaux'lu kadının görüp görmediğini sordum. O kötü bir vakaydı dedi, fakat bir umut var.

Size bir kaç şey söylemeliyim. İrlanda alfabesi (ailm, beith, coll, dair, vb) hep ağaç adlarından alınma. Nat (orah) H. Oyin O. Nolanlı Bruno Nolan, bir başka büyük Güney İtalyalı, benim ilk kitapcığım Ayaktakımlığının Günü'ne alınmıştı. Felsefesi bir tür dualizm-doğadaki her güç karşıt yönde evrimleşir ki kendini gerçekleştirsin ve karşıtlık tekrar birleşmeyi getirir vb. vb. Tristan İrlanda'ya ilk ziyaretinde adının içini dışına çıkardı: Norveç-Dan dilinde erillik, dişilik yok. İki cinsiyet var: normal ve nötr. Harfi tarif adı izliyor, Manden sonra Landen. Man siger at jeg er zlever Konservativ (Benim hâlâ Tory olduğumu söylüyorlar) Ibsen'in bir şiirinin ilk dizesi. Gece karabasanlarını anlatan sözcükle Yunanca, Almanca, İrce, Japonca, İtalyanca (yeğenimin çocuk telaffuzu) ve Asurca (iğrenç köpek denilen yıldız takımı) Son dili oldukça akıcı konuşuyorum, mutfakta reçel kapları ile ilgili hoş bir kaç cildim var. İrlanda'da (E) kıyı kentlerinin çoğu Dan. Zavallı adamlar sık sık kazazede olmuşlar. Eski Dublin'de Adriyatik Denizindeki Doge düğünüyle benzeşen bir tören vardı.

Umarım, bu sana yardımcı olur. Muhtemelen pasajlar basıldığında ne olduğunu keşfedeceksin. Daktilolara inanmak zor.

Umarım, orada havalar iyi, yağmurdan ve tutulma-

dan sonra. Lütfen Bayan Marsden'e selamlarımı iletir misin? Kitabını yakında göreceğimi umarım, duyduğuma göre Paris'te, burada, araştırma işi yapıyormuş.

Sürgünler –diyorlar– 15 Şubatta sahnelenmiş olacak. Korkarım, burada elektrikler kesiliyor. Mektuba son veriyorum. Işık düşüyor, düşüyor, sonra, çıkıyor, çıkıyor. En iyi dileklerimle, sevgilerimle.

James Joyce

HARRIET SHAW WEAVER'a

2 Square Robiac, 192 rue de Grenelle,
Paris VII
22 Ekim 1925

Sevgili Weaver, on gündür azılı bir soğuk algınlığından, Paris'te salgın olan bu kasvetli şeyle yatıyorum. Umarım, orada havalar daha iyidir. Şimdi daha iyi, fakat hâlâ biraz nezleliyim. Nefret ediyorum.

Revue Nouvelle'yi aldın umarım. Morel'in çevirdiği Hades bölümü, Aralıkta N.R.F.'de çıkacak. İki gün önce ⊂[1] provaları Como'dan geldi. Düzelttim, daha fazla bot cilası bulaştırıp ekspresle yolladım. Bir hafta içinde çıkar sanırım. Ondan sonra kliniğe gitmeliyim değilmi?

Δ hakkında basının geliştirdiği bazı yeni fikirleri yolluyorum:

babam: korkarım kafayı üşüttü. Aşırı çalışıyor. Neden bara gitmedi? Yazdığından daha iyi konuşuyor.

kardeşim Charles: Aldım. Birkaç gün için Carlow'da.

kardeşim Stanislaus: Nereye gidiyorsun? İngiliz dilini epey anlaşılmaz yapmaya. Edebi bolşeviklik. Benim

(1) ⊂ Shem, Δ Anna Livia Plarabelle, A Shaun, Finnegans Wake'in bölümleri.

anlayışım için çok gevşek.

Arthur Power[1]: Her zaman bir şey almaktan hoşlanırım. Koyduğum el yazılarını vekilin ile yollar mısın?

Laubenstein[2]: ikrar yok.

E.P., F.M.F., E.W.: aynı[3].

Claudel (Paul): okuyana kadar İngilizceyi bildiğimi sanırdım.

Bayan Wallace: Tek sözcük anlamadım. Neden sözediyor?

Wallace[4]: Senden duyduğum kısımları anımsadım.

Huddleston[5]: İngiliz matbaacılar bunu niçin basmasınlar?

Hâlâ Δ de çalışıyorum. Birkaç gün içinde, cumartesi, sanırım buradakiler bitirecekler. Yemekodası için biraz eşya getirdiler ve birkaç gün sonra tıkıştırmak üzere geri götürdüler. Ben halka düzyazı sağladığımda hiç böyle yapmıyorum. Bütün tıkıştırmalar öncüllerle yapılır.

Bronşlarıyla engellenmiş yazardan sevgi dolu selamlarla. Sevgilerimle.

James Joyce

Not: Lütfen Bayan Marsden'e beni anımsat. Kitabı bu mevsim çıkıyor mu?

(1) Arthur Power, İrlandalı yazar.
(2) Arthur Laubestein, Amerikalı orgcu.
(3) E.P., F.M.F., E.W.: Ezra Pound, Frod Madox Ford, Ernest Walsh.
(4) Richard Wallace (1870-1927) Amerikalı reklamcı ve kitap ressamı.
(5) Sisley Huddleston (1883-1952) İngiliz gazeteci.

BERNARD SHAW'a [1]

26 Kasım 1926
Paris

Efendim, kazandığınız onurdan dolayı tebriklerimi sunmama ve Nobel ödülünün bir kez daha tanınmış bir hemşehrime gitmesinden duyduğum memnuniyeti ifade etmeme izin verin.

Saygılarımla
James Joyce

GEORGE GOYERT'e

2 Square Robiac, 192 rue de Grenelle
19 Ekim 1927

Sayın Goyert: Almanca Ulysses'i[2] halen görmedim. So sind sie in Dublin adını hiç sevmedim. Benim bakış açım olamaz, ki olsaydı, So sind wir in Dublin olurdu. Fakat ikisini de sevmedim. Eğer Dublinliler olanaksızsa In Dublin Stadt veya Dublin an der Liffey nasıl?[3]

Lütfen bana bildir. Saygılarımla.

James Joyce

---

(1) Shaw için 5 Ekim 1932 tarihli mektuba bakınız.
(2) Ulysses'in Almanca baskısı 15 Ekim 1927'de yapıldı.
(3) So sind sie in Dublin: Dublin'de böyleler.
So sind wir in Dublin: Dublin'de böyleyiz.
In Dublin Stadt: Dublin Şehrinde.
Dublin an der Liffey: Liffey Kıyısında Dublin.
1928'de basılan Dublinliler'e sonunda Dublin: Novellen adı verildi.

HARRIET SHAW WEAVER'a [1]

Hotel du Rhin et de Newaven, Dieppe
26 Mart 1928

ondt-nor. kızgın
gracehoper-graeshoper (nor)
floh-ger. pire
luse-E. İ. bit
bienie-biene (ger) bit.
vespatilla-Lat. küçük yabanarısı. İtal.
pupa-böcekler ilimi. koza
pulicy-İtal. diya. pula-pire
ilk böcekler = commit incest
everlisting = defne çalısı
harry me ve c-Vico-gökgürlemesi, himaye ile evlenme, ölü gömme, ilahi takdir
puce-Fr. pire
fourmish-Fr. karınca
spinner's = Ger. örümcek
fourmilierly-Fr. karıncayuvası
tinsomingenting-nor-hiç
besterfarther-nor-büyükbaba aynı zamanda fatih
zeuts-zeuz + zeit (zaman)
myrmidins-myrmis ger. karınca
pazozlors-Pol. arı
sommerfugl-nor. kelebek
sphex-böcek
nix ve c-ger. diya.-hiç
pou-fr. bit
lopp-nor. pire
weltall-ger. evren
raumy-ger. uzay

(1) Finnegans Wake 414–18. sayfaların açıklamaları.

psyche-ger. kelebek
aynı zamanda İ. parlak
laus-ger. bit
mouche-Fr. sinek
chairmanlooking-Germanlooking
wetting with waps-betting, wasp (yabanarısı) wop (makarnacı) (Amerikan argosunda İtalyan)
sylph- böcekler ilmi
iomio-İtal. diya. dio mio (sosyalizmde değil fakat egoizmde)
crick-cricket
whilepaper- time aynı zamanda wallpaper
lustre- 5 yıl aynı zamanda avize
mensas ve seccles (tables ve settles) aynı zamanda months ve siécles
ephemerids- bir gün yaşayan böcek
the ternitary- eternity aynı zamanda termitary (beyaz karınca)
ciceda- İtal. bir tür cricket
grillo-İtal. cricket (aver grilli in capo-şapkasında arı olmak)
leivnits- Leibnits aynı zamanda live nits yani young lice (cf ak Kant, schoppinhour vb ve öteki filozoflar)
tessmania-tasmanya, gerçekten antipodal olmak için kafasının üstünde duruyor
phthin-gr. bit
lugly-ugly ve luglio it-july
tournedo-tornado ve tournados (rüzgara arkamızı döneriz)
tilehats- tall hats (tile salng) aynı zamanda tiles from huts
bora vb- bora (adriyatik rüzgarı) auraro borealis
tetties- İt. çatılar aynı zamanda diya. memeler
coppe-rooftiles (İtal. diya.) kiremit
unshrinkables-pijama

swarming of- ger. fazla önem vermemek (yani kendisine)

monkynous- monkeynuts aynı zamanda tektanrıcılığın akıllı düşüncesi nous

confuction of minths, confession of mind 'infusion de menthe'

appi-İtal. bira

Libido

cosy fond tuttes-Cosi fan tutte (mozart)
so do Ladies all

be jiltens vb- by Jesus Christ
aynı zamanda Jaysus wept/
Dublin aksanı

schneezed- germ. karda hapşırmak (schnee)

eyeforsight- cifersucht. ger. kıskançlık

wittol-E.İ.-boynuzlanmaya müsamaha

spies-İtal. diya. kaşıntı

spans-Germ. eğlence

fomicolation-Lat. karınca aynı zamanda penis ve melding(?)

amiesing-İrce karınca

iman ümit ve merhamet

dorcu-İrce karınca

dunshager-İrce karınca yuvası

odderkop-other head, aynı zamanda Nor. örümcek

myre-mire aynı zamanda Nor. karınca

gerçek rahmet

kutsayan rahmet

ümitsizlik ve cüret ümide karşı günahlar

Xopos

Sevgili Beaver, bu birkaç açıklama yararlı olabilir. Devam edebilirdim fakat bugün yorgunum. Gerçekten dinlendiğimde hemen yazacağım-olursa. Şefkat uman birinin içten dilekleri ile.

J.J.

GEORGE ANTHEIL'e [1]

Les Golf Hotels, Etretat
7 Eylül 1930

Sayın Antheil, Hughes'e[2] gönderdiğim elyazısı şarkı için çok teşekkürler. Paris'ten çarşamba günü döndüğümde size onun hakkında yazacağım. Size incelemeniz için Byron'un Cain'ini gönderiyorum, sanırım güzel bir librettoya kaynak olabilir. Sullivan'ı[3] operada söylerken hiç duymadığınız için sahnede duruşu, diksiyonu ve sesinin bileşiminin nasıl bir etki yarattığı üzerine bir fikriniz olamaz, eğer konu hakkında bir karar verirseniz, size dünyada böyle bir figürü sunabilecek tek şarkıcıyı öneririm. Bu fikri birlikte tekrar konuşabilmeyi arzu ederim.

James Joyce

STANISLAUS JOYCE'a

(Londra)
18 Temmuz 1931

Sevgili Stannie, Piccolo'da[4] haber veya Pasini'nin konuşması, bu sabah gönderdiğim telgraf veya senin profesörler arasında yer alman veya Larbaud ve Bayan Monnier ile bana atıf yok. Senilita'ya[5] kim önsöz yazarsa bu gerçeği belirtmeli.

(1) George Antheil (1900-1959) 1927'de Champ-Elysées'de oynanan Mekanik Bale'si ile yılın olayı olan, yedi senfoni ve çeşitli operaların bestecisi.
(2) Herbert Hughes (1882-1937) Belfastlı müzisyen ve eleştirmen.
(3) John Sullivan-Paris Operasının baş tenoru.
(4) Ettore Schmitz onuruna 26 Nisan 1931'de düzenlenen törene katılışlarına Piccolo della Sera gazetesinde yer verilmedi.
(5) Ettore Schmiz (1861-1928) İtalo Sevevo adıyla roman ve öyküler yazan, Trieste'de, karısıyla Joyce'dan İngilizce dersleri alan yazar. Senilita, Schmiz'in romanı.

Telin için teşekkürler. Ailenin öteki dalları (Paris dışında) hayretlerini bildirdiler. İşsiz yeğenim George'a eğer bana notlarımda 2'den 5'e kadar yardım ederse haftalık 1 £ önerdim fakat üvey annesi ondan (21 yaşında) verdiğim Exagmination'u aldı ve yarattığımız etkiyi vb. vb. anlamak olanağına sahip olduk. Basın Birliği özellikle Sunday Express şantaj için çok ateşli bir atılım yaptı, fakat sonunda korkup kaçtı. Benim, onlarla kavga etmeme olanak verecek kadar çok kazandığım kokusu çevreye yayılmış. Olay bildiğin gibi kaplumbağa çorbası kadar açık. Halen karım olan bayanla 1904'de evden kaçtıktan sonra benim tam suç ortaklığımla, Bayan Gretta Greene adını kullandı ki bizi evlendiren İl Cav. Fabbri için ve evliliğin ürünleri için yasal belgeleri sağlayan Avrupa'daki son centilmen İl conte Dandino için yeteri kadar iyiydi.[1] Fakat bu suç ortaklığı İngiliz hukukunun gözünde evliliği hükümsüz kıldı. Hargreave'in İngiliz Hukuku 471-2'ye bak ve ikinci tören kalıt durumunu güvene almak için örgütlendi. Bu sabah hafif öksürüğüm var, lütfen şimdi bırakırsam beni affet.

Bay ve Bayan Joyce'dan, Bay ve Bayan Ditto[2] Mac Anaspey'den[3] en iyi yılbaşı dilekleriyle ve Tinker'in çingenesine dediği gibi, sevgili profesör, işte sıçrayan kova, evlenerek, sevgilerle.

Monico[4] *Colosser*[5]

(1) Joyce, Nora ile 4 Temmuz 1931'de evlendi. Joyce daha önce evlendiklerini söylediyse de basının ilgisinden kurtulamadı.
(2) Ditto, Joyce'un babasınındeyişi, ünlem, kabul.
(3) Anaspey, çingenelerin evlilik töreni.
(4) Monico, 4 Mayıs şenliği.
(5) Closser, Trieste'deki okulda Almanca öğretmeni.

T.S. ELIOT'a [1]

2 Avenue S. Philibert, Passy, Paris
1 Ocak 1932

Sayın Eliot, eğer işimde ve yazışmada geri kaldıysam beni bağışlayın. Dublin'e babam için telefon ederek ve telgraf çekerek kötü bir zaman geçirdim. Büyük acımla salı günü öldü. Benim için çok yoğun bir sevgisi vardı ve onu görmeye Dublin'e yıllarca gitmediğim için acıma pişmanlık ekleniyor. Onu hep geleceğim hayaliyle avuttum ve sürekli yazıştım, fakat istememe karşın inandığım bir içgüdü beni gitmekten alakoydu. Dublinliler orada, 1912'de, zamanında bana büyük arkadaşlığıyla güven veren birinin öğüdüyle yasaklandı. 1922'de karım ve çocuklarım gittiklerinde, canları için, rakip partiler başları üstünden ateş ettiklerinden, bir vagona yatarak kaçmak zorunda kaldılar. Ve çok olmadı, arkadaşça davranmaktan başka hiçbir şey yapmadığım kimselerin habislik ve ihanetini yaşadım. Kendimi güvende duymuyorum ve karım ve oğlum da gitmeme karşı çıktılar.

Bu günlerde çok yıkıldım ve bana karşı doğru ve inançlı olan zavallı bir yüreğin artık olmadığını duyumsuyorum.

Bir kaç gün dinlendikten sonra Pt. I'in sonunu hazırlayacağım.

Harvard'a atandığınızı duydum, eğer sizin için de memnunluk verecekse ben de kutlarım. Bayan Eliot'la size yeni yılda şans ve mutluluk dilerim. Saygılarımla.

James Joyce

---

(1) T.S. Eliot, özde gelenekçi, biçimde yenilikçi olan, şiirle tiyatroyu bağdaştırmak isteyen, 1917'den 1919'a kadar Egoist dergisinin editörlüğünü yaparak 1927'de İngiliz uyruğuna giren Amerikalı yazar.

ALFRED BERGAN'a

Carlton Elite Hotel, Zürih
5 Ağustos 1932

Sayın Bergan, umarım bu mektup sizi sağlıklı bulur ve daha önce yazmadığım için beni bağışlarsınız, fakat kızım hastaydı ve ben perişan gözlerim nedeniyle buradayım. İki ameliyata daha boyun eğeceğim, tam bir düzine olacak ya da sağ gözüm körlüğe bırakılacak - şeytan ya da derin deniz.

Babamın vasiyetiyle ilgili davranışınız çok büyük iyilik, mezartaşının maliyetini bildirirseniz size çek yollarım. Anababamın adları John Stanislaus ve Marry Jane'dir.

Babama yolladığım kitaplarımın imzalı baskılarının ne olduğunu merak ediyorum. Maddi değerlerinden başka (Ulysses'in imzalı ilk Paris baskısı 35 £ ediyor) onların yabancıların eline geçmesini istemem.

Sizin adınız da, babamın başka bir çok arkadaşıyla birlikte bu kitapta var. Sizi "aileden biri" olarak ve "Susie kardeşin oynayışını" söylerken çok iyi anımsıyorum. İkincide hep aynı yanlışı yapardınız, kibarlık ve neşeden kaynaklanan bir yanlış. Çünkü "beni ve seni hasta edebilir" yerine "seni ve beni hasta edebilir" derdiniz.

Torunum Stephen babamın ölümünden bir ay sonra doğdu. Onun için bir küçük şiir yazdım, eğer bastırırsam gönderirim. Benim için hiç kimse babanın olduğu denli yoğun bir sevgiye değmez.

Bir çok anılar ve iyi dileklerimle. Saygılarımla.

James Joyce

W.B. YEATS'e

Hotel Metropole, Nis
5 Ekim 1932

Sevgili Yeats, mektubunuz ve kullandığınız iyi sözleriniz için çok teşekkürler. Şimdi bana ilk yardım elinizi uzattığınızdan bu yana 30 yıl oluyor. Lütfen hiç görmediğim Bay Shaw'a[1] da teşekkürlerimi iletin.

İkinizin kurduğu İrlanda Edebiyat Akademisinin (adı buysa) amaçlarına ulaşmada başarılı olacağını umuyorum. Benim durumum ise, olduğu ve göründüğü kadarıyla ve olacağı ile, böyle bir akademiyle adımın bir ilişkisi olması için neden bulunmadığını gösteriyor. Oldukça açık bir biçimde, onun üyesi olma hakkını kendimde görmüyorum.

Ayrı bir zarfla gönderme iyiliğinde bulunduğunuz koşulları geri gönderiyorum.

Umarım, sağlığınız iyidir. Ben her üç ayda bir gözlerim için Zürih'e gidiyorum. Hâlâ yapabildiğimin en iyisini yapmaya çalışıyorum.

Minnettar selamlarımla, sevgilerimle.

James Joyce

(1) George Bernard Shaw (1856-1950) İrlandalı yazar. 1870-1883 yıllarında Londra'da sefalet içinde yaşadı ve yazdığı beş romanı yayınlatamadı. Ekonomiye ilgi duydu ve Sosyalist Patinin çekirdeği olan Fabianlar Derneğine girdi. Ekonomide demokrasinin sağlanmasıyla sosyalizmin kurulabileceğini savunuyordu. Nükteli konferanslarıyla büyük üne kavuştu, 1925'de Nobel ile ödüllendirildi. Shaw, Ulysses'i almayı reddetmişti.

T.S. ELIOT'a

18 Aralık 1933
42 rue Gallilée, Paris

Sevgili Eliot, mektubun için teşekkürler fakat ABD yasağı kaldırılmış gibi 'görünmüyor'. Kaldırıldı. Avukatın layihası (100 daktilo sayfası) ve yargıcın kararı, 12 sayfa kadar, elimde. Kararının, iki tarafın da davaya tek başına onun bakmasını kabul etmeleri nedeniyle, yargıç ve jüri kararı kadar geçerli olduğunu ifade ediyor. Dosyanın kaldırılmasına karar verdi. Metnin dörtte üçü 7 Aralık tarihli N.Y. Herald Tribune'de yayınlandı. ABD savcısı karardan sonra hemen ayağa kalktı ve kararı yerinde bulduğunu, daha yüksek mahkemeye başvurmayacağını söyledi. Savunma, Cerf, kitabı gelecek 19 Ocakta dava tutanaklarıyla birlikte yayınlayabileceğini söyledi (sanırım Madam Bovary'nin edition definitive'i gibi).

Avukatlarım kendilerine neden yazıldığını anlayamıyorlar. Ben de. Sana İngiltere'deki yayım ve telif hakkının mutlak sahibi olduğumu söylemiştim.

En somme, İngilizce konuşan dünyanın yarısı teslim oldu. Öteki yarısı, Leo Britannicus'dan bir kaç korkutucu melemeden sonra, onu izleyecek; her zaman yaptığı gibi.

Gelmediğin için üzgünüm. Gene de gelecek yılda mutluluk ve şans diliyorum.

Sevgilerimle.

James Joyce

HARRIET SHAW WEAVER'a

Grand Hotel Britannique, Spa, Belgique
28 Temmuz 1934

Sevgili Weaver, lütfen okuduktan sonra ektekini geri gönderir misiniz? Lettrines için ne yapmalıyım, bilmiyorum. Şimdi de kitap için yılbaşı pazarını kaçırdım. Haftalarca, en azından 3 hafta, çalışma, değerleri bir yana, sözkonusu. Ne yumuşakkafalı aptal! Eğer İngiliz basınında Lucia'nın adı geçen herhangi bir parçam olursa lütfen bana yollar mısınız? Hollanda firması benden para almadan Chaucer şiirini basmayı istiyor.

Buraya bir kaç gün önce geldik, bir işçi alayına, 20 yıldır aynı insanların oturduğu katta, temizlik, boya vb. yapmaları ve karıma harap olmuş sinirlerini onarması için zaman kazandırmak niyetiyle. Burası (benim tercihim) gördüklerimiz içinde en çarpıcı olanlardan biri, fakat hava iyi değil ve hepsinden kötüsü gazeteci çocuklar yaşamlarını sokaklarda bağırarak l'autriche satarak kazanıyorlar. Korkarım zavallı Hitler-Mitlerin yakında sizin kız ve benim erkek yeğenlerim, Masters W. Lewis[1] ve E. Pound dışında çok az hayranı kalacak. Karım banyo kürü yapıyor, ona yarayacak sanırım. Leon size el-yazısı paketi yolladı mı? Yılbaşı ateşi için gerekli.

Hâlâ ABD mahkemelerinden haber bekliyorum. Bu uzun adli tatil için ayın 31'inde ayrılacaklar sanırım. Sanırım, bu gecikme iyi bir işaret.

İngiltere'de bu yaz zamanı berbat fırtınalar oluyor. Jupitere şükürler olsun şimdiye kadar kurtardık.

Çok fazla çalışıyorum ve bir kez daha sanık sandalyesinde olana kadar ilerleyeceğim sanırım.

---

(1) Wyndham Lewis, Time and Tide'da makaleler yazmış ve Hitler (Londra 1931) kitabında toplamıştı. Lewis daha sonra nazi görüşlerini açıklayan iki kitap yayınladı, Yahudiler İnsan mıdır (Londra Mart 1939) ve Hitler Kültür (Londra, Aralık 1939). Pound da Mussolini'ye yakınlık duyuyordu.

Her zamanki gibi hava koşullarının üstünde yaşadığınızı ve en iyi sağlık koşullarıyla yaşadığınızı varsayıyorum. İyi dileklerimle, sevgilerimle.

James Joyce

JOHN HOWLEY'e [1]

29 Temmuz 1935
7 rue Edmond valentin, Paris 7e

Efendim, eşimin dayısı Bay Michael Healy benden Pomes Penyeach adlı kitapcığımın (Paris'de 193'de çıktı) elyazısı yayımıyla ilgili tanıtım broşürünü size göndermemi istedi. Kütüphanenize kitapcığımı sunmaktan ve sizin nazik kabulünüzden çok memnun olacağım. İki Avrupa kütüphanesinde, Bibloethéque Nationale ve Londra'da British Museum'da kopyaları var. Fakat ben sizin kütüphanenize de bir nüsha göndermeyi arzuladım çünkü hem lettrine düzenleyicisi şehrinizin bir torunu, şiirlerin yazarı onun kabile adlarından birini taşıyor, hem de Bay Healy'e yıllardır gösterdiği nezaket ve yakınlığa duyulan şükranın küçük bir karşılığı. Saygılarımla.

James Joyce

(1) John Howley (1866-1941), Galway University College'de felsefe profesörü ve kütüphanecisi.

İTALYANCA
GEORGE JOYCE'a

7 rue Edmond Valentin, Paris 7
28 Ekim 1935

Sevgili Giorgio, büyükbaban, biri ona senin NBC yayınındaki gibi bir toplantıdan sözetti mi Gethsemane zeytin bahçelerinde akan gözyaşlarını anımsamaya başlardı. Fakat senin ve gelinim gibi iki seçkin kişinin şarkı sarayına neden servis merdiveninden girmekte ısrar ettikleri bana açık gelmiyor.

Ve size, nasıl, ne zaman, ne kadar yazmam gerektiği de açık değil. Size göre yazımakinesiyle belki basılı. Helen'e göre İngilizce veya Amerikanca. Mamaya göre farketmez, çünkü her zaman yanlış şeyler yazıyorum.

yardım edin bana öyleyse, hey müz, parlak kaliografi
öz ve biçim sağla, ve asi kaleme engel ol
berrak sesi dök ve sıvı duyguyu damıt
ve kavrulmuş kumun üstünde dua et, dalını uzat

Pinza'yla Forza del Destino yayınını dinledim. Oldukça güzel. Yani iyiydi demek istiyorum. En azından ortalamanın üstünde. Bu müzik garnizoncular veya küçük danseden ayılar için ideal olabilir. Londra'da operadan alınmış Lily of Killarney diye bir İrlanda filmi gördüm. Dinle. Olay 1828'de geçiyor. Evet, tipler sigara içiyor, telefon ediyor (İrlanda kırlarının ortasında) Father O-Fllyn'i söylüyor (60 yıl sonra Villers Stanford tarafından bestelendi) tenor baritonun rolünü söylüyor, polis yeni İrlanda muhafızları gibi giyiniyor. Saçma!

Bu ikisi, Zukovich[1] ve öteki[2], Ulysses için, eğer iyi

(1) Louis Zukovich, Amerikalı şair.
(2) (öteki) S.J. Reisman, Zukovich'le birlikte Ulysses'in filmini yaptılar.

düşünürsem, Laughton'u[1] öneriyorlar. Bana çok aryan geliyor. Ben Arliss'i[2], iyi bir Disraeli olduğunu söylüyorlar, göreceğim. Ve sesin nasıl gidiyor? Stevie nasıl? Helen'e, onun ve babasının iyi olduğuna sevindiğimizi söyle. Herkese iyi dilekler. Kucaklarım.

babbo

SEAN O'FAOLAIN'e [3]

7 rue Edmond Alentin, Paris 7
16 Temmuz 1936

Sayın O'Faolain, yalnız bir kuş, küçük gri bir ispinoz, halen kafeste, dün sabah pencereden dairemize uçtu. Belki de korkmuştu ve kentin üstündeki filodan sığınak arıyordu ya da belki de Wieklow'dan bana sizin kitabınızı aldığımı size bildirmediğimi anımsatmaya geldi. Bunu teşekkürlerimle yapıyorum.

Fakat, korkarım, size gerçek bir hizmetim olamayacak. Bir gazete veya sürekli yayın için yazmıyorum ve hiç bir dilde yıllardır bir roman okumadım, öyle ki zihnim hiç bir işe yaramaz. Bazan, yazarını tanıdığımda, kitap alıyorum. Fakat kitabınızı gelecek ay tatile çıktığımda yanıma alacağım.

Kitabınızı göndermekle çok incelik gösterdiniz, sevgilerimle.

James Joyce

(1) Charles Laughton (1899-1962) İngiliz aktör.
(2) George Arliss (1868-1946) Disraeli filminde (1929) oynayan İngiliz aktör.
(3) Sean O'Faolain (1900) Joyce'a Yalnız Kuş (Londra, New Yok 1936) romanını gönderen İrlandalı romancı, öykücü ve eleştirmen.

STEPHEN JOYCE'a

Villers s/Mer
10 Ağustos 1936

Sevgili Stevie; sana bir kaç gün önce tatlılarla doldurulmuş bir küçük kedi gönderdim, sen belki de Beaugencyli kedinin öyküsünü bilmiyorsun.

Beaugency, Loire kıyısında bir küçük, eski kent, Loire Fransa'nın en uzun nehridir. Aynı zamanda çok geniş bir nehirdir, en azından Fransa için. Beaugency'de o kadar geniştir ki eğer bir kıyıdan öbürüne geçmek istersen en azından bin adım atman gerekir.

Çok eskiden Beaugency halkı onu geçmek istediklerinde, kayıkla gitmek zorundaydılar, çünkü köprü yoktu. Ve kendileri köprü yapamadıkları gibi birine de yaptırmak için para veremiyorlardı. Öyleyse ne yapmalıydılar?

Gazeteleri sürekli okuyan bir cin, onların bu üzücü haberini de okudu. Giyinip kuşanıp, Beaugency belediye başkanı Mösyö Alfred Byrn'e geldi. Bu başkan da giyim kuşamdan çok hoşlanıyordu. Bir kırmızı giysi giyiyordu ve boynunda her zaman büyük, altın bir zincir vardı, yatağında, dizleri ağzında uyuduğunda bile.

Cin başkana gazeteyi okuduğunu ve Beaugency halkı için köprüyü yapabileceğini söyledi, öyle ki istedikleri her zaman köprüyü geçebileceklerdi. Şimdiye dek yapılmış en güzel köprüyü bir gecede yapacağını söylüyordu. Başkan ona böyle bir köprüyü yapmak için ne kadar para istediğini sordu. Hiç istemem dedi cin, bütün istediğim köprüden geçecek ilk kişinin benim olması. İyi dedi başkan.

Gece oldu ve bütün Beaugency halkı yatıp uyudu. Sabah oldu ve başlarını pencerelerinden çıkardıklarında bağırdılar: "A Loire! Ne güzel köprü!" Çünkü geniş nehrin

üstüne kurulmuş güzel, sağlam bir taş köprü gördüler.

Herkes köprünün başına koştu ve karşı kıyıya baktılar. Orda cin vardı, köprünün öbür başına oturmuş, köprüyü ilk geçecek kişiyi bekliyordu. Fakat cinin korkusundan kimse köprüyü geçmeye yüreklenemiyordu.

Derken boru sesleri duyuldu. Bu halka sessiz olmaları için bir işaretti ve Başkan M. Alfred Byrne büyük kırmızı giysisiyle göründü, boynunda ağır altın zincir. Bir elinde bir kova ve koltuğunun altında (öbüründe) bir kedi taşıyordu.

Cin köprünün başında onu görünce dans etmeyi bıraktı ve uzun dürbününü çıkardı. Herkes birbirine fısıldadı ve kedi Başkana baktı. Çünkü Beaugency kentinde kedilere Başkana bakmaları için izin verilmiştir. Başkana bakmaktan yorulunca (çünkü bir kedi bile Başkana bakmaktan yorulabilir) başkanın ağır altın zinciriyle oynamaya başladı.

Başkan köprünün başına gelince bütün erkekler soluklarını kesti, bütün kadınlar dilini tuttu. Başkan kediyi köprünün üstüne koydu ve bir düşünce kadar çabuk, foşş diye bütün kovayı kedinin üstüne boşalttı. Cin ve su dolu kovanın arasında kalan kedi hemen kararı verdi ve kulakları arkasında köprüden koşup cinin kollarına atladı.

Cin bir cin kadar kızmıştı.

Messieurs les Balgentiens, diye bağırdı köprünün karşısından, vous n'êtes pas de belles gens du tout! Vous n'êtes que des chats! Ve kediye dedi ki, viens ici, mon petit chat! tu as peur, mon petit chou-chat? Tu as froid, mon pau petit chou-cat? Viens ici, le diable t'emporte! On va se chauffer tous les deux.[1]

Ve kediyle birlikte gitti.

---

(1) Fransızca bölüm: Balgentiensli baylar diye bağırdı cin köprünün karşısından, hiç de iyi kişiler değilsiniz. Hiçbir şey değil, kedisiniz, ve kediye dedi ki, gel buraya benim küçük kedim. Korkuyorsun, benim küçük lahana kedim. Üşüyorsun, benim küçük zavallı lahana kedim. Gel buraya, şeytan götüresi. İkimiz de ısınalım.

Ve o günden sonra bu kentin insanları 'les chats de Beaugency' diye anıldılar.

Fakat köprü hâlâ orada ve çocuklar üstünde yürüyor, koşuyor, oynuyorlar.

Bu öyküyü severin umarım.

Nonno

Not: Cin en çok, yürüdükçe uydurduğu Bellsybabble dilini konuşur, fakat çok kızgın olduğu zaman kötü bir Fransızca konuşabilir, bazıları onun güçlü bir Dublin aksanı olduğunu duyduklarını söyleseler de...

EZRA POUND'a

12 Kasım 1937
7 rue Edmond Valentin, Paris

Sevgili Pound, belki de Bayan Dyer'den[1] şimdiye kadar mektup almışsındır. Bir kaç gün önce onunla konuştuğumda size yazacağını söylemişti. Anladığım kadarıyla yirmi iki Purcell sonatından (eğer öyleyseler) yalnız on ikisini yayınlamış fakat kalanları ve Bartok'dan bir şeyler de yayınlayacak. Size beş altısını göndereceğini söyledi. Bugünlerde yayınevine gitmem gerekiyor, ona radyodan söz edeceğim. Ama gerçekten kendisi bunu düşündü mü? Bu müziğin vokal ve pes ses için olan bir tarafı var mı? Eğer öyleyse Giorgio radyoda söyleyebilir. Gelecek Salı 7.45'de Poste Parisien'de çıkacak. Ama başlangıç olarak onlar ne seçerse onu söylemek zorunda. Onu gördüğümde bundan söz edeceğim. Kadın, Couperin'in geniş yayınını yapmış zenin bir Avusturalyalı. Onu, yurttaşı Paris operasından Marjorie Lawrance'la

(1) Louise B.M. Dyer, Avusturalyalı müzik sever.

birlikte, Pollione rolünü Sullivan'ın oynayacağı ve Carducci'nin (evimde ona rastlamış olabilirsin) yöneteceği Norma'nın Orange'daki eski Roma tiyatrosunda (bu tiyatro için ideal opera) sahnelenmesi için harekete geçirmeye çalıştım. Plan suya düştü. Sanırım iş la Lawrance için çok zordu, Bayan Dyer da işin zıttına gitti. İşte böyle oldu.

Purcell ve sizin için başkaca yapmamı istediğiniz birşey varsa şevkle yaparım.

Gerthart Hauptmann'a benden söz eder misin? Dublin'de çocukken ondan hâlâ çok beğendiğim bir oyun olan Michael Kramer'i çevirmiştim(!) Belki beni onurlandırıp mutlu ederek onu imzalar, yani kendi kitabını; kasabamda, sanırım hayranlık nedeniyle bir ABD'li alıcının gizlice ele geçirdiği benim iyi niyetli hayinlik metnimi değil. Hauptmann sanırım komşun veya komşundu; yanılmıyorsam onu tanıdığınızı söylemiştiniz. Cordialement votre.

James Joyce

DANCA
FERDINAND PRIOR'a [1]

7 rue Edmond Valentin, Paris 7
29 Mayıs 1938

Sayın Prior, bu ayın 17'sinde yazdığınız nazik mektubunuzu, beklenmeyen bir armağan, 'Paris'te Danlar' ile birlikte aldım. Kitap çok hoş ve beni çok ilgilendirdi. Belki de benim doğum yerim Dublin'in Norveç şehri olduğunu biliyorsunuz ve başkentimizde bir kaç yüzyıl tam Dan evlerimiz oldu, ta Clontarf savaşına kadar. Bizim

(1) Ferdinand Prior (1868-1948) 1919'dan 1933'e kadar Paris'te başkonsolos, banker ve Kierkegaard'ın (1813-1855 hıristiyan varoluşçu) Fransızca çevirmeni.

Dublinliler biraz terbiyesizdirler ve Dan ve Norveçlileri hâlâ barbar, manastır yağmacısı, vb. sayarlar fakat kara kafalı yabancılar ("dubhgall" deriz) yeşil adadaki ilk medeni şehri kurdular.

Ben, Danimarka'ya ne yazık ki yalnız bir kez, iki üç yıl önce, arkadaşım Kai Friis Moller'in, şarkısını söylediği gibi, 'ışık ülkesine kendisini davet eden konuk'ken gittim. Şüphesiz Dancamı usandırıcı ve belki anlaşılması olanaksız bulacaksın. Lütfen bağışla. Dili biliyorum ama burada Paris'te hiç pratiğim olmadı. Lütfen nazikliğiniz için içten selamlarımı ve saygılı teşekkürlerimi kabul edin. Sevgilerle diye imza atmaktan onur duyuyorum.

J.J.

İTALYANCA
LIVIA SVEVO'ya [1]

1938-39
(1 Ocak 1939)
Paris

Sevgili Bayan, sonunda kitabımı bitirmeyi bitirdim. On beş yıldır Anna Livia'nın zülüflerini taramakla ve tekrar taramakla uğraşıyordum. Şimdi sahneye çıkma zamanı geldi. Berence'in, küçük kız kardeşi için, şu koca dünyada, tanrılara şükür, hiç olmazsa Tanrının lütfu'nu bulmasına aracılık edeceğini umuyorum[2].

Sana ve ailene mutlu yıllar.

James Joyce

---

(1) Ettore Schmitz'in (Italo Svevo) karısı Livia Schmitz yasal olarak Svevo soyadını almıştı.
(2) Italo Svevo'nun romanı Senilita'nın son cümlesine anıştırma yapıyor

FRANSIZCA
JACQUES MERCANTON'a [1]

Hotel de la Paix, S. Gerand-Le-Puy
9 Ocak 1940

Sayın Mercanton, uzun sessizliğimin nedenleri şunlar: gelinim turnesinden dönüşünde tamamen çıldırdığı için gözaltına alındı; zavallı, ailesini mahvettikten sonra yarım milyon frank borç yaptı ve zamanın çoğunda aklı başında değil. Kafası hepten karışan oğlum şimdi arkadaşlarıyla Paris'te çalışmaya uğraşıyor. Çocuğun sorumluluğunu üstüme almak zorunda kaldım. Burada okula gidiyor ve kendimi, burası, Paris ve kızımın halen bulunduğu La Baule arasında böldüm.

Yazdığım bir "roman"dan söz ediyorsunuz. Burada kimseden onun için tek sözcük çıkmadı. Aralarında Helsinki'den gelen ve peygamberin haber verdiği gibi Fin'in tekrar uyandığını[2] mutlulukla gösteren tek bir katkının bulunduğu başka dergiler de geldi. Roma dergisi Panorama'nın 12 Kasım sayısında bir başkası var. Bütün kitabım bir İtalyan düşünürün çalışması üstüne kurulduğunu görerek... Kısaca şu ana kadar Avrupa eleştirisi adına tam bir fiyasko ve üstelik kapitalin ihracat yasaları gereğince telif hakkımı da alamadım.

Mektubunu tekrar bulduğumda Francini'ye[3] yazacağım. Kitabını da lüks mü, japon kağıdına mı bastıracak?

Bana yazarsanız yazımakinesi kullanın. Lozan'a giderseniz benim üç niyetim için üç litre villeneuve için. İçtenlikle.

James Joyce

---

(1) Jaques Mercanton, İsviçreli eleştirmen. 15 Nisan 1938'de Avrupa dergisinde Joyce'la ilgili makalesi yayınlandı.
(2) Fin'in uyanışı ile Joyce Rus-Fin savaşı Finnegans Wake arasında çağrışım yapıyor.
(3) Alessandro Francini, Joyce hakkındaki konferansını bastırmaya karar verdi.

MARIA JOLAS'a [1]

7 Eylül 1940
Saint-Gérand-le-Puy

Sevgili Bayan Jolas; dördünde gönderdiğiniz mektup için teşekkürler, yeni elime geçti; altısındaki telinize göre halen Fransa'dasınız. Banyuls'a çektiğim teli herhalde almışsınızdır. Nerede olabileceğinizi bilemediğimden yazmak yararsız görünüyordu. Bu mektup sizi Lizbon'da sağ ve esen bulur umarım. Leon ve oğlu Paris'e gittiler. Hepimizin evsahibi buranın boşaltılmasını istediğinden yirmisine kadar çıkmamız gerektiğini duydum. Dublin'den yanıt yok. Cerf ve Huebsch'den de. Pasaportla nasibimizi aldık, bir bölümünü, Mme. Astafiev'e Ağustos ödemesini yaptım. Kastor'un Giorgio için size yolladığını yazdığı para havalesi de gelmedi. Güzel geminiz hareket ettiğinde herhalde sevineceksiniz. Aile İsviçre için pek istekli değil; hava alarmları, vb nedeniyle. Gene de Vallorbe yakınındaki kliniğe yazdım. Mektubunuzdaki nazik öneriye teşekkür ederim. İstasyonda sandık ve bavullardan iki büklüm olduğumdan söylemek istediklerimi söyleyecek soluğum kalmamıştı. Bana kederlenmiş gibi göründünüz. Hiç bir şey yapmadıysanız en azından bir çok çocuğu yıllarca mutlu ettiniz. Büyüyüp jakobin, kontes, aziz ve kaşif olduklarında bunu daima anımsayacaklardır. Kendilerini bildiklerinde –ama çok şey yaptığınıza Tanrı tanıktır. Size sakin bir deniz ve uygun bir rüzgar diliyorum. Jolas'a ve beni anımsayabilecek başka kimselere selamlarımı söyleyin.

Bay Hober hâlâ lobide sandığıyla uğraşıyor (bugün gölgede tam 148°). Sizin gittiğiniz gün Bayan Huber ben-

(1) Amerikalı şair Eugene Jolas'ın (1894-1952) karısı Maria Jolas da yazar ve öğretmendi. Transition dergisinin yayıncılığını yapan Jolas'ların okulunda, savaş çıkıp Fransa'dan ayrılmak zorunda kalana kadar, Joyce'un torunu da kalıyordu.

den Finnegans Wake'i ödünç istedi. Verdim. Daha daha sonra. Eğer Prens Makingsky'ı görürseniz kitabın adı G.B. Vico'nun Yaşamı ve Eserleri; Troy Sokak, 12 veya 14, W.I.'de satılıyor. Osiris Jones henüz gündüz veya gece ortaya çıkmadı[1], ben de Gorman veya yayıncının bu yaşamöyküsünü göndermesini bekliyorum. İrlanda elçiliği Dublin'e tel çekti ama yanıt alamadı. Eğer Lizbon'da yer sıkıntınız olursa Makinsky herhalde sizin için yer bulabilir. Arkadaşım Byrne'ın C.G.'deki kızı Phyllis de sanırım yardımcı olabilir. Bir yıldır orda.

Diyalog. 1980. Lilac Doorway ABD. Zaman: bahar.

Kadın: (Parazitlerden Nasıl Kurtulmalı kitabını bırakarak) Şu Avrupa'da başı her zaman sıkıntıda olan ailenin adı neydi diye düşünüyordum.

Erkek: (testiyi kavrar) Bana mı soruyorsun?

Kadın: Adam şaşıydı sanırım. Wallenstein mıydı?

Erkek: (testiyi yerine koyar) Jucious!

Kadın: Jucious! Adı buydu. İskoçya'yla ilgili olduğunu biliyordum.

Fait rien. Bon voyage! Merci! Au revoir! Vous avez oublié Je pourboire, Madame. Pour le porteur. Fait rien!.. İçtenlikle sizin

James Joyce

ALMANCA
ZÜRİH BELEDİYE BAŞKANINA

Zürih
20 Aralık 1940

Sayın Başkan, bir kaç gün önce buraya vardığımda, giriş izni için yetkililere başvurduğumda, etkili tavsiye-

(1) Conrad Aiken'in şiiri The Coming Forth by Day of Osiris Jones'a (New York, 1931) anıştırma yapıyor.

nizle ağırlığınızı koyma iyiliğini gösterdiğinizi ve sonuçta Zürih'de yerleşmem için bana ve aileme izin çıktığını duydum. Benimle konuksever kentinizin ilişkisi 40 yıllık bir geçmişe kadar gider ve bu acılı zamanda burada bulunuşumu Zürih'in birinci yurttaşının kişisel güvencesi altında olmaya borçlu olmaktan onur duyuyorum. Minnettarlık ve hürmetle, sayın başkan, saygılarımla.

James Joyce

İTALYANCA
STANISLAUS JOYCE'a

Pension Delphin, Muhlebachstrasse 69 Zürih
4 Ocak 1941

Sevgili kardeşim, bu adresler herhalde işine yarar. Bunlar sana yardımcı olabilirler sanıyorum. Hiç olmazsa dene. A. Francini, c/o Scuola dei Padri Scalopi, burada, Ezra Pound, 5 viu Marsala Rapallo, Carlo Linati, 20 San Vittore Milano, Curzio Malaparte ve Ettore Settanni Prospettive'in yönetim yerinde, via Gregoriana 44 Roma. Birincisi müdür, ikincisi yardımcısı, benimle 15 Şubat 1940 (bk) sayısında çıkan Anna Livia'nın çevirisini yaptılar (daha doğrusu düzelttiler). Hepimizden selamlar.

Jim

MEKTUPLARIN DİZİNİ

Henrik İbsen, Mart 1901
Lady Gregory, Kasım 1902
Ailesine, 6 Aralık 1902
Lady Gregory, 21 Aralık 1902
John Stanislaus Joyce, 21 Ocak 1903
Bayan John Stanislaus Joyce, 25 Ocak 1903
Bayan John Stanislaus Joyce, 8 Mart 1903
Bayan John Stanislaus Joyce, 10 Nisan 1903
Oliver St. John Gogarty, 3 Haziran 1904
Nora Barnacle, 15 Haziran 1904
Constantine Peter Curran, Temmuz 1904
Nora Barnacle, 3 Ağustos 1904
Nora Barnacle, 15 Ağustos 1904
Nora Barnacle, 29 Ağustos 1904
Nora Barnacle, 1 Eylül 1904
James S. Starkey, 15 Eylül 1904
Nora Barnacle, 19 Eylül 1904
George Russell, 4 Ekim 1904
George Roberts, 5 Ekim 1904
James S. Starkie, 8 Ekim 1904
George Roberts, 8 Ekim 1904
Stanislaus Joyce, 11 Ekim 1904
Nora Barnacla, Aralık 1904
Stanislaus Joyce, 28 Aralık 1904
Stanislaus Joyce, 12 Temmuz 1905
Stanislaus Joyce, 18 Temmuz 1905
Stanislaus Joyce, 24 Eylül 1905
Grant Richards, 15 Ekim 1905
Grant richards, 5 Mayıs 1906
Grant Richards, 20 Mayıs 1906
Grant Richards, 23 Haziran 1906
Stanislaus Joyce, 2 Ağustos 1906
Stanislaus Joyce, 25 Eylül 1906

Stanislaus Joyce, 9 Ekim 1906
Stanislaus Joyce, 6 Kasım 1906
Stanislaus Joyce, 1 Mart 1907
G Molyneux Palmer, 19 Temmuz 1909
Stanislaus Joyce, 4 Ağustos 1909
Nora Barnacle Joyce, 7 Ağustos 1909
Nora Barnacle Joyce, 21 Ağustos 1909
Nora Barnacle Joyce, 22 Ağustos 1909
Nora Barnacle Joyce, 2 Eylül 1909
Nora Barnacle Joyce, 10 Aralık 1909
Stanislaus Joyce, 22 Ocak 1911
Yayıncıya, 17 Ağustos 1911
W.B. Yeats, 25 Aralık 1912
Grant Richards, 23 Kasım 1913
Garip Bir Tarih, 30 Kasım 1913
A Llewelyn Roberts, 30 Haziran 1915
Emma Cuzzi, 7 Aralık 1915
W.B. Yeats, 14 Eylül 1916
Bayan Thomas Kettle, 25 Eylül 1916
Harriet Shaw Weaver, 8 Kasım 1916
Harriet Shaw Weaver, 6 Mart 1917
Martha Fleischmann, Aralık 1918
Harriet Shaw Weaver, 20 Temmuz 1919
Carlo Linati, 21 Eylül 1920
Alessandro Francini Bruni, 7 Haziran 1921
Frank Bugden, 16 Ağustos 1021
Bayan William Murray, 14 Ekim 1921
Robert McAlmon, Mart 1922
Bayan William Murray, 23 Ekim 1922
Harriet Shaw Weaver, 12 Ekim 1923
Nora Barnacle Joyce, 5 Ocak 1924
Harriet Shaw Weaver, 7 Mart 1924
Harriet Shaw Weaver, 27 Ocak 1925
Harriet Shaw Weaver, 22 Ekim 1925
Bernard Shaw, 26 Kasım 1926

George Goyert, 19 Ekim 1927
Harriet Shaw Weaver, 26 Mart 1928
George Antheil, 7 Eylül 1930
Stanislaus Joyce, 18 Temmuz 1931
T.S. Eliot, 1 Ocak 1932
Alfred Bergan, 5 Ağustos 1932
W.B. Yeats, 5 Ekim 1932
T.S. Eliot, 18 Aralık 1933
Harriet Shaw Weaver, 28 Temmuz 1934
John Howley, 29 Temmuz 1935
George Joyce, 28 Ekim 1935
Sean o'Faolain, 16 Temmuz 1936
Stephen Joyce, 10 Ağustos 1936
Ezra Pound, 12 Kasım 1937
Ferdinand Prior, 29 Mayıs 1938
Livia Svevo, 1 Ocak 1939
Jacques Mercanton, 9 Ocak 1940
Maria Jolas, 7 Eylül 1940
Zürih Belediye Başkanı, 20 Aralık 1940
Stanislaus Joyce, 4 Ocak 1941

JAMES JOYCE

SANATÇININ MEKTUPLARI

TÜRKÇESİ
KUDRET EMİROĞLU

Altı yıl önce Katolik kilisesinden iğrençlik karışmış bir öfkeyle ayrıldım.İçgüdüsel bir sezgiyle benim için orada kalmanın olanaksızlığını anladım.Öğrenciyken gizli bir savaş vermiş, onun bana sunduğu olanakları geri çevirmiştim.Böyle davranmakla kendimi dilenci yaptım ama onurumu korudum.Şimdi yazdıklarım, söylediklerim ve yaptıklarımla açıktan bir savaş veriyorum.
Serseri olmadıkça toplumsal düzene uyamam.
Üç kez tıp öğrenimine başladım; bir kez hukuk, bir kez de müzik.
Bir hafta önce, gezgin bir aktör olarak uzaklara gitmeye hazırlanıyordum.Tasarımı uygulamak için yeterli gücü bulamadım, çünkü sen beni dirseğimden çekiyordun.
Yaşamın zorlukları inanılmazdır ama ben küçümsüyorum onları.

...İnanıyorum ki -tam da yaptığım gibi - ülkemin ahlak tarihini yazmakla ulusumun ruhsal özgürlü yolunda ilk adımı attım.

İMGE kitabevi

ISBN 975-533-011-9